

'Wuntaᵛsᵛ
'ö -gban Yesu Klito -bha 'ö
Zan
-ya =blεε

-Wo 'ö -dhεpuudhε waa- kēdhösü 'wo- 'gü

¹ 'Dhiö -blεεzē kö 'kpongtaadhε yaa kē =kun, mε 'ö-
'tᵛ -yö -kē -wo 'ka, -yö -kē -dhö. 'Yö -wo 'ö 'dhö bhē 'yö
-kē -Zlan 'piö; kē- wo 'dhö bhē, -wo bhē -yö -kē -Zlan 'ka.

² =Ya kē 'dhö kö -wo 'ö bhē -yö -kē -dhö -Zlan 'piö 'kpa
'pē-, -a züdᵛyi 'ka. ³ 'Ö pē 'saadhö 'ö -Zlan -ya -da, -yö -bᵛ
-wo bhē -a -ta 'ö- 'plε -kē. Pē 'ö -Zlan -ya -da -yaan 'kun
-a -kē -wo bhē -a 'ka =süē' 'yaa 'dhö. ⁴ -Wo 'ö bhē =nε 'ö
-kēdhösü giagia 'dhoē- gᵛ; 'ö -kēdhösü 'ö bhē 'pö, 'ö -kē
mε 'bhee- -bha -dhεpuudhε 'ka. ⁵ 'Kεε kē- wo 'dhö bhē
-dhεpuudhε 'ö bhē -a 'bhü -yö -yö -dhεtiidhε 'gü, 'yö mε
-nu 'wo kēdhε -dhεtiidhε 'gü, waa 'we -a -wun -bha.

⁶ 'Yö 'töng 'bhaa 'ka, 'yö -Zlan -yö gᵛᵛn- do bᵛ. -A tᵛᵛ
Zan; 'yö nu. ⁷ Gᵛᵛn- bhē -yö -nu 'dhö kö -dhεpuudhε 'ö
bhē, 'wun 'ö -gban -a -bha, -yaan -tᵛmᵛdhe kē 'iin kö -a
=blεε' -wun -bha, mε 'saadhö -waan -dhεpuudhε 'ö bhē
-a -wun -dhε 'wun gia-. ⁸ 'Kεε kē- wo 'dhö bhē, yö gia-
kun 'ö -kē -dhεpuudhε 'ö 'dhö bhē -a 'ka; 'wun 'ö -gban
-a -bha, yö =nε 'ö- =blεε mε -nu -dhē.

⁹ Mε 'ö -dhεpuudhε 'ka bhē, -dhεpuudhε 'ö giagia, 'ö-
-bha nu -sü 'ka, 'yö -dhε -pᵛ mε 'töüdhö -an -ta, yö -mü.

¹⁰ -Wo 'ö bhē -yö -kē 'kpongtaa. Yö =nε 'ö -Zlan -yö
'kpongtaadhε =kaa'. 'Kεε 'kpongtaamε -nu waa 'we -a
-wun -bha. ¹¹ -Yö -nu ö -de =plöö; 'yö -de -mε -nu waa wo
-kᵛ 'kpᵛ -a -gᵛ. ¹² 'Kεε kē- wo 'dhö bhē, mε kpö 'dεdε

-wo wo -kɔ -kpɔ -a -gɔ 'ö 'wo- -wun -dhɛ 'wun gia-. =Dhɛ -kë 'dhö, -wo bhë, 'yö- -kë 'ö 'wo -kë -Zlan -bha 'në 'ka. ¹³ Kë 'wo- wo -Zlan -bha 'në -nu 'ka bhë yaa kë =nɛ -kɔ 'ö- 'ka 'kpongtaa zö 'ö 'kwa- pö -na -a 'ka mɛ =nɛ -yö gɔɔn- =nɛ -a gbö 'ka bhë -a 'dhö. 'Wun 'ö go -Zlan -de -zo 'kun -wun 'gü yö -mü.

¹⁴ 'Yö =dhɛ -kë 'dhö, -wo bhë 'yö -kë mɛ 'bhee- 'ka, 'ö nu 'ö -kë kwa 'piö zö. -A 'glu -yö -kë -së. Yö 'ö bhë -yö -kë 'wun gia- -gɔgodhɛ 'ka. Yi 'yan -yö -dɔ -a -bha 'tɔbhɔdhe -bha. 'Tɔbhɔdhe 'ö 'dhö bhë, Dë -ya -nu ö Gbö do 'ö bhë -a -dhë. Pë 'ö- 'piö bhë, =dhɛ 'yi- dɔ -a -bha =nɛ -yö -go -a Dë 'piö, 'ö yö 'ö ö Dë -bha 'në dosɛn 'kpaan 'ka bhë 'ö- yö bhë 'ö bhë. ¹⁵ Yö =nɛ 'ö Zan -yö 'wun -gban -a -bha 'ö- =blɛɛ -dhoo bho -sü 'ka, 'ö- pö: «Yö =nɛ 'ö 'wun 'ö -gban -a -bha, a- =blɛɛ 'dhiö -be =nɛɛ: Mɛ do -yö nu -na n =zlöö; =yö =va 'ö -ziö n -ta. 'Ö tɔɔ -yö -kë -dhö 'dhiö -be kö n 'ka bhɔ =kun.»

¹⁶ -Yö ö -bha 'wunsë -yö 'ko 'piö 'ö -kë kwa 'plɛ kwa -dhë 'ö 'dhuë- kpɔ kwa -bha -kplawo. ¹⁷ Kë- wo 'kpa bhë, tɔng 'ö -Zlan -ya dɔ kwa -dhë bhë, -yö -bɔa' Moizö 'gü. 'Kɛɛ dɔ 'kwa- wo =dɛɛ =nɛ bhë, -a -bha 'glusë -wun waa- 'wun 'ö 'wun gia- 'ka 'ö -kë kwa -dhë bhë, -yö bɔa Yesu Klito 'gü. ¹⁸ -Zlan bhë mɛ gbɛ yaa ö 'yan dɔ -a -bha do. 'Kɛɛ -a Gbö dosɛn 'kpaan, Gbö 'ö -Zlan 'ka bhë, yö 'ö -ya -sü 'ka ö Dë 'sɔɔ bhë, =yaa- kë 'kwa- dɔ.

*Zan -bha -tɔmɔdhe kë -sü
(Matiö 3.1-12; Maakö 1.1-8; Lukö 3.1-18)*

¹⁹ 'Töng bhë -a 'ka, Zuifö -nu -gɔmɛ -nu 'wo Zeluzalɛmë, -wo slabhome -nu waa- Levi -gɔ 'gunng 'gü -mɛ -nu 'ö 'wo yuö kë -na -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü bhë -an 'bhaa -nu -bɔ, 'wo nu 'wo =dhɛɛ' kpɔ Zan -gɔ =nɛɛ: «Dö -mü ü 'ka ɛ?»

²⁰ 'Kεε yaa 'kun -a -daa kē -sü 'ka -an -gɔ, -a -ta pö -sü 'ka 'puu 'ka mε 'plε wö 'dhiö =nεε: «-Zlan -bha -Yamε 'yaa -mü n 'ka.»

²¹ 'Yö 'wo- =dhεε' kpɔ 'zü =nεε: «=Dhε 'ö 'dhö, kö dö -mü ü 'ka ε? Eli -mü ü 'ka a?» 'Yö- -daa -kē =nεε: «-Abi! 'Maa -mü.» 'Wo =dhεε' 'bhaa kpɔ =nεε: «-Zlan -wodhiöloomε 'ö yi 'yan 'dhoë- -gɔ bhë yö -mü ü 'ka a?» 'Yö- pö 'zü: «-Abi!»

²² 'Wo- =dhεε' kpɔ zlöö =nεε: «=Ya kē 'dhö kö dö -mü ü 'ka ε? Bhi -de gia-, -bhöë -daa 'kpëdhö -zë kē yi -dhë 'yi 'dho 'yi- pö yi bɔmε -nu -dhë.»

²³ 'Yö Zan -ya pö: «N tɔɔ gɔɔn- 'ö -dhoo bho -na 'yënnɔ =taa. Pë 'a- -dhoo bho -na 'ö tɔɔ: -Ka kwa Dëmε -bha zian -gbloo -pë kē; -yö dɔ kpengdhö =nε -kɔ 'ö =bεεn' -sü 'ka -a 'ka -Zlan -wodhiöloomε Ezai -bha 'sëëdhε 'gü bhë -a 'dhö.»

²⁴ Mε -nu 'ö Zuifö -nu -wo -an bɔ 'wo nu =dhεε' 'kpɔ =dhia Zan -gɔ bhë, Falizi -mε -nu -wo -kē -an ziën. ²⁵ Wo -de 'pö, -wo Zan =dhεε' -kpɔ, 'wo- pö: «=Dhε 'ö -Zlan -bha -Yamε 'yaa -mü ü 'ka, 'ö 'bhaa Eli 'ka, 'iin 'bhaa -Zlan -wodhiöloomε 'ka =nε, ü -dɔ =dhë 'yö ü mε -nu bɔ yiö =ee?»

²⁶ 'Yö Zan -ya -daa -kē -an -gɔ, 'ö- pö: «Ma 'pö, ka bɔ =nε 'a- wo yiö; 'kεε mε do -yö ka ziën 'ö 'kaa- dɔ. ²⁷ -Yö nu -na n =zlöö. 'Maa pë gbε 'ka -a 'dhiö -dewo poo kö 'aan- 'dho =kloo'- -a 'dhiö 'aan- -bha -sakpa yun =bhüö' 'po.»

²⁸ 'Wun -nu 'wo bhë, -wo -kē 'dhö Betani -pö mε 'ö 'yiga 'wo- -dhε Zuudεn 'ö Zan -kē mε -bha -go =sɔɔn yaa 'gü -bɔyiödhe kē =dhia -a -bhaa bhë -a =zlöö =zian'.

-Tɔmɔdhε 'ö Zan -ya -kē Yesu -wun 'gü

²⁹ =Dhε 'ö- -ta -dhε =ya 'po, 'ö Zan -yö Yesu yö kö -yö nu -na ö 'piö, 'yö- pö: «'Bhlanë 'ö dho kē sla- 'ka kö -Zlan -yaan bho mε 'kpεkpe -bha =sɔɔn yaa -bho -an -bha -pë 'ka yö =ga 'ö nu -na =nε! ³⁰ Yö =nε 'a 'wun -gban -a -bha 'a- =blεε =woë' =nεε: Mε do -yö nu -na n =zlöö; =yö =va 'ö

=zië' n -ta, bhii -yö -kë -dhö n 'dhiö 'kpa 'pë- bhë, yö =ga 'ö =nE. ³¹ 'KEE kë- wo 'dhö bhë yaa kë =nE pë 'ö dho kaa, -a dɔ 'a- wo bhë yö -mü, 'kEE a -nu mE -nu -bɔ yiö =dhia kö Izlaelö -mE -nu -waan -a dɔ.»

³² 'Yö Zan -ya pö 'zü: «A -Zuu 'slööslö -yö kö -yö 'go -na dhang- 'gü. -Yö -kë -tönggö 'ka, 'yö nu 'yö -ya -a -ta. ³³ 'KEE -a kë -sü 'ka kö pë -nu bhë -waan kë, mE 'yö- 'ka, kö n 'ka- dɔ =kun. 'Yö -Zlan 'ö n bɔ kö 'aan- mE -nu bɔ yiö bhë, 'ö- pö n -dhë: «ME 'ü 'dhoë- -Zuu 'slööslö yö kö -yö =yɔɔ' -na -a -ta -yaan 'to -a -ta bhë, yö =nE 'ö dho mE -nu pa -Zuu 'slööslö 'ka.» ³⁴ 'Yö Zan -ya pö: «Pë 'ö 'dhö bhë a- -yö ('ö n 'yan -yö -da -a 'gü); a- -pö =ya kë 'dhö kö mE bhë -Zlan Gbö -mü.»

Yesu -bha =guë' -nu -blEEZë

³⁵ =DhE 'ö- -ta -dhE =ya 'po; Zan waa- ö -bha =guë' -nu bhë -an mE =plE -wo -kë -dhE do bhë -a 'gü 'zü; ³⁶ 'wo Yesu yö kö -yö ziö -na; 'yö Zan -ya pö: «-Ka -dhE -ga 'dhE! -Zlan -bha 'bhlanë =ga =nE!»

³⁷ Zan -bha =guë' -nu =plE 'wo bhë, =dhE 'ö -wo bhë 'wo- ma, 'wo to mü 'wo -ziö Yesu 'piö. ³⁸ =DhE 'ö Yesu -yö =dhië ö -zü, 'ö -an yö kö -wo ziö -na ö 'piö, 'yö -an =dhEE' kpɔ =nEE: «-Më 'ka- =mEE?» 'Ö -an -bha -daa -yö -kë =dhEE' 'ka 'wo- kpɔ =nEE: «Labi, ü -bha 'kwεandhE -yö mEE?» (Labi -gɛn 'ö tɔɔ «-GɔmE».)

³⁹ 'Yö- -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «-Ka nu 'kwa 'dho, kö 'ka- yö!» 'Yö 'wo to -a 'piö, 'wo dho 'wo wo 'yan dɔ -a -bha 'kwεandhE -bha, 'ö 'wo to -a 'piö mü =klöödhö -dhEkpacyi mE bhë -a 'ka. (=DhE 'ö pë -nu bhë 'wo kë -na 'dhö kö 'kwa dɔ 'wɔ 'yE -lan 'ka.)

⁴⁰ ME =plE 'ö Zan 'wun =blEE' -wo bhë 'wo- ma 'ö 'wo -ziö Yesu 'piö bhë, -a mE do tɔɔ Andre 'ö -kë Simɔ PiEE 'zlaa- 'ka. ⁴¹ =DhE 'wo 'go -na Yesu -gɔ kɔɔ, Andre -blEEZë =nE 'ö ö 'yan dɔ ö =dhoo Simɔ PiEE -bha; 'yö- pö -a -dhë:

«'Yië yi 'yan dɔ Mesi -bha!» (=Waa- pö Mesi Eblö -wo 'gü, kö -wa -pö Glëkö -nu -wo 'gü 'pö «Klito», -a -gɛn 'ö tɔɔ «-Zlan -bha -Yamɛ».)

⁴² =Dhɛ -kë 'dhö, -yö -dho Simɔ 'ka Yesu 'piö. =Dhɛ 'ö Yesu -yö Simɔ -ga -piindhö, 'yö- pö -a -dhë: «Ü tɔɔ Simɔ; Zan gbö -mü ü 'ka. 'Go =dɛɛ -bha, ü tɔɔ Sefasö.» (=Waa- pö Sefasö Eblö -wo 'gü kö -wa -pö Glëkö -nu -wo 'gü 'pö «Piɛɛ», -a -gɛn tɔɔ «-guö gbɔng».)

Yesu -bha Filipö waa- Natanaelö =dhɔɔ kë -sü

⁴³ =Dhɛ 'ö -ta -dhɛ =ya 'po, 'ö Yesu -yö -da zian -ta kö -yaan 'dho Galile -sɛ 'gü; 'yö -kpën gɔɔn- do 'wo- -dhɛ Filipö -a -bha; 'yö- pö -a -dhë: «-Bhö ziö n 'piö!»

⁴⁴ Filipö bhë, -yö -kë Betesaida mi 'ka. Betesaida -pö 'ö bhë =nɛ 'ö Andre waa- Piɛɛ 'wo -kë -a -bha. ⁴⁵ =Dhɛ =ya kë 'dhö, Filipö -yö -kpën Natanaelö -bha; 'yö- pö -a -dhë: «Mɛ 'ö Moizö -ya -bha 'wun =blɛɛ tɔng 'sëedhɛ 'gü, 'ö -Zlan -wodhiölomɛ -nu -wo 'wun -gban -a -bha 'wo- =blɛɛ 'pö bhë, 'yië- yö; 'ö tɔɔ Zozɛfu gbö Yesu 'ö go Nazalɛtë bhë.»

⁴⁶ 'Yö Natanaelö -ya pö -a -dhë: «Ü- -pö dö! Nazalɛtë -pö =nɛ, 'wunsë 'godhɛ -mü =a?» 'Yö Filipö -ya pö -a -dhë: «Bhi gia-, -bhö nu 'ü ü 'yan dɔ -a -bha 'dhɛ!»

⁴⁷ =Dhɛ 'ö Yesu =ya Natanaelö yö kö -yö nu -na ö 'piö, 'ö 'wun -gban -a -bha 'ö- =blɛɛ 'ö- pö: «Izlaelö 'në giagia =ga =nɛ, 'ö bhii 'wun yaa gbɛ 'yaa- 'gü!»

⁴⁸ 'Ö Natanaelö -ya =dhɛɛ' kpɔ 'ö- pö: «Ü n -dɔ -kɔklë =ɛ?» 'Ö Yesu -ya -daa -kë -a -gɔ 'ö- pö: «A ü -yö kö ü -ya -sü 'ka figö -lü =löö kö Filipö yaa ü =dhɔɔ kë -de wo =kun.»

⁴⁹ 'Yö Natanaelö -ya pö -a -dhë: «N -Gɔmɛ, -Zlan Gbö -mü ü 'ka; bhi =nɛ 'ü Izlaelö -mɛ -nu -bha -gludë 'ka!»

⁵⁰ 'Ö Yesu -ya -wo -daa -kë 'ö- pö: «=Dhɛ -kë =nɛ 'ma- pö a ü -yö figö -lü =löö bhë, 'ü n -wo yö 'wun gia- 'ka bhë ɔɔ-;

'kεε -yö kē ü 'yaan =nε ü -dho 'wun 'gblüünzē =plëezē 'wo -ziö -a mε 'ö =nε -a -ta -an yö.»

⁵¹ 'Yö- pö 'zü: «A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka =nεε: 'Ö sü =dεε -bha, ka -dho dhang- yö zlöö -bha kö -a 'dhi =ya 'po kö -Zlan -bha bömε -nu -wo -da -na 'iin kö -wo =yɔɔ' -na ma 'a Mεgbö 'ka =nε n -ta.»

2

Yesu -bha -dhidhaapë -blεεzē 'ö -kē kö =wa 'dho dhe 'sü 'wlaan- -ta Kana plöö

¹ =Dhε 'ö 'wun -nu bhë =wa kē 'dhö, 'ö- -dhεkpaoyi =ya kē -yaaga, 'ö dhe 'sü 'wlaan- -yö -kē Galile pö- do 'wo- -dhε Kana -a 'gü. Yesu dhe -yö -dho 'wlaan- bhë -a -ta. ² Yesu -de 'pö, yö 'dhö waa- ö -bha =guë' -nu, -wo -naɔ -bɔ -an -gɔ 'pö kö -wo nu mü. ³ =Dhε 'ö 'wlaan- bhë 'wo- kē -na, 'ö kwa dɔ 'töng 'bhaa 'ka, 'ö yɔ -yö yën. =Dhε =ya kē 'dhö, 'ö Yesu dhe -yö Yesu =dhɔɔ -kē plaan, 'ö- pö -a -dhë: «'Wun =nε -wo -dho -a kē =dhë 'pö =nε! Yɔ 'yi 'plε =ya yën.»

⁴ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Dheklöö, ü- -pö =dhεε? Ü =kwaaw! n -zü. N -ma 'töng yaa -lo =kun!»

⁵ 'Ö- dhe -yö yuökëmε -nu =dhɔɔ -kē 'ö- pö -an -dhë: «-Ka 'to zö; pë 'saadhö 'ö 'dhoë- pö ka -dhë, -kaa kē!»

⁶ -Guö 'lɔɔ- =fië' 'slado -wo -kē dɔ -sü 'ka -dhε bhë -a -bha. Yö =nε 'ö =ya kē 'ö Zuifö -wo 'yi sü -a 'gü 'wo- -kē wo -bha =nε -kɔ 'ö- 'ka -an wɔ -kɔ 'gü bhë -a 'dhö. -A do bhë pë dhö -mɔ 'yi 'litro 'gɔɔ- 'slεaga 'iin =këng' do -bha -wo -mɔ -a -bha -wa yö -a 'gü. ⁷ 'Yö -dhε -kē 'dhö 'ö Yesu -ya pö yuökëmε -nu 'wo bhë -an -dhë: «-Ka 'yi yö 'lɔɔ- =fië' -nu 'wo =nε -an 'gü, -yö -an pa!» 'Ö 'wo- -kē 'dhö. ⁸ 'Yö- pö -an -dhë 'zü: «'Yi bhë -kaa pë 'bhle 'sü -kɔɔ 'gü 'ka dhoë mε 'ö 'wlaan- =nε -a -gbaan 'ka bhë, -a =dhial!» 'ö 'wo- -kē 'dhö. ⁹ (Kö -wa -kē =dhë 'ma, 'iin kö -wa -pö -a -dhë =dhë, 'kεε) =dhε 'wo -lo 'ma 'ö gɔɔn- bhë 'ö 'yi bhë 'ö- dan, kö

=ya 'gla yɔ 'gü. 'Kɛɛ kɛ- wo 'dhö bhë, -dhɛ 'ö yɔ bhë 'ö go -a -bha yaa- dɔ ö -de -gɔ. Yuökɛmɛ -nu 'wo bhë, wo -zë =dhɛ 'ö yɔ bhë 'ö go -a -bha -wa -dɔ. ¹⁰ =Dhɛ =ya 'go mü, 'yö dhe =gɔn =dhɔɔ -kë 'ö- pö -a -dhë: «Kë- wo -na =nɛ, =wa 'wlaan- kë 'ö 'wo dho yɔ yö mɛ -nu -dhë, -a din -sëözë =nɛ 'wo- nu -an -dhë, 'ö =ya kë 'dhö zlöö, 'kwa dɔ 'töng 'bhaa 'ka kö mɛ -nu =wa yɔ mü =va 'ö 'wo- 'saadhö 'ö -dhö, 'wo- nu -an -dhë; 'kɛɛ bhi 'pö, yɔ -sëözë =nɛ 'ü- =gbaannu =nɛ, 'kwa- ma =ɛɛ?»

¹¹ -Kɔ 'ö =kaa' Kana, Galile -sɛ 'gü, 'ö Yesu -yö ö -bha -dhidhaapë -blɛɛzë =kaa' 'ö bhë. =Dhɛ 'ö bhë =nɛ 'ö Yesu -yö ö -bha 'tɔbhɔdhe -zɔn -a -bha, 'ö- -bha =guë' -nu -wo wo -zo yö -a -bha.

¹² =Dhɛ 'ö 'wlaan- bhë =ya yën, waa- ö dhe 'dhö, 'ö dheglu -nu waa- ö -bha =guë' -nu -wo -dho Kapɛɛnaɔmë 'ö 'wo -dhɛkpaɔyi kpö 'bhle kë mü.

-Zlan -gba -a 'gü -kɔ =bhlë 'ö Yesu -gɔ

(Matiö 21.12-13; Maakö 11.15-17; Lukö 19.45-46)

¹³ =Dhɛ 'ö Zuifö -nu -bha Paakö 'wlaan- kë -yi =ya yö =klöö', Yesu -yö -luu 'ö dho Zeluzalɛmë. ¹⁴ =Dhɛ 'ö dho, 'ö -lo 'ma ('ö -da -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'dhëüdhö mü), kö -du -nu oo, 'bhla -nu oo, -tönggö -nu ('ö =ya kë 'ö Zuifö -nu -wa dhɔ -waan kë woë- sla- =bhoë' -pë 'ka bhë) -an 'dhɔɔdɔmɛ -nu waa- mɛ -nu 'wo -kë 'wëü- ta -bɔ =dhia -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'wëü- 'ka mü bhë -an 'ka bhë -an 'plɛ =wa wo -yadhɛ 'kun mü. ¹⁵ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö =bhüöga -nu sü 'ö- -kë -klaaga 'ka, 'ö 'dhɔɔdɔmɛ -nu waa- wo -bha 'bhla -nu, -du -nu -an -kë; kö -yö 'wëü- tabhɔmɛ -nu -bha 'wëü- -pɛn -na kö -yö -an -bha 'dhɔɔ dɔ -a -ta =gba -nu yö -na =gɔa'. ¹⁶ 'Yö- pö -tönggö 'dhɔɔdɔmɛ -nu -dhë: «Pë -nu 'wo =nɛ, -ka -an bho zö; kö =kun 'ka n Dë -bha 'kɔ kë 'dhɔɔkuëdhɛ 'ka.»

¹⁷ =DhE 'ö pë -nu kë -na 'dhö, 'ö- -bha =guë' -nu -zo -yö -büö =nE 'wun -yö -gban pë -nu 'wo -kë bhë -an -bha -Zlan -bha 'sëedhE 'gü =nE: «-Zlan, ü -bha 'kɔ -dhɔ 'ö n -gɔ bhë -yö -mɔa -bha -dewo -yö n zë.»

¹⁸ 'Yö Zuifö -nu -gɔmE -nu -wa pö -a -dhë: «-Dhidhaapë do kë kö -ya -zɔn yi -dhë =nE pë -nu 'ü- kë -na bhë -wo ü =dua' 'ka.»

¹⁹ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ, 'ö- pö: «-Zlan -bha 'kɔ =nE, -kaa 'wü; a -dho -a gbE dɔ -dhɛkpaɔyi -yaaga -bha.»

²⁰ 'Yö Zuifö -nu -gɔmE -nu -wa pö -a -dhë 'zü: «'Kɔ ü -ga -na =nE, -kwE 'gɔɔ- -yiisië ö ga 'slado -yuö -mü; dö -mü ü 'ka kö 'üen- pö yi -dhë ü -dho -a dɔ -dhɛkpaɔyi -yaaga -bha -ɛ?»

²¹ 'Kɛɛ kë- wo 'dhö bhë, pë 'ö- -dhE -Zlan -bha 'kɔ ('ö mE -nu waa- -gɛn ma -a -gɔ) bhë 'ö tɔɔ yö -de gia- ö -lü.

²² 'Kɛɛ =dhE 'ö =ya 'go ga 'gü, 'ö- -bha =guë' -nu -zo -yö -büö zlöö -a -wo -nu 'ka, 'wo- -gɛn ma; 'ö pë -nu 'wo -gban -a -bha 'wo -kë =bɛɛn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëedhE 'gü bhë 'wo- -wun -dhE 'wun gia-

Yesu -yö kwa =zuö' 'piö -wun -dɔ

²³ Paakö 'töng 'ö Yesu -ya -kë Zeluzalɛmë 'ma bhë, mE -nu -wo wo -zo -yö -a -bha =plëezë 'ka -dhidhaapë -nu 'ö -kë bhë -a -wun 'gü. ²⁴ 'Kɛɛ yö 'pö, -yö ö -de -kë 'slë 'ka -an -gɔ 'ö tɔɔ -yö -an -dɔ; ²⁵ bhii -a -bha -wun yaa kë -a -bha kö -wo mE 'bhaa -wun =blɛɛ' ö -dhë. Mɛ 'ö -dhö 'wun 'ö =zuö' 'piö -wun 'ka, -ya -dɔ.

3

'Wun 'ö -gban Yesu -bha Nikodɛmö =daan' 'ö- wo -a -bha

¹ Gɔɔn- do -yö -kë -dhö, 'wo- -dhE Nikodɛmö; -yö -kë Falizi -mE 'ka, 'go mü, -yö -kë Zuifö -nu -gɔmE do 'ka.

² 'Yö gbeng -yi do 'ka, 'yö nu Yesu 'piö 'ö- pö -a -dhë: «N -GɔmE, yi- =tɛi' -dɔ =nE bhi =nE 'ö -Zlan -yö ü bɔ kö

'üen- yi =daan'-; 'yö tɔɔ mɛ gbɛ -kɔ 'ka 'dhö -mɔa kö -yö -dhidhaapë -nu kë =nɛ -kɔ bhë -a 'dhö kö -Zlan 'yaa- mɛ 'piö.»

³ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «A- -pö ü -dhë 'wun gia- 'ka, mɛ 'ö yaa bhɔ -dëüwo, yaa 'dhö -da -Zlan -bha -gludëdhe këdhe -bha.»

⁴ 'Yö Nikodēmö -ya pö -a -dhë: «Mɛ -dho -mɔa kö -yö bhɔ -kɔklë kö =ya kë zii -ii, 'iin kë- wo bhë -da 'pö 'dhoë- wo 'zü ö dhe =zuö' 'piö kö -yaan bhɔ bhë ee?»

⁵ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -a -gɔ 'ö- pö: «A- -pö 'zü ü -dhë giagia 'ka, =ya kë =nɛ mɛ yaa bhɔ 'yi waa- -Zuu 'slööslö -an 'gü, yaa 'dhö -da -Zlan -bha -gludëdhe këdhe -bha. ⁶ 'Ö tɔɔ mɛ 'ö bhɔ mɛbheedhe =suu'- 'gü, kö mɛ bhë, mɛdhe =zuöga =nɛ 'ö- -gɔ; 'kɛɛ mɛ 'ö- -bha -këdhösü -gɛn =ya 'go -Zuu 'slööslö 'gü, kö mɛ bhë -yö -Zuu =suu'- -ta -mɛ 'ka. ⁷ Kɔ =kun 'ö ü 'te -yö tun -a pö 'a- wo ü -dhë: -Bhö bhɔ 'zü -dëüwo bhë -a -wun 'gü. ⁸ 'Tëë 'ö 'ka- -ga -na bhë, =dhe 'ö -dhi -a -dhë =nɛ 'ö -piö -a -bha, 'ö =ya kë kwa- -drinng ma. 'Kɛɛ 'kaa- 'go -zian 'iin 'dho -zian gbɛ dɔ. Pë do bhë =nɛ 'ö mɛ 'ö =ya bhɔ -Zuu 'slööslö 'gü 'ö- 'ka 'pö.»

⁹ 'Yö Nikodēmö -ya pö -a -dhë 'zü: «-Bhö -Zuu 'slööslö 'gü -sü 'ö bhë, -a kë -kɔ -yö =dhë =ɛ?»

¹⁰ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -a -gɔ 'ö- pö: «Bhi 'ü tɔnggɔmɛ =va do 'ka Izlaelö 'sɛgɔ 'dhiö bhë, 'wun =nɛ 'bhaa- dɔ =a? ¹¹ =ɛɛ, a- -pö ü -dhë giagia 'ka: Pë 'yi- dɔ =nɛ 'ö 'yi- -wun =blɛɛ; 'ö pë 'ö yi 'yan -yö -da -a 'gü 'yi- -tɔmɔdhe -kë; 'kɛɛ 'kaa yi -wo -nu -dhe 'wun gia- 'sa! ¹² Pë -nu 'wo 'kpongtaa zö 'a -an -wun =blɛɛ' -na bhë, -a -wun 'kaa- -dhe 'wun gia- =nɛ, -a mɛ -nu 'wo dhang- 'gü bhë, a -dho -a -wun =blɛɛ' ka -dhë 'ö 'ka- -wun -dhe 'wun gia- -kɔklë =ɛɛ? ¹³ A- -pö ü -dhë, mɛ gbɛ yaa 'dho dhang- 'gü, -a 'ke yaa kë ma 'a -Zlan Gbö 'ka, 'a -ya -sü 'ka dhang- 'gü, 'a =yɔɔ bhë n 'ka.

¹⁴ 'Iin 'zü pë dho kë 'ö tɔɔ -wo Mɛgbö dɔ 'lü -bha dhuö =nɛ -kɔ do gia- 'ö Moizö -yö zën =mɛɛ 'në dun -a 'ka 'kpa 'lü -bha 'yënnɔ =taa bhë -a 'dhö. ¹⁵ -Yö kë 'dhö kö mɛ 'ö 'dhoë- ö -zo yö -a -bha, kö -këdhösü 'ö 'dhö =toëpö 'ka bhë -yaan kë -a -gɔ. ¹⁶ 'Ö tɔɔ 'kpongtaamɛ -nu -dho -yö -Zlan -kë giagiawo; 'yö- -wun 'gü 'ö ö Gbö dosɛn bhë 'ö- bɔ, -yö kë 'dhö kö mɛ 'oo mɛ 'ö 'dhoë- ö -zo yö -a -bha bhë, kö -yaan 'kun ga -sü 'ka; 'kɛɛ kö -këdhösü 'ö -dhö =toëpö 'ka bhë -yaan kë -a -gɔ. ¹⁷ Kë- wo 'dhö bhë -Zlan yaa ö Gbö bɔ 'kpongtaa kö -yaan za -lo 'kpongtaamɛ -nu -bha, 'kɛɛ -ya -bɔ =zian' kö 'kpongtaamɛ -nu -waan bɔ -a -ta -waan dha -sü yö.

¹⁸ =Ya kë 'dhö kö mɛ 'ö =yaa- -wun -dhɛ 'wun gia- kö za 'ka 'dhö -lo -a tuö; 'kɛɛ mɛ 'ö =ya -kɔ -a -wun 'ka, kö za bhë, -a -bha =ya -lo -a tuö 'saadhö =nɛ bhë. 'Ö bhii yaa 'we -Zlan Gbö dosɛn 'kpaan 'ö- -gɔ bhë -a -wun -bha. ¹⁹ Za -bha -lo mɛ tuö -gɛn =ga =nɛ: -Dhɛpuudhɛ -yö -nu 'kpongtaa =zian', 'kɛɛ mɛ -nu -wo wo -ta -yö -a -bha, 'wo wo wö bɔ -dhɛtiidhɛ 'gü -pë -nu 'piö 'ö bhii -an këpë -nu -wo -kë yaya. ²⁰ 'Ö tɔɔ mɛ 'ö këpëyaamɛ 'ka, -yö -dhɛpuudhɛ -san -zë 'ö 'yaa nu mü, 'ö bhii kö =kun 'ö -këwun -nu dhö yö -dhɛgbɛadhɛ 'gü. ²¹ 'Ö mɛ 'ö 'wun gia- 'gü -mɛ 'ka 'ö- -dho -kë -dhɛpuudhɛ 'ka -yö kë 'dhö kö mɛ 'kɛkɛ -wa yö =nɛ -a këpë -nu bhë -wo -Zlan -zo 'kun -wun 'gü.»

'Wun 'ö -gban Yesu -bha 'ö Zan -ya -blɛɛ

²² =Dhɛ 'ö Yesu waa- ö -bha =guë' -nu =wa 'go mü, -wo wo -gɔ dɔ =zian' Zude -sɛ 'gü. -Dhɛ bhë =nɛ 'wo 'töng kpö 'bhle -kë -a -bha, kö -yö mɛ -nu bɔ -na yiö. ²³ Zan -de 'pö -yö -kë mɛ -nu bɔ yiö =dhia 'pö pö- 'wo- -dhɛ Enɔɔ bhë -a 'gü Salimë -pö 'sɔɔ, 'ö tɔɔ 'yi -yö -kë mü =va. 'Ö

=ya kē 'ö mε -nu -wo go -dhε 'saadhö 'gü, 'wo nu -a 'piö.
²⁴ 'Töng bhē -a 'ka, kö waa Zan -zuö -kanso 'gü =kun.

²⁵ 'Yö yi do 'bhaa 'ka 'ö zaobhodhe -yö -da Zan -bha -gué' -nu waa- Zuifö mi do -an ziën 'wun 'ö -gban bun -bha -kē 'slööslo -kɔ 'ö -Zlan -bha zian -ta, -a wɔ -kɔ 'gü bhē -a -wun 'gü. ²⁶ 'Yö 'wo nu Zan 'piö, 'wo- pö -a -dhē: «Yi -Gomε, mε 'ö kwa -nu 'kwa- -kē Zuudεn zlöö -dēü 'ka, 'ü- -tɔmɔdhε -kē bhē, mε -nu -wo 'dho -na -a 'piö, -yö -an bɔ -na yiö 'pö -oo!»

²⁷ 'Ö Zan -ya -daa -kē -an -gɔ 'ö- pö: «Pē yaa 'dhö kē mε -gɔ 'kpaan 'ka kö -Zlan yaa- nu -a -dhē. ²⁸ Ka -de gia-, ka n -goo- 'ka, 'ö bhii a- -pö ka -dhē: 'Maa -Zlan -bha -Yamε 'ka, 'kεε -Zlan -yö n -bɔ -a 'dhiö. ²⁹ Dhe -gɔn =nε 'ö tɔɔ mε 'ö dhe 'dhoë- gɔ, 'kεε mε 'ö dhe -gɔn 'bha 'ka, 'ö- 'to 'dhö -a -wo -bha, -a =zuö' -yö -da 'gludhi =va 'gü dhe -gɔn -wo 'ö- ma bhē -a -wun 'gü. -Kɔ 'ö n =zuö' 'glu 'dhö dhi -na -a 'ka bhē 'ö bhē; 'ö- 'dhiö 'dhö -mɔ -sü 'ka 'kué. ³⁰ Pē dho kē tɔɔ -a -gɔ -dho =luu 'ö ma -zē 'a dho sia-.

³¹ Mε 'ö 'go -na dhuö bhē, -yö pē 'plε -gɔ -ta; 'ö mε 'ö 'kpongtaa zö bhē, 'ö 'kpongtaadhε -bha 'ka 'ö- 'wun =blεε -wo -nu -wo -kē 'kpongtaadhε -bha 'ka. -Yö 'dhö gia- 'ka =nε mε 'ö go dhang- 'gü bhē, -yö pē 'plε -gɔ -ta, ³² 'ö pē 'ö 'yan -ya yö 'ö- 'to -ya ma =nε, 'ö- -tɔmɔdhε -kē; 'kεε kö mε gbε 'to 'yaa- 'wun =blεε' -wo -bha 'sa. ³³ Mε 'oo mε 'ö =yaa- -bha -tɔmɔdhε kē -wo bhē -a -dhε 'wun gia- kö -Zlan -bha 'wun =blεε' -sü bhē, =yaa- -dhε 'wun gia- =nε bhē; ³⁴ 'ö bhii mε 'ö -Zlan -ya bɔ bhē, -Zlan -wo =nε 'ö- =blεε 'ö tɔɔ -Zlan =ya -Zuu 'slööslo -ya -a 'gü ö 'plε 'ka. ³⁵ Dē -yö ö Gbö -dhɔ -kē, yö =ga 'ö Dē =ya pē 'plε -lo -a kwεε bhē. ³⁶ Kö mε 'ö -ya Gbö -wun -dhε 'wun gia-, =toëpö -kēdhösü -ya -bha 'ka. 'Kεε mε 'ö yaa Gbö =bhlē -ya, yö 'ka 'dhö -da -kēdhösü 'gü, 'kεε -Zlan -bha -naazuédhe =nε 'ö dhoë- dɔ.»

4

'Wun 'ö -gban Samali -dhe -bha -kpën Yesu -bha -sü -bha

¹ =DhE -kë 'pö, Falizi -mE -nu -wa -ma =nE Yesu -bha mE -nu -bɔ yiö -sü bhë, =ya ziö Zan -bha -ta. ² 'KEE kë- wo 'dhö bhë, yaa kë =nE pë 'wo- pö Yesu gia- -de =nE 'ö mE bɔ yiö yö kun, 'KEE -a -bha =guë' -nu -mü. ³ 'Yö =dhE 'ö Yesu =yaa- 'wun dɔ =nE 'wun -nu 'wo bhë 'saadhö, Falizi -mE -nu =waa- ma, 'yö go Zude, 'yö -yE ö 'zü, 'yö dho Galile. ⁴ 'KEE kë- wo 'dhö bhë zian 'kpaan gbE 'ö dhoë sü -yaan 'kun -bɔ Samali -sE 'gü -süë 'yaa 'dhö.

⁵ -A -bha -bɔ Samali -sE bhë -a 'gü -sü 'ka, -yö -lo pö-do 'wo- -dhE Sikaa -a 'sɔɔ. PödhE 'ö bhë -yö dɔ -sü 'ka =bhlöödhE 'ö Zakɔbö -ya nu ö gbö ZoZefu -dhë bhë -a 'sɔɔ.

⁶ -DhE bhë =nE 'ö -klɔng 'ö Zakɔbö -ya pɔn bhë 'ö -kë -a -bha. -Klɔng bhë =nE 'ö Yesu -yö dho 'ö -ya -a 'kpong 'dhiö kö lan- -ya dɔ mE -gɔ ziën, bhii kö 'ta 'ö- sü bhë -a -wun 'gü, -a 'gü =ya ga.

⁷ 'Yö dhebɔ do 'ö -kë Samali -dhe 'ka 'yö -wo mü -yaan 'yi 'tɔ. 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «N gbaa 'yië 'a- mü!»

⁸ =DhE kë -na 'dhö kö -a -bha =guë' -nu =wa 'dho plöö -bhöpë -nu 'dho =dhia. ⁹ 'Ö dhebɔ bhë 'ö- pö -a -dhë: «-Yö -kë =dhë 'ö bhi 'ü Zuifö 'ka, 'ü 'yi -dhE n -gɔ, 'KEE kö ma 'a =nE Samali -dhe -mü n 'ka =nE =E?»

(Kë- wo 'dhö bhë 'ö tɔɔ Zuifö -nu 'waa 'we Samali -mE -nu 'piö.) ¹⁰ 'Yö Yesu -ya -daa -kë -a -gɔ 'ö- pö: «=Ya kë =nE ü -Zlan -bha gbaɔ waa- mE 'ö 'yi -dhE -na ü -gɔ =nE ü -dɔ -be, kö bhi =nE 'ü dho 'yi -dhE -a -gɔ -bezë. Kö 'yi 'ö -këdhösü 'dhoë- 'gü bhë, a -dhoë nu ü -dhë.»

¹¹ 'Yö dhebɔ bhë 'yö- pö: «N DëmE, 'yi -tɔa' -pë gbE 'yaa ü -gɔ 'ö -klɔng -glu 'dhö =gbiin =nE 'yi 'ö -këdhösü 'dhoë- 'gü bhë ü -dho -a tɔ 'më E? ¹² 'Iin kë- wo =nE, kë 'pö 'ü- wo =va yi 'bhema Zakɔbö 'ö -klɔng =nE 'ö- pɔn yi

-dhë -a -bha 'pö bhë ee? 'Kεε kö yö -de gia- -ya 'gü -yi -mü yö 'dhö, ö -bha 'në -nu waa- wo -bha -tuë -nu.»

¹³ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -a -gɔ =woë' =nεε: «'Yi =nε, mε 'oo mε 'ö =yaa- mü, 'yi mü -dhɔ -yö -dho -a kë 'zü; ¹⁴ 'kεε 'yi 'a- nu -na mε -nu -dhë =nε, mε 'ö =ya ö -kɔ 'kpɔ -a -gɔ 'ö =yaa- mü, 'yi mü -dhɔ 'ka 'dhoë- kë gbɔ. 'Ö tɔɔ 'yi 'a 'dhoë- nu -a -dhë bhë, -yö -dho kë -a -gɔ 'yigɔ 'ö dho bhɔ 'dhö =toëpö -këdhösü 'gü -a 'ka.»

¹⁵ 'Ö dhebo bhë 'ö- pö: «N Dëmε, 'yi bhë -a nu n -dhë kö 'aan- -a mü, kö =kun 'ö 'yi mü -dhɔ dhö n kë 'zü 'ö 'a nu 'yi tɔ =dhia zö.»

¹⁶ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «'Dho 'ü ü =gɔn =dhɔɔ kë kö 'ka nu zö.»

¹⁷ 'Ö dhebo bhë 'ö- pö: «'Maa gwaan.» 'Yö Yesu -ya pö -a -dhë: «-A pö 'ü- wo 'bhaa gwaan bhë, ü- -pö -së; ¹⁸ 'wun gia- -mü, 'ö bhii gɔɔn- 'ö 'ka ka 'ko 'piö bhë, ü =gɔn 'yaa -mü. A- =tei' dɔ 'pö =nε kë- wo bhë 'bha 'dho gwaan -gwaa 'sɔɔdhu -zë wo.»

¹⁹ 'Ö dhebo bhë 'yö- pö: «=Ee, -Zlan -wodhiölomε -mü ü 'ka a, n -Gɔmε! 'Ma ü dɔ. ²⁰ Kë- wo 'kpa bhë yi dë -nu -wo -Zlan -gba, -tɔn 'ö =nε -a tuö; 'yö ka -zë, 'ka Zuifö 'ka, 'ka- pö, -dhε 'ö -Zlan gbadhe 'ka, -yö Zeluzalεmë.»

²¹ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Dhebo, a- -pö ü -dhë, 'töng do 'bhaa -yö nu -na 'ö n Dë gbadhe yaa 'dhö kë -tɔn =nε -a tuö 'iin Zeluzalεmë. ²² Ka -zë pë 'ö 'kaa- dɔ =nε 'ö 'ka- gba. Yi 'pö yi- -dɔ 'ö bhii dhasü 'ö 'ka- -ga -na bhë, -yö -go Zuifö -nu 'piö. ²³ 'Kεε 'töng 'bhaa 'ka, 'ö- -de =ya -lo 'saadhö, mε -nu 'wo -Zlan gbamε -nu giagia 'ka, -wo -dho n Dë gba -Zuu 'slööslö waa- 'wun giagia -an 'gü. 'Ö tɔɔ n Dë gbamε -nu =suu'- bhë =nε 'ö -an -wun 'yi -yö kan -a -dhë. ²⁴ -Zlan bhë -Zuu -mü. =Ya kë 'dhö, kö mε -nu 'wo- 'piö kö -wa gba bhë, -an =dua' -mü kö -wa gba -Zuu 'slööslö waa- 'wun giagia -an 'gü.»

²⁵ 'Yö dheɔ bhë 'yö- pö -a -dhë: «A- =tɛi' -dɔ =nɛ Mesi 'wo- dhɛ Klito 'ö -Zlan -bha -Yamɛ 'ka bhë, -yö -dho nu. =Ya kë =nɛ =ya nu, yö =nɛ 'ö -dho pë 'plɛ -zɔn kwa -dhë.»

²⁶ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Ma -mü, ma 'a 'wun =blɛɛ' -na =nɛ!»

²⁷ 'Yö to mü 'ö- -bha =guë' -nu -wo -lo; 'ö -an 'te -yö tun kö -wo Yesu yö kö waa- dheɔ bhë -wo 'wun =blɛɛ' -na wo 'ko =bhaa. 'Kɛɛ kë- wo 'dhö bhë, mɛ yaa kë -dhö -an ziën kö pë 'wo -kë -a -ta -wun =blɛɛ' =dhia bhë, -ya -wun =dhɛɛ' kpɔ -a -gɔ.

²⁸ 'Yö dheɔ bhë, 'ö ö -bha 'yi -tɔ -a 'gü -gbɔ to sia- mü 'ö dho plöö 'ö- pö mɛ -nu -dhë: ²⁹ «-Ka nu 'dhɛ! Gɔɔn- do -yö -de. Pë -nu 'a- -kë 'töüdhö bhë, =yaa- 'plɛ =blɛɛ'-. -Ka nu 'dhɛ, -yö -dho kë -Zlan -bha -Yamɛ 'wo- =wɔɔn -na bhë -a 'ka.»

³⁰ 'Yö 'wo -ziö 'töüdhö, 'wo go plöö 'wo dho -dhɛ 'ö -kë -a -bha bhë -a -bha.

³¹ -A 'töng bhë -a 'ka, -a -bha =guë' -nu -wo -kë -gban -a -bha -sü 'gü =nɛɛ: «Labi, -bhö pë -bhö -eel!» (=Waa- pö «Labi» Eblö -wo 'gü kö -wa -pö «-Gɔmɛ».)

³² 'Kɛɛ -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «-Bhöpë 'ö 'kaa- do -yö n -gɔ.»

³³ 'Yö 'wo yö -a pö -süë wo 'ko -nu -dhë: «-Yö -dho kë, mɛ 'bhaa =ya nu -a =dhia -bhöpë 'ka, =yaa- -bhö.»

³⁴ 'Yö- pö -an -dhë: «Ma -bhöpë 'ö tɔɔ mɛ 'ö n bɔ bhë kö 'aan- -a -zo 'kun -wun kë 'iin kö pë 'ö n bɔ -a -wun 'gü bhë, 'aan- -a 'dhiö -mɔ 'kuë. ³⁵ Ka -zë, ka- -pö: <'Su -yiisië 'ö =tun -dhö kö 'kwaan- 'blee- -kpa 'kan». 'Kɛɛ a- -pö ka -dhë: -Ka -dhɛ -ga 'dhɛ, 'blee- =bhlödhɛ -nu =wa ga 'saadhö; -an 'kan -sü -mü. ³⁶ Mɛ 'ö pë ta -na -yö -dho ö =saan' yö. 'Ö mɛ 'ö pë 'ö mɛ bhë 'ö- ta bhë, 'ö- 'kan -na, 'ö- 'kpɔ -na 'kuë- 'slëëdhö bhë, 'yö dho ö =saan' yö 'pö. -Kɔ do bhë 'ö- 'ka, mɛ -nu 'wo -Zlan -bha yuö 'gü =toëpö

-këdhösü 'gbloo 'piö bhë -a 'gü 'pö 'ö =ya kë 'ö -an =zuö' 'glu -yö dhi; 'ö tɔɔ mɛ 'ö pë ta waa- mɛ 'ö pë -kan kö mɛ 'ö -dhö =ya ö =saan' yö. ³⁷ 'Wun =blɛɛ' -wo do -ya -pö: «Mɛ do =yaa- -ya, 'ö mɛ 'waa gbɛ -ya -kan». -Wo bhë -yö 'wun gia- 'ka. ³⁸ 'Ö tɔɔ 'ma ka bɔ kö -dhɛ 'ö kaa kë -a -bha -a züdüyi 'ka, 'kaan- -a -ya bhë, kö 'kaan- -a 'kan. Mɛ 'kpaan gbɛ -nu -bha yuö bhë =nɛ 'ö 'ka ka -de -da -a 'gü bhë.»

³⁹ 'Töng bhë -a 'ka, Samali -pö bhë -a 'gü -mɛ -nu -wo -kë =va 'wo Yesu -wun -dhɛ 'wun gia-; kë- wo 'dhö bhë, -yö -sü 'wun 'ö dhebo bhë 'ö- =blɛɛ -an -dhë bhë -a -bha; 'ö tɔɔ -ya -pö -an -dhë: («Gɔɔn- =nɛ,) pë -nu 'a- -kë 'dhiö 'saadhö bhë, =ya bɔ -a 'plɛ 'gü =yaa- =blɛɛ'-.» ⁴⁰ 'Yö =dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö Samali -mɛ -nu -wo nu 'wo- pö -a -dhë wo -nu -wo wo 'bhle =waannu. 'Yö Yesu -yö -dhɛkpaoyi =plɛ -kë -an 'piö mü. ⁴¹ -Aa', kë- wo 'dhö zlöö bhë, mɛ -nu -wo -kë =va giagiawo 'ö 'wo- -wun -dhɛ 'wun gia- -wo -nu 'wo -kë -go -a dhiö =dhia bhë -a -wun 'gü. ⁴² =Dhɛ -ya 'go mü, 'wo- pö dhebo bhë -a -dhë: «Yi -zo yö -sü -mü gɔɔn- 'ö =nɛ -a -bha =nɛ yö 'ö tɔɔ 'kpongtaame -nu Dhame; 'yö 'dhö gia- 'ka; 'kɛɛ =dhɛ 'yi- -ga -a 'gü zlöö bhë yaa kë =nɛ 'wun -nu 'ü- =blɛɛ yi -dhë bhë =nɛ 'yi -gban -a -ta, 'ö bhii yi -de gia- -a -wo -nu =wa -da yi 'toudhö, 'yië -an ma.»

Yesu -bha gɔɔn- =bhlëzë do gbö -dhɛ bo 'ö- wo

⁴³ =Dhɛ 'ö -dhɛkpaoyi =plɛ bhë, 'ö Yesu =yaa- kë 'dhö mü, -yö -go mü 'ö dho Galile -sɛ 'gü =zian'. ⁴⁴ Kë- wo 'dhiö bhë, Yesu -ya -pö 'wun =zuan' 'ka =nɛɛ: «-Zlan -wodhiölomɛ =bhlë 'yaa 'dhö -a -de -sɛ 'gü» bhë, ⁴⁵ =dhɛ =ya 'dho =ya -lo Galile -sɛ 'gü, 'ö 'wo- -nia kun -së 'ka giagiawo, 'ö bhii wo -de 'pö, Paakö 'wlaan- 'ö -kë Zeluzalɛmë bhë, -wo -kë -a -ta 'ö pë -nu 'ö- -kë 'töüdhö bhë 'ö -kë -an 'yaan 'ka.

⁴⁶ =DhE =wa -lo Galile -sE bhë -a 'gü, -wo -dho 'wo -da Kana plöö, -dhE 'ö 'yi -gla -a -bha yɔ 'gü bhë -a -bha. Pö-bhë -a 'gü, 'sEdë -bha yuökëmE =bhlézë do -yö -kë mü. 'Yö gɔɔn- 'ö bhë 'ö- -bha 'në do -yö -kë 'yuazë; 'kEE 'në bhë -yö -kë KapEEnaomë. ⁴⁷ 'Yö =dhE =yaa- ma =nE Yesu =ya 'go Zude -sE 'gü =ya nu Galile mü, 'yö dho -a 'piö 'ö =bhEa -a -dhë kö -yö 'dho KapEEnaomë -yaan ö gbö 'ö =ya bhɔ ga -sü -bha bhë -a -dhE bo. ⁴⁸ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Kaa -mɔa 'ka 'wun -dhE 'wun gia- 'kpaan 'ka kö kaa -dhidhaapë -nu yö 'iin ka 'yan yaa -da 'wun 'gblüünzë -nu 'gü a!»

⁴⁹ 'Yö gɔɔn- bhë 'yö- pö Yesu -dhë: «N dë, -dhE 'ö ma 'në yaa ga kun =nEE, -bhö nu =ii!»

⁵⁰ 'Yö Yesu -ya pö -a -dhë: «-Bhö 'dho, ü -bha 'në 'ka 'dho ga.» 'Yö gɔɔn- bhë, 'ö Yesu -wo -dhE 'wun gia-, 'ö -ziö 'ö dho. ⁵¹ -Yö -kë 'dho =dhia ö =plöö, 'ö- -bha yuökëmE -nu -wo nu -a -gɔ zian-, 'wo- pö -a -dhë: «Ü -bha 'në -yö 'bhee-!»

⁵² 'Yö ö -bha yuökëmE -nu =dhEE' kpɔ 'töng 'ö- gbö 'bhle -yö =kaa' 'waa, -a -wun 'ka; 'ö 'wo- pö -a -dhë: «-Yö -kë 'dhö kö lan- =ya 'go kwa -gɔ ziën 'dEdE 'ka yEEn, 'ö- kwigüdhe -yö kë -saa.»

⁵³ 'Yö gɔɔn- bhë 'ö- -zo -yö -lo 'töng 'ö Yesu -ya pö -a 'ka -a -dhë: «ü -bha 'në 'ka 'dho ga» -a -wun -ta; 'ö- yö =nE 'wun =plE 'wo bhë -wo -kë 'töng do 'ka. 'Yö 'wun bhë 'yö -kë -a -gɔ 'kɔomE -nu 'plE -bɔ -a -ta -wun 'ka 'yö 'wo Yesu -wun -dhE 'wun gia-.

⁵⁴ -Dhidhaa -wun kë =plE -naa 'ö Yesu -ya -kë kö =ya 'go Zude =ya nu Galile 'ö bhë.

5

Yesu -bha gɔɔn- 'tɔsiösüzë -dhE bo -kɔ

¹ =DhE =ya 'go mü, Zuifö -nu -bha 'wlaan- -yö -kë -dhö, 'ö Yesu -yö -ziö 'ö dho ZeluzalEmë.

² Pödhe bhë -a 'gü, 'pian mE 'ö 'bhla -tuë -nu -yö plaan -dhe 'ka bhë, 'yipuë 'ö mE -nu -wa dho 'kuë- -yö -kë -a -bha; yö =nE 'ö- -do dhongdhe -nu -bha -dhe 'dhi 'dhö 'soodhu. 'Yipuë bhë =nE 'wo- -dhe Eblö -wo 'gü «Betesaida». ³ 'Yipuë bhë, -a -da -a =bhaa -zian 'soodhu 'wo bhë, 'yuame =plëzë -nu 'wo -kë 'yënnngtiime -nu, -gentosiömE -nu, 'tinngmE -nu -an 'ka -wo -kë -lo -sü 'ka mü. [Pë 'wo -ya -a -gö -dhe bhë -a -bha 'ö tōō kö 'yi -yaan =tuun'-. ⁴ Kë- wo bhë 'ö tōō, =ya kë Dëme -bha bōmE do -yö -yōō 'yi bhë -a =bhaa 'ö 'yi -yö =tuun. 'Ö =ya kë 'dhö, 'yuame -blëzë 'ö -püö -na 'yi bhë -a =bhaa bhë, 'yua =suu' - 'oo =suu' - 'ö- -bha, -yö -bo.] ⁵ 'Töng bhë -a 'ka, göōn- do 'ö 'yua =yaa- 'yënnng bhō -kwE 'gōō- -yaaga ö ga 'slëaga 'piö -yö -kë mü. ⁶ Yesu -yö -kë ziö =dhia, 'ö- 'yan -yö -kpën -a -bha. 'Ö =dhe =yaa- döa =nE 'yua 'ö- -bha bhë =yaa- 'kun -a -dhe =ya =glōō bhë, 'yö- =dheE' kpō =woë' =nE: «ü- 'piö kö ü -dhe -yö bo =a?»

⁷ 'Yö 'yuame bhë 'yö- pö: «N -GōmE, mE gbE 'yaa n -gō, kö =ya kë =nE 'yi =ya =tuun' kö -yaan n -zuö -a =bhaa. 'Yi =ya =tuun 'dhö, -a kë =yië' kö 'aan- =bōō 'bō -an songdhö 'aan- -püö -a =bhaa kö mE gbE =ya -püö -a =bhaa 'saadhö n 'dhiö.»

⁸ =DhE -kë 'dhö 'ö Yesu -ya pö -a -dhë: «-Bhō =luu' -; ü -bha =sEë' 'sü 'ü 'ta.»

⁹ -DhE do bhë 'ö to -a -bha 'ö göōn- bhë, 'ö- -dhe -yö bo; 'ö ö -bha =sEë' -be -kë 'ö yö 'ta 'sü -sü -bha.

Yi 'Ö 'wun bhë 'ö =kaa' bhë, -yö -kë Zuifö -nu -bha =glooyi 'ka.

¹⁰ 'Yö =dhe -kë 'dhö, 'ö Zuifö -nu -gōmE -nu -wa pö göōn- 'ö- -dhe -yö bo bhë -a -dhë: «=Glooyi kun tōō =dEë

=a? 'Yö =dhe -kë 'dhö =ne ü -do 'mä 'ü ü -bha =sεε' bun =i?»

¹¹ 'Yö- pö -an -dhë: «ME 'ö n -dhe bo bhë -ya -pö n -dhë 'a n -ma =sεε' 'sü 'a 'ta.»

¹² 'Yö 'wo- =dheε' kpɔ =nεε: «ME 'ö- pö ü -dhë: «Ü -bha =sεε' 'sü, 'ü 'ta bhë» dö -mü poo =e?»

¹³ 'Kεε kë- wo 'dhö bhë gɔɔn- bhë, me 'ö- -dhe bo bhë yaa- do gbɔ 'ö bhii kö Yesu =ya -da me kpö 'gü mü.

¹⁴ =Dhe 'ö pë -nu bhë =wa kë 'dhö, -wo -dho -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü. -Dhe bhë Yesu 'yan -yö -do 'zü gɔɔn- bhë -a -bha. 'Yö- pö -a -dhë: «-Bhö -dhe -ga! Ü -dhe =ya bo; =ya kë 'dhö kö =kun 'ü =sɔɔn yaa -kë gbɔ, kö =kun 'ö 'wun 'gbee- me 'ö -ziö -a me =ne -a -ta 'ö dho ü yö.»

¹⁵ (-Dhe bhë =ne 'ö gɔɔn- bhë 'ö daa -bha =ne Yesu =ne 'ö- -dhe bo,) 'yö 'ö -ziö 'ö dho Zuifö -nu -gɔme -nu 'piö 'ö- pö -an -dhë =nεε Yesu =ne 'ö- -dhe bo. ¹⁶ -A -kë 'dhö -sü -wun 'gü, 'wo yö Yesu 'piö kë -sü 'gü kö -wo 'wun wɔ -a -ta 'ö bhii pë -nu 'ö- kë bhë -ya -kë 'dhö =glooyi 'ka. ¹⁷ 'Yö Yesu -ya pö -an -dhë: «N Dë -yö =tun yuö kë -sü 'gü -kplawo; 'ö ma -de, 'a yuö kë -sü 'gü 'pö.»

¹⁸ -Wo -nu 'wo go Yesu dhiö 'dhö bhë -a -wun 'gü, Zuifö -nu -gɔme -nu -wo -kë -a këdhe =mεε' =dhia zlöö kö -waan Yesu zë. 'Ö bhii =ya -an -bha tɔng 'ö -gban =glooyi -bha bhë -a -lö 'gü, =ya 'go mü =ya ö -de -zɔn -Zlan 'ka, -a pö 'ö- wo yö =ne 'ö tɔɔ -Zlan Gbö gia- bhë -a -wun 'gü.

-Zlan Gbö -bha -wogbiindhε

¹⁹ =Dhe =ya kë 'dhö, 'ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ =nεε: «A- -blεε ka -dhë 'wun giagia 'ka =ne ma 'a -Zlan Gbö 'ka bhë 'maa 'wun gbε 'sü n -de 'gü 'maa- kë; pë 'a n Dë yö -a kë =dhia =ne 'ö 'a- -kë. Pë 'saadhö 'ö n Dë -ya -kë, a- -kë 'pö. ²⁰ 'Ö bhii n Dë -yö n -dho -kë, 'ö ö -de këpë -nu 'plε -zɔn n -dhë. -A këpë -nu 'wo =va, 'wo -ziö -a me -nu 'wo =ne -an -ta bhë, -yö -dho -an -zɔn n -dhë kö -yaan kë; 'ö

ka 'te dhö tun. ²¹ 'Ö tɔɔ -kɔ do 'ö n Dë 'dhö game -nu bho -na -a 'ka ga 'gü 'ö -këdhösü nu -na -a 'ka -an -dhë bhë, 'ö 'a -këdhösü nu -a 'ka mɛ -nu 'a- 'piö kö 'a- nu -an -dhë bhë -an -dhë 'pö. ²² N Dë 'ö 'ka- -ga -na bhë, 'yaa za -lo mɛ gbɛ -bha; 'kɛɛ =ya -kɔ -mɔ 'wuën- -sü 'plɛ nu n -dhë kö 'aan- -a kë, ²³ -yö kë 'dhö kö mɛ 'plɛ -waan n =bhlë -ya =nɛ -kɔ 'wo n Dë =bhlë -ya -na -a 'ka bhë -a 'dhö. =Ya kë 'dhö, kö mɛ 'ö yaa n =bhlë -ya, kö yaa n Dë 'ö n bɔ bhë -a =bhlë -ya =nɛ bhë.

²⁴ 'Wun gia- 'ka, a- -pö ka -dhë: Mɛ 'ö =ya ö 'to kë n -wo -bha, 'ö =ya mɛ 'ö n bɔ bhë -a -wun -dhɛ 'wun gia-, =toëpö -kë -a 'gü -sü -ya -bha 'ka. Za 'ö dhö kan bhë, yö 'ka 'dho -lo -a tuö gbɔ; 'kɛɛ kö =ya 'go ga 'gü 'saadhö =nɛ bhë. ²⁵ A- -pö ka -dhë 'zü 'wun gia- 'ka =nɛ 'töng -yö nu -na, 'ö- -de =ya nu 'saadhö, 'ö mɛ -nu =wa ga 'ö 'wo dho ma 'a -Zlan Gbö 'ka n -wo ma; mɛ -nu 'ö 'töng bhë -a 'ka 'ö 'wo dho n -wo ma, -wo -dho dha. ²⁶ 'Ö bhii -kɔ do 'ö -kɔ -mɔ 'wuën- -sü 'dhoë- 'ka n Dë -gɔ kö -yaan -kë -a 'gü -sü nu -a 'ka mɛ -nu -dhë bhë, 'ö =kaa' -a -dhë -së kö 'a- yö 'pö kö 'aan- -kë -a 'gü -sü nu -a 'ka mɛ -nu -dhë. ²⁷ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'yö -kɔ -mɔ 'wuën- -sü nu n -dhë kö 'aan- za 'kan; 'ö tɔɔ ma =nɛ 'a tɔɔ Mɛgbö. ²⁸ Kö =kun 'ö ka 'te -yö tun; 'kɛɛ -a yi -yö nu -na 'ö game -nu 'plɛ 'wo ga -glu -nu 'gü, 'wo dho n -wo ma, ²⁹ kö -waan 'go -an 'gü -waan yö plaan. Mɛ -nu 'ö 'kpa, 'ö -an këwun -yö -kë -së, -wo -dho go ga 'gü -këdhösü 'ö =toëpö 'ka -a 'gü; 'kɛɛ mɛ -nu 'ö -an këwun -yö -kë ya, -wo -dho go ga 'gü kö za -yaan -an 'kun -an 'klo -yaan bhɔ.»

Yesu -bha -wogbiindhɛ dɔ -kɔ

³⁰ 'Ö- pö 'zü: «Ka- -yö bhë =a? =Ya kë 'dhö kö n -kɔ yaa -mɔa -bha gbɔ 'a 'wun -nu 'sü n -de 'gü 'a- kë. Za 'a- dɔ -na bhë, -Zlan =nɛ 'ö- pö n -dhë 'a- dɔ, 'ö- -de ma za 'a- dɔ

-na bhë 'ö kpengdhö 'ö tɔɔ yaa kë =nɛ n =dhɔɔbhaa -wun 'a- =mɛɛ'- kö 'aan- kë; 'kɛɛ mɛ 'ö n bɔ bhë =nɛ 'a- -zo 'kun -wun -kë. ³¹ Ya kë =nɛ 'ma -tɔmɔdhɛ kë n -de -bha, yaa -mɔ kö n -gɔ -wun -yaan kë 'wun gia- 'ka. ³² 'Kɛɛ mɛ gbɛ =nɛ 'ö -tɔmɔdhɛ -kë n -ma, 'ö ma gia- 'a- dɔ =nɛ -tɔmɔdhɛ 'ö- kë -na n -blü 'gü bhë, -yö 'wun gia- 'ka. ³³ Kë- wo bhë, kaa mɛ -nu bɔ Zan 'piö kö -yaan n dɔ -kɔ =blɛɛ ka -dhë -a? 'Ö -ka -dhɛ -ga bhë! -Tɔmɔdhɛ 'ö- kë bhë -yö 'wun gia- 'ka. ³⁴ Ma -zë, n -ma -wun 'yaa- 'ka mɛ -bha -tɔmɔdhɛ 'ka n -blü 'gü, 'kɛɛ 'wun -nu bhë a- -blɛɛ 'dhö kö 'kaan- dhasü yö. ³⁵ Zan -yö -kë =nɛ =labang 'ö dɔ, 'ö 'bhü -na -a 'dhö. 'Ö 'ka- =mɛɛ =zian' kö 'ka =zuögludhi kë -a -bha -dhɛpuudhɛ -bha 'töng kpö 'bhaa -bha. ³⁶ 'Kɛɛ -yö kë ka 'yaan =nɛ n -ma -tɔmɔdhɛ =yö =va 'ö -ziö -a 'ka Zan -bha -ta; bhii 'wun -nu 'ö n Dë -ya -lo n kwɛɛ kö 'aan- -an kë bhë, 'ö 'wo bhë, wo =nɛ 'ö 'wo -tɔmɔdhɛ -kë n -blü 'gü =nɛ n Dë 'ö n bɔ. ³⁷ -A -de n Dë 'ö n bɔ bhë, yö -de gia- =ya -tɔmɔdhɛ kë n -blü 'gü =nɛ 'wun gia- -mü. Yö 'ö bhë, kaa- -wo ma do 'iin kaa- yö do. ³⁸ 'Kɛɛ -a -wo 'ö bhë, -yö kë ka 'yaan =nɛ 'yaa ka 'gü 'ö bhii mɛ 'ö- bɔ ('ö n 'ka bhë), 'kaa n -wun -dhɛ 'wun gia-. ³⁹ Ka -kpɔɔ -Zlan -bha 'sëedhɛ -nu 'gü, 'ö bhii -yö ka -zo 'piö =nɛ wo =nɛ 'wo dho =toëpö -kë -a 'gü -sü nu ka -dhë; 'yö 'kaa- =tɛi' dɔ 'sa =nɛ wo =nɛ 'wo -tɔmɔdhɛ -kë n -blü 'gü. ⁴⁰ 'Ö 'ka dɔ bhë 'ö 'kaa nu n 'piö kö 'kaan- -kë -a 'gü -sü giagia yö bhë, =ao'!

⁴¹ -Yö kë ka 'yaan =nɛ, pë 'ö -kë =bhlëyadhɛ 'ka 'ö go mɛ 'bhee- -nu 'gü bhë 'yaa -mü 'a- =mɛɛ. ⁴² A ka -dɔ; 'ö tɔɔ a- =tɛi' -dɔ =nɛ -Zlan -dhɔ 'yaa ka 'gü. ⁴³ -Ka -dhɛ -ga 'dhɛ! Ma 'a =nɛ, nu 'a- wo bhë, n Dë =nɛ 'ö n bɔ; 'ö 'kaa n 'kun -së. 'Kɛɛ mɛ 'waa gbɛ =ya -nu, =ya 'wun -nu 'sü ö -de 'gü =yaa- kë, 'ö 'ka- kun -së. Ka- -yö bhë =a? ⁴⁴ Ka- -dhɔ -kë kö mɛ -nu -wo ka =bhlë -ya kö ka -de 'pö 'kaan- -an =bhlë -ya; 'ö pë mɛ 'ö -kë -kë =bhlëzë -sü 'ö go -Zlan 'ö dosɛn -a 'piö

-a 'ka bhë 'ö 'kaa- =mεε'-. =εε, 'ö =ya kë 'dhö ka -dho 'wun gia- -dhe 'wun gia- -kōklë 'sa 'ö 'ka dōa bhë =εε? ⁴⁵ 'Kεε kö =kun 'ö -kë ka -zo 'piö =nε ma =nε 'a dho za -lo ka tuö n Dë wö 'dhiö; mε 'ö dho za -lo ka tuö 'ö tōō Moizö 'ö ka -zo -dō -a -bha -wun -nu 'plε -wo go -a 'gü bhë. ⁴⁶ Moizö 'ö bhë, =ya kë =nε ka- -wo -nu -dhe 'wun gia- -bezë (gia- 'ka) kö ka -dho ka -zo yö n -ma, 'ö bhii ma =nε 'ö 'wun -gban n -ma, 'ö- =bεεn 'sëëdhε 'gü ka -dhë bhë. ⁴⁷ =εε, 'ö =ya kë =nε 'kaa pë -nu 'ö =bεεn 'sëëdhε 'gü ka -dhë bhë -a -dhe 'wun gia- kö ka -dho n -wo -nu -dhe 'wun gia- -kōklë =εε?»

6

*Yesu -bha mε -lü -vuu 'sōōdhu 'dhi gba 'ö- wo
(Matiö 14.13-21; Maakö 6.30-44; Lukö 9.10-17)*

¹ =Dhe 'wun -nu bhë =wa kë 'dhö, Yesu -yö -go mü 'ö dho Galile 'yipuë ('wo- -dhe Tibeliasë 'yipuë bhë) -a =zlöö =zian'. ² Mε -gbaa =va -wo -ziö -a 'piö -dhidhaapë -nu 'yö -kë -a kë =dhia bhë -a -wun 'gü, 'ö tōō -yö -kë 'yuamε -nu =plëzë -dhe bo =dhia. ³ 'Yö Yesu -yö -da -tōn do tuö, 'ö waa- ö -bha =guë' -nu 'wo =yaannu. ⁴ =Dhe pë -nu bhë 'wo kë -na 'dhö, kö Paakö 'ö -kë Zuifö -nu -bha 'wlaan- 'ka bhë, kö -a yi =ya yö =klöö'. ⁵ 'Yö -dhe 'ö Yesu -ya -ga kö mε -gbaa =va -wo nu -na -a 'piö; =dhe -kë 'dhö 'ö- pö Filipö -dhë: «Mε -nu 'wo =nε 'töüdhö, -dhe -mlë 'kwa dho -bhöpë yö -a -bha kö 'kwaan- 'dhö 'kwaan- nu -an -dhë -waan -bhö -ee?» ⁶ Kë- wo 'dhö bhë, =dhεε' bhë -ya -kpō 'dhö kö -kō 'ö- 'ka Filipö =zuö' 'gü kö -yaan -dhe yö -a 'gü; 'yaa 'pö, yö -zë -ya 'slë -dō ö -de -gō.

⁷ 'Yö Filipö -ya pö -a -dhë: «'Kö -kë =nε 'wëü- =va 'ö dho -mō dōnie =këng' =plε -bha -a -bluu' -mü 'kwa- -dhö -dewo, yaa 'dho pë gbε sü -an -bha, kö mε 'plε -waan -a 'klu yö.»

⁸ 'Yö- -bha =guë' -nu 'wo bhë, -a mE 'wo- -dhe Andre 'ö -kë Simo Piere 'zlaa- 'ka bhë, 'ö- pö -a -dhë: ⁹ «'Nëgöönzë do =ga 'ö dö -de, 'klën =bluu'- bhë 'sensen 'söodhu waa- 'yuö- =plE -wa kwEE. 'KEE -më töö =bluu'- bhë 'sensen 'söodhu waa- 'yuö- =plE mE -gbaa =va 'wo =nE -an -bha 'ka E?»

¹⁰ =Dhe =ya kë 'pö, 'ö Yesu -ya pö: «-Ka -yadhE nu mE 'plE -dhë!»

'Wo =yaannu 'kpaä -ta mü, bhii -dhe bhë =blëë' -yö -kë -a -bha =va. ME -nu 'wo bhë göön- -nu 'wo -kë -an 'piö -wo -dho -mö mE -lü -vuu 'söodhu -bha. ¹¹ 'Yö Yesu -yö =luu 'yö =bluu'- bhë 'söodhu bhë -an sü. 'Yö -Zlan zuö pö -a -ta; 'yö- -glu mE -nu 'wo -kë -ya -sü 'ka mü bhë -an 'ka. -Kö do bhë 'ö- =kaa' 'yuö- =plE 'wo bhë -an 'ka 'ö -an -zo kun 'pö. ¹² =Dhe wo 'plE =wa yën pë -bhö -sü -bha -së 'ka, 'ö Yesu -ya pö ö -bha =guë' -nu -dhë: «=Bluu'- 'kluklu -nu 'wo to bhë, -ka -an 'dho 'kuë- kö =kun 'ö- 'bhaä -yö -kë 'gü =siö'- -pë 'ka.»

¹³ 'Wo- 'kluklu -nu 'wo to kö mE -nu =wa yën pë -bhö -sü -bha bhë -an dho 'kuë-, 'ö =kpasen 'göö- do ö =ga =plE pa.

¹⁴ =Dhe mE -nu 'yan =ya -da -dhidhaapë 'ö Yesu -ya -kë bhë -a 'gü, 'wo- pö: «ME =nE, -Zlan -wodhiölomE 'wo- pö -yö -dho nu 'kpongtaa bhë, yö -mül» ¹⁵ =Dhe =ya kë 'dhö, 'ö Yesu =yaa- yö =nE -wa 'piö kö 'wo ö -ya -gludë 'ka 'gbeetadhE 'ka, 'yö =luu -an ziën mü, 'ö -da ö 'sloo 'ka -tön bhë -a tuö.

Yesu -bha 'ta -sü 'yipuë =va -ta -sü

(Matiö 14.22-33; Maakö 6.45-52)

¹⁶ =Dhe 'yiniadhE =ya dö, 'ö Yesu -bha =guë' -nu -wo =yö, 'wo dho 'yipuë =va bhë -a 'kpong 'dhiö. ¹⁷ 'Wo -da 'yitagö do 'gü kö -waan 'yi 'kan -waan 'dho KapEEnaömë =zian'. =Dhe kë -na 'dhö kö -dhe =ya trö, kö Yesu -de 'pö

yaa nu -an 'piö =kun. ¹⁸ 'Yi -yö -kë -ma =dhiadhö 'gbee-
'ka, bhii 'buu -yö -kë ziö =dhia 'gbee- 'ka. ¹⁹ 'Yö =dhε =wa
'dho =nε mε- dho 'kilong 'sɔɔdhu 'iin 'slado -naa -ta, ('wo
dho -dhε -ga wo =zlöö), kö Yesu -yö 'ta -na 'yi -ta, =ya yö
'yitagɔ 'sɔɔ. 'Yö 'suö -yö -da -an 'gü. ²⁰ 'Ö Yesu -ya pö -an
-dhë: «Kö =kun 'ö 'suö -yö ka -kë, ma -mü!» ²¹ 'Wo- -kë
=nε mε dho =gbaannu kö Yesu -yaan -da wo 'piö 'yitagɔ
'gü mü. 'Kεε 'yitagɔ -yö -gban 'ö bhii kö =wa -lo 'yi 'kpong
'dhiö, -dhε 'wo -kë 'dho =dhia -a -bha bhë -a -bha 'saadhö.

Mε -gbaa -nu -bha Yesu =mεε' - 'wo- wo

²² =Dhε 'ö -dhε =ya 'po, mε -gbaa -nu mε 'wo to 'yipuë
=va bhë -a =zlöö =zian' bhë, -wa -yö =nε kë 'wo- wo mü bhë,
'yitagɔ do =nε 'ö -kë mü. 'Ö =dhε 'ö Yesu -bha =guë' -nu
'dho 'dho -na, Yesu gia- yaa kë -an 'piö 'yitagɔ 'gü mü, wo
'sloo =nε 'wo dho. ²³ 'Kεε kë- wo 'dhö bhë, 'yitagɔ gbε
-nu -wo -go Tibeliasë plöö =nε 'wo nu 'ö -dhε 'wo =bluu'-
-bhö -a -bha kö Yesu =ya yën -bhεa -Zlan -dhë -sü 'ka bhë
'wo -gban -a 'sɔɔ. ²⁴ 'Yö =dhε mε -gbaa =va 'wo bhë waa
Yesu yö 'iin -a -bha =guë' -nu yö -dhε bhë -a 'gü, 'wo -da
'yitagɔ -nu 'wo bhë -an 'gü 'ö 'wo dho Kapεεnaɔmë -a
=mεε' =dhia.

Yesu -bha -kë -bhöpë 'ö -kë -a 'gü -sü nu mε -dhë -a 'ka -sü

²⁵ =Dhε =wa 'dho =wa -lo 'yipuë =va bhë -a =zlöö 'ma
=zian', -wo -kpën Yesu -bha 'ma; 'yö 'wo- =dhεε' kpɔ 'wo-
pö: «Yi -Gɔmε, ü -nu 'nö -më yië -εε?»

²⁶ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «A- -pö ka -dhë 'wun gia-
'ka: -Yö 'wun gia- 'ka =nε ka -kë n =mεε' =dhia; 'kεε yaa
kë =nε -dhidhaapë -nu 'a- -kë bhë -a -wun -mü; n =mεε'-
'ka- wo -na bhë 'ö tɔɔ ka =bluu'- -bhö 'ö ka 'gu -yö dɔ -së
'ka. ²⁷ Kö =kun 'ka yuö -kë -bhöpë 'ö- 'gü dho =siö'- bhë
-a -wun 'gü; -ka yuö kë =zian' pë mε 'ka dhoë- -bhö, 'ö
dho =glɔɔ kö -yaan kë ka -gɔ =toëpö -kë -a 'gü -sü 'ka -a

-wun 'gü. -Bhöpë 'ö bhë mε 'ö dhoë- nu ka -dhë 'ö tɔɔ Mεgbö; 'ö tɔɔ kwa Dë -Zlan =ya ö -bha -kɔ -mɔ 'wuën-sü =duakëpë -ya -a -bha.»

²⁸ 'Yö 'wo- =dhεε' kɔɔ =nεε: «-Më 'yi dho -a kë kö 'yiën-Zlan -bha yuö -nu kë =εε?»

²⁹ 'Yö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «Pë 'ö -Zlan -bha yuö 'gbloo 'piö, 'ö tɔɔ kö mε 'ö- bɔ bhë, 'ka- -wun -dhε 'wun gia-.»

³⁰ 'Yö 'wo- pö -a -dhë: «Kö -bhö -dhidhaapë do kë kö 'yiën- ü -wun -dhε 'wun gia- 'sa! -Më -yuö 'ü dhoë- kë =εε?» ³¹ 'Ö ('wun bhë, 'wo- =zuan' sü Moizö -bha kë 'ö- wo 'kpa wo 'bhεma -nu -bha -zo -yö -a -bha -mε 'ka -sü, -dhidhaapë -nu 'ö -kë bhë -a -wun 'gü bhë -a -bha) 'wo- -wun =blεε -a -dhë, 'wo- pö: «Yi 'bhεma -nu bhë, kë- wo 'kpa, -wo 'manë -bhö 'yënnε =taa. -A -dee 'wun 'ö -gban -a -bha, -yö =bεεn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëedhε 'gü =nεε: =Bluu'- 'ö go dhang- 'gü -Zlan 'piö bhë, -Zlan -ya -nu -an -dhë 'wo- -bhö. »

³² 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «A- -pö ka -dhë giagia 'ka =nε Moizö 'yaa -mü 'ö =bluu'- 'ö go dhang- 'gü bhë 'ö- nu ka -dhë, 'kεε n Dë =nε 'ö =bluu'- gia- 'ö go dhang- 'gü bhë 'ö =ya kë 'ö- nu mε -dhë; ³³ bhii -Zlan -bha =bluu'- 'ö tɔɔ -a mε 'ö go dhang- 'gü 'ö =yɔɔ kö -yaan -këdhösü nu 'kpongtaamε -nu -dhë bhë.»

³⁴ =Dhε -kë 'dhö, 'wo- pö -a -dhë: «Yi Dëmε, =bluu'- bhë -a nu yi -dhë -kplawo 'sa.»

³⁵ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «Ma =nε 'a tɔɔ =bluu'- 'ö -këdhösü 'dhö n 'gü. Mε 'ö =ya nu n 'piö, din 'ka 'dhoë- kë 'gbεεdhö, 'ö mε 'ö =ya 'we n -wun -bha, 'yi mü -dhɔ 'ka 'dhoë- kë 'gbεεdhö. ³⁶ 'Kεε a- pö -na ka -dhë 'zü: 'Ka ka 'yan dɔ n -ma, 'kεε 'kaa n -wun -dhε 'wun gia-. ³⁷ -Yö kë 'pö- wo ka 'yaan =nε mε -nu 'ö n Dë -ya nu n -dhë bhë, -a mε 'kö -dhö, -yö -dhö nu n 'piö; 'ö mε 'ö =ya nu n 'piö, 'ö

n 'ka 'dho -a -wun -zuö -kɔ =taa 'gbɛɛdhö; ³⁸ 'ö tɔɔ a -go dhang- 'gü kö mɛ 'ö n bɔ bhë, 'aan- -a -zo 'kun -wun kë; n 'ka nu n -de -zo 'kun -wun kë =dhia. ³⁹ Mɛ 'ö n bɔ bhë, pë 'ö- -zo 'kun -wun 'ka 'ö- 'piö kö 'a- kë bhë 'ö tɔɔ mɛ -nu 'ö -an -wun -lo n kwɛɛ bhë, kö =kun 'ö mɛ -yö -kë -an songdhö 'ö -kë 'gü =siö' -mɛ 'ka, 'kɛɛ kö 'a -an 'plɛ bho ga 'gü yi -kaanta 'ka. ⁴⁰ 'Ö bhii -yö n Dë -zo 'kun -wun 'ka kö mɛ 'saadhö 'ö -an 'yan 'dhö dɔ -na -a Gbö -bha, 'ö 'wo- -wun -dhɛ -na 'wun gia- bhë, -wo =toëpö -kë -a 'gü -sü yö kö 'aan- -an bho ga 'gü yi -kaanta 'ka.»

⁴¹ =Aa', 'wun bhë yaa dhi Zuifö -nu -dhë -a pö 'ö- wo ma =nɛ 'a tɔɔ =bluu'- 'a go dhang- 'gü bhë -a -wun 'gü. ⁴² 'Yö 'wo- pö: «Zozɛfu gbö do Yesu =nɛ 'yaa -mü -a? Kwa- dhe -dɔ 'ö 'kwa- dë dɔ; 'ö =dhɛ -kë 'dhö =nɛ -dhɛ -mlë 'ö dɔ -a -bha 'ö- 'godhɛ -yö -kë dhang- 'gü -dhɛ 'ka ɛɛ?»

⁴³ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Ka ka bo n -wun =blɛɛ' -sü 'ka ka 'ko -nu -dhë -sü -wo =löö; ⁴⁴ mɛ yaa -mɔa -bha kö -yaan nu n 'piö -a 'ke n Dë 'ö n bɔ bhë, yaa- mɛ -dhɛ, kö ma 'pö, yi 'dhiötöyi 'ka, 'aan- bho ga 'gü. ⁴⁵ 'Ö bhii pë 'ö -Zlan -wodhiölomɛ -nu -gɔ 'sëedhɛ 'gü -ya -pö: 'Wun -nu 'wo -gban -Zlan -bha, -Zlan -yö -dho -an 'plɛ =daan' -a 'ka. =Ya kë 'dhö kö mɛ 'oo mɛ 'ö =ya ö 'to kë n Dë -wo -bha 'ö =ya ö -kɔ kpɔ -a -gɔ, -yö nu n 'piö. ⁴⁶ Kë- wo bhë yaa kë =nɛ kö mɛ 'wo bhë, Dë yö 'wo- wo bhë yö -mü. -A -de mɛ do 'kpaan 'ö go -Zlan 'piö bhë, yö do bhë =nɛ 'ö- yö.

⁴⁷ A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka =nɛ mɛ 'ö =ya 'we n -wun -bha, kö =ya =toëpö -këdhösü yö. ⁴⁸ 'Ö tɔɔ ma =nɛ 'a tɔɔ =bluu'- 'ö -këdhösü 'dhö n 'gü. ⁴⁹ Ka 'bhɛma -nu bhë, kë- wo 'kpa bhë, 'manë 'ö -kë 'yënnɔ =taa bhë, -wa -bhö 'kɛɛ -wo -ga. ⁵⁰ =Ya kë 'dhö, kö =bluu'- mɛ 'ö go (-Zlan 'piö) dhang- 'gü bhë -yö ka -bha 'ka; kö mɛ 'ö =yaa- -bhö, yö 'ka 'dho ga. ⁵¹ Ka- -yö bhë =a! Ma =nɛ 'a tɔɔ =bluu'- 'a -këdhösü nu mɛ -nu -dhë, 'ö 'a go dhang- 'gü. =Bluu'- 'a-

'ka bhë, mE 'ö =ya n 'sü ö -bha 'ka, -këdhösü -yö -dho kë -a -gɔ =toëpö 'ka. 'Ö =bluu'- 'a dho -a nu bhë 'ö tɔɔ n -de nu 'a 'dhoë- wo kö 'kpongtaame -nu -waan -këdhösü yö -a -ta bhë.»

⁵² =DhE 'ö Yesu -yö 'wun =blEε 'dhö, Zuifö -nu -wo -yö vundhe ma -sü 'gü wo 'ko -nu songdhö -a pö -sü 'ka: «'Yö, -më -kë 'ö mE =nE 'ö 'wun =blEε =nëdhö =nEε? -Më tɔɔ -yö -dho ö bun nu kwa -dhë -bhöpë 'ka ε?»

⁵³ 'Yö Yesu =ya pö -an -dhë: «A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka, =ya kë =nE Mεgbö bun 'ö nu ka -dhë -bhöpë 'ka bhë kaa ka -kɔ 'kpɔ -a -gɔ 'iin -a fEi 'ö dhoë- nu bhë kaa- 'kun, kö -këdhösü bhë =ya dha ka -gɔ =nE bhë. ⁵⁴ 'Ö tɔɔ mE 'ö =ya ö -kɔ kpɔ n bun -gɔ 'ö =ya n fEi kun -yaan kë ö müpë 'ka, kö -këdhösü 'ö -dhö =toëpö 'ka bhë, =yaa- yö; 'ö kö mE bhë a -dho -a -bho ga 'gü yi -kaanta 'ka. ⁵⁵ Bhii n bun bhë =nE 'ö tɔɔ -bhöpë giagia, 'ö n fEi 'dhö müpë giagia 'ka. ⁵⁶ =Ya kë 'dhö kö mE 'ö =ya ö -kɔ 'kpɔ n bun -gɔ -bhöpë 'ka 'ö =ya n fEi 'kun müpë 'ka kö -yö -klu -sü 'ka n -ma, 'ö ma -de 'pö, 'a -klu -sü 'ka -a -bha. ⁵⁷ Kö -kɔ do 'ö n Dë 'ö 'bhee- 'ö n bɔ -a 'ka 'ö 'a- 'ka 'bhee- -a 'sEa- 'gü bhë =nE 'ö mE 'ö =ya ö -kɔ kpɔa n bun -gɔ -bhöpë 'ka 'ö- 'ka 'bhee- n sEa- 'gü 'pö. ⁵⁸ =Bluu'- 'ö go dhang- 'gü 'ö nu ka -ta bhë, =ya -lo. 'Yaa =nE -a mE 'ö ka 'bhEma -nu -wa -bhö 'kpa bhë -a 'dhö, 'ö bhii =dhE -kë 'dhö -wo -ga. =Bluu'- 'ö =nE bhë, mE 'ö =ya ö -kɔ 'kpɔ -a -gɔ -bhöpë 'ka, -yö -dho -këdhösü yö =toëpö 'ka.»

⁵⁹ 'Wun -nu 'wo =nE Yesu -yö -bɔ -a 'gü 'dhö kö -yö mE -nu =daan' -na Zuifö -nu -bha -bhöküëko 'gü KapEεnaɔmë.

Mε =daan' -wo -nu 'wo -gban =toëpö -këdhösü -bha

⁶⁰ =DhE 'ö Yesu =ya 'wun =blEε'- =nE -kɔ bhë -a 'dhö, 'ö- -bha =guë'- nu mEdhevadhE -wo yö -a pö -sü 'gü =nEε:

«'Wun mE bhë -a ma -sü -dho kë 'gbee-; dö dho ö 'to kë -a -bha -εε?»

⁶¹ Kë- wo bhë, pë 'ö- -bha -guë' -nu -wo -kë -a pö =dhia wo 'ko -nu -dhë bhë, -ya -ma. =DhE -kë 'dhö 'yö- pö -an -dhë: «'Wun bhë =ya ka dö -gboudhö =nE -kɔ bhë -a 'dhö, ⁶² yi 'ö ma 'a MEgbö 'ka 'a dho -da -a 'ka dhang- 'gü, -dhE 'a -kë -a -bha -be bhë -a -bha, ka -dho kë mü =dhë 'ö 'ka dö 'dhö =nEε? ⁶³ 'Ö tɔɔ -Zuu 'slööslö =nE 'ö -këdhösü nu mE -dhë; bun 'ö 'ka- -ga -na =nE, -a -yö -a -bha -pë gbE 'yaa 'dhö. =Ya kë 'dhö kö 'wun =blEε' -wo -nu 'ka- ma bhë =nE 'wo -këdhösü 'ö go -Zlan 'piö bhë 'wo- nu mE -dhë, ⁶⁴ 'ö mE 'bhaa -nu 'wo ka songdhö 'ö 'waa- -dhE 'wun gia- bhë.» -A pö 'ö Yesu -ya wo 'dhö bhë 'ö tɔɔ 'go -a züdüyi -bha, mE -nu 'ö 'waa- -wo -nu -dhE 'wun gia- 'iin mE 'ö dho ö dö ö yaagüme -nu kwεε bhë -yö -an dö.

⁶⁵ =DhE =ya kë 'dhö, 'yö- pö 'zü: «Pë 'ö -kë 'a- pö mE gbE yaa 'dhö -mɔa -yö nu n 'piö kö -Zlan yaa- -kɔ -mɔ 'wuën- sü nu -a -dhë bhë 'ö bhë.»

⁶⁶ =Aa', =dhE -kë 'dhö zlöö, 'ö sü 'töng bhë -a -bha, -a -bha =guë' -nu 'wo bhë, -an =plëëzë -wo -kan -a -bha. ⁶⁷ -DhE -kë 'dhö, 'ö Yesu -ya pö ö -bha =guë' -nu 'gɔɔ- do ö ga =plE 'wo bhë -an -dhë: «Ka- 'piö 'ka 'dho 'pö a?»

⁶⁸ 'Yö Simɔ PiεE -ya -daa -kë -a -gɔ 'ö- pö: «N DëmE, dö 'kpaan 'yi dho dho -a 'piö ee? Bhi =nE 'ö -wo 'ö =wa bɔ -a -ta 'wo =toëpö -këdhösü yö bhë 'ö ü -gɔ. ⁶⁹ Yi ü -wo -nu -dhE 'wun gia- 'ö 'yi- döa =nE bhi =nE 'ü tɔɔ mE 'ö -Zlan -ya sü ö -bha 'ka.»

⁷⁰ 'Yö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «Kë- wo bhë, mE 'gɔɔ- do ö ga =plE 'ka bhë, ma kun 'a ka -dhɔɔ -kë n 'piö a? 'KεE mE do -yö ka ziën 'ö dü -bha mE 'ka 'sa!»

⁷¹ Mε 'ö 'wun -gban -a -bha 'ö- =blEε bhë 'ö tɔɔ Zuda, Simɔ Ikalioṭö gbö. Zuda 'ö bhë, -yö -kë Yesu -bha =guë'

-nu 'gɔɔ- do ö ga =plɛ 'wo bhë -a mɛ do 'ka 'dhö; 'kɛɛ yö =nɛ 'ö =dhɛ 'wo yö mü zlöö 'ö Yesu 'dhɔɔ dɔ.

7

Yesu dheglu 'në gɔɔn- -nu -bha -a -dhɛ 'ö waa- wo 'wun gia- bhë -a -wun

¹ =Dhɛ =ya kɛ 'dhö, Yesu -yö -nië Galile -sɛ 'gü; yaa- -dhɔ kɛ gbɔ kö -yaan 'dho Zude -sɛ 'gü 'ö tɔɔ Zuifö -nu -gɔmɛ -nu -wo -kɛ -a =mɛɛ' =dhia kö -waan -a zë. ² =Dhɛ 'ö -kɛ =nɛ Zuifö -nu -bha 'wlaan- -yi 'ö -kɛ sɔ 'kɔ -nu 'wlaan- -yi 'ka bhë, =ya yö =klöö', ³ 'Ö Yesu dheglu 'në gɔɔn- -nu -wa pö -a -dhë: «-Bhö 'dho Zude kö ü -bha =guë' -nu (mɛ 'wo to 'ma) -waan ü këyuö -nu yö 'pö. ⁴ 'Ö tɔɔ mɛ 'ö -'piö kö mɛ -nu -wa dɔ, 'yaa ö këyuö -nu -bin. =Dhɛ ü këyuö -nu -wa kɛ =nëdhö bhë, kö -bhöë kɛ kö -an 'yan -yö dɔ ü -bha 'sa!»

⁵ Kë -de 'ö- wo bhë, -a dheglu -nu 'wo bhë, -a -wo -nu -dhɛ 'wun gia- -sü yaa kɛ -an -gɔ. ⁶ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «Ka -zë 'töng 'saadhö -yö ka -bha 'töng -së 'ka, 'kɛɛ ma -zë n -ma yaa -lo =kun. ⁷ 'Ö bhii 'kpongtaamɛ -nu 'ka 'dho ka -san zë; 'kɛɛ ma -zë -wo n -san -zë, 'ö tɔɔ ma =nɛ =ya kɛ 'a- pö -an -dhë =nɛ -an këpë -nu -wo ya. ⁸ Ka -zë, -ka 'dho 'wlaan- bhë -a -ta. N 'kaa dho 'ma, 'ö tɔɔ n -ma 'töng -së yaa -lo =kun.»

⁹ =Dhɛ 'ö =yaa- pö -an -dhë 'dhö, (yaa kpa -an -bha waa 'dho wo 'kuë 'wlaan- bhë -a -ta Zude,) -yö -to Galile.

Yesu -bha -dho Tabɛɛnaklö 'wlaan- -ta -kɔ

¹⁰ =Dhɛ 'ö- dheglu 'në gɔɔn- -nu =wa 'dho 'wlaan- bhë -a -ta, 'ö- =zuö' -yö =luu kö -yaan 'dho; 'ö yö -de 'pö, 'yö dho 'wlaan- bhë -a -ta; 'kɛɛ yaa ö -de -zɔn kö mɛ -nu -waan yö. ¹¹ Zuifö -nu -gɔmɛ -nu -wo -kɛ -a =mɛɛ' =dhia 'wlaan- bhë -a -ta -a pö -sü 'ka =nɛɛ: «-Yö 'më?»

¹² Mɛ -nu -wo -kë -a -wun =blɛɛ' =dhia -wo =löö =va 'ka mɛ gbung 'gü mü =nɛɛ: «Mɛ bhë 'wunsëkëmɛ -mü», kö mɛ 'bhaa -nu -wa pö -na: «-Abi!» kö mɛ 'bhaa -nu -wa pö -na: «Mɛ -nu -püö -mɛ -mü.» ¹³ 'Kɛɛ mɛ gbɛ yaa kë -dhö kö -zoglobansü -yaan kë -a -gɔ kö -yaan -wun =blɛɛ'-, 'ö bhii 'suö -yö -an -kë Zuifö -nu -gɔmɛ -nu -dhë.

¹⁴ =Dhɛ 'ö 'wlaan- bhë =wa dɔ -a yi ziën, 'ö Yesu -yö dho -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü, 'ö yö mɛ -nu =daan' -sü -bha. ¹⁵ Zuifö -nu -gɔmɛ -nu =zuö' 'bhaa -yö -bho, 'ö 'wo yö -a pö -sü 'gü wo 'ko -nu -dhë: «Mɛ 'ö yaa pë gbɛ =daan' =nɛ 'wun =suu'- -nu 'wo =nɛ -ya -dɔ -kɔklë =ɛɛ?»

¹⁶ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «Mɛ =daan' -wo -nu 'wo 'go -na n 'dhii bhë, waa 'go n 'gü 'kɛɛ -wo -go -Zlan 'ö n bɔ bhë -a kwɛɛ. ¹⁷ Mɛ 'ö =ya ö =zuö' 'dhi 'po kö -yaan -Zlan -zo 'kun -wun kë, -yö -dho -a 'wun dɔ kö ma mɛ =daan' -wo -nu -wo -go -Zlan 'piö 'iin a- -sü n =deë' 'a mɛ =daan. ¹⁸ Mɛ 'ö =luu' -na ö =deë' 'ö mɛ -nu =daan' -na bhë, 'tɔbhɔdhe =nɛ 'ö- =mɛɛ ö -de -bha 'ka; 'kɛɛ mɛ 'ö yuö kë -na mɛ 'ö- bɔ bhë -a 'tɔ -wun 'gü, 'wun gia- =nɛ 'ö- =blɛɛ, 'ö =sua -wun 'yaa- 'gü. ¹⁹ -Yö 'wun gia- 'ka =nɛ Moizö -yö (-Zlan -bha) tɔng -nu -nu ka -dhë. 'Kɛɛ =dhɛ -kë 'dhö =nɛ dö 'ö- kun ö 'kun -kɔ 'ka ɛɛ? =Ya kë 'dhö ka- 'piö 'ka n zë -më -wun 'gü ii?»

²⁰ =Dhɛ -kë 'dhö 'ö mɛ gbung -nu 'wo bhë 'wo- pö -a -dhë: «-Zuu yaa -yö ü 'gü! 'Yaa 'dhö dö 'ö- 'piö 'ö ü zë =ɛɛ?»

²¹ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «Pë do 'kpaan 'a- -kë =glooyi 'ka bhë yö kun 'ö =ya ka dɔ -gbɔudhö bhë =a! ²² Kë- wo bhë Moizö yaa- pö ka -dhë 'ka gɔɔn- -nu zë 'bɔng a? ('Kɛɛ kö 'wun bhë =dhɛ 'ö -da -na kö yaa bhɔ -dewo =kun); 'ö 'ka -we -a -bha 'ö =glooyi 'ka, 'ka mɛ -nu zë 'bɔng. ²³ Ka 'ö ka 'we -a -bha kö 'ka mɛ -nu zë 'bɔng =glooyi 'ka =nɛ -kɔ 'ö 'ka Moizö -bha tɔng -nu 'gü -a 'dhö,

kö =kun 'ö 'ka dho kë tɔŋ -lö 'gü -mɛ -nu 'ka bhë, -më -kë 'ö 'ka ka wö -siö n -ma mɛ -dhɛ bo 'a- wo =glooyi 'ka, -a mɛbheedhɛ 'gü 'iin -a nii 'gü bhë -a -wun 'gü 'sa? ²⁴ Kö =kun 'ka za dɔ mɛ -bha mɛ buənpë -wun 'gü, 'kɛɛ 'ka za -nu dɔ, -wo kë kpəngdhö.»

'Wun 'ö -gban Yesu -bha -kë -Zlan -bha -Yamɛ 'ka -sü -bha
²⁵ Zeluzalɛmë plöömɛ 'bhaa -nu -wo -kë -a pö =dhia: «Gɔɔn- 'wo- =mɛɛ' -na -waan zë =nɛ kun =nɛ =a? ²⁶ Yö =ga 'ö mɛ -nu =daan' -na mɛ gbung 'gü 'ö mɛ gbɛ 'yaa 'dhö kö -yö =yɔɔn -a -bha =nɛ! Kë- wo bhë, kwa -gɔmɛ -nu 'wo =nɛ -a dɔ 'pö 'wo- wo =nɛ yö 'ö tɔɔ -Zlan -bha -Yamɛ 'pö bhë ee? ²⁷ -Zlan -bha -Yamɛ 'ö bhë =ya nu, mɛ gbɛ 'ka 'dho -a 'godhɛ dɔ, 'kɛɛ kö mɛ 'ö =nɛ kwa- 'godhɛ -dɔ 'sa!»

²⁸ Yesu -yö -kë mɛ -nu =daan' =dhia -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü. =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'yö -gbɛ =woë' =nɛɛ: «-Yö 'dhö 'wun gia- 'ka, ka n -dɔ, 'ö 'ka n 'godhɛ dɔ. 'Kɛɛ kë- wo 'dhö bhë n 'ka nu n =deë'. Mɛ bhë -yö -dhö giagia 'ka; -zo -tɛn -a -dhë -mɛ -mü. Yaa kë =nɛ a -nu n =deë'. Mɛ 'ö bhë 'kaa- dɔ. ²⁹ Ma 'pö, 'a- dɔ 'ö tɔɔ a -go -a 'piö, 'ö yö =nɛ 'ö n bɔ.»

³⁰ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'wo -këdhɛ =mɛɛ kö -waan -a 'kun; 'kɛɛ mɛ gbɛ yaa- 'kundhɛ yö, 'ö tɔɔ kö -a 'kun 'tɔŋ 'ö -Zlan -ya -ya ö -bha 'wun -nu -yö 'ko 'dhiö -kɔ 'ka bhë yaa -lo =kun. ³¹ 'Kɛɛ kë- wo 'dhö bhë mɛ gbung 'gü mü, mɛ -nu -wo -kë =va 'ö 'wo- -wun -dhɛ 'wun gia-. -Wo -kë -a pö =dhia: «-Zlan -bha -Yamɛ 'ka- -wun =blɛɛ' -na bhë, =ya kë =nɛ =ya nu, -yö -dho -dhidhaapë -nu kë 'ö -ziö -a 'ka gɔɔn- =nɛ -a -bha -ta -a?»

'Dhasi -nu 'wo -an bɔ kö -waan Yesu 'kun
³² =Dhɛ 'ö -wo -nu 'ö mɛ -nu 'wo Yesu -wun -dhɛ 'wun gia- mɛ gbung 'gü mü, 'wo -kë =blɛɛ' =dhia -wo =löö bhë 'ö =ya -da Falizi -mɛ -nu 'toudhɔ, 'wo kpa slabhomɛ -nu -gɔmɛ -nu -bha, 'wo 'dhasi -nu bɔ -dhɛ bhë -a -bha kö

-waan Yesu 'kun. ³³ 'Yö Yesu -ya pö: «A =tun ka 'piö 'töng 'dɛdɛ 'ka; =ya 'go mü kö n 'dho -sü -mü mɛ 'ö n bɔ bhë -a 'piö. ³⁴ Ka -dho n =mɛɛ', 'kɛɛ ka 'ka 'dho n yö, bhii ka 'ka 'dho -mɔa 'kaan- 'dho -dhe 'a dho kë -a -bha bhë -a -bha.»
³⁵ 'Yö Zuifö -nu -gɔmɛ -nu -wo yö wo 'ko -nu =dhɛɛ' 'kpɔ -sü -bha =woë' =nɛɛ: «-Dhe -mlë 'ö dho dho -a -bha kö 'kwaan- 'kun -a yö -sü 'ka 'ö- -wun =blɛɛ' -na =nɛ -oo? Kö 'dho 'pö dhoë- wo Zuifö -nu 'wo -pɛn -sü 'ka Glɛkö -sɛ 'gü -dhe -nu -bha bhë -an 'piö kö -yaan Glɛkö -nu =daan' bhë ee? ³⁶ -A pö -de 'ö- wo <ka -dho n =mɛɛ' 'kɛɛ ka 'ka 'dho n yö 'ö tɔɔ ka 'ka 'dho -mɔa -bha kö -dhe 'a dho kë -a -bha, 'kaan- 'dho -a -bha> bhë, -a -gɛn tɔɔ -më poo =ee?»

Yesu -bha mɛ =daan' -wo -nu 'wo -gban 'yigɔ -nu -bha
³⁷ So 'kɔ -nu 'wlaan- -yi -kaanta 'ö- -wun 'dhö 'gbee- bhë, =dhe 'ö =ya -lo, -a yi bhë -a 'ka, Yesu -yö -dɔ mɛ gbung 'dhiö 'ö- pö -wo 'gbee- 'ka =nɛɛ: «Mɛ 'ö 'yi mü -dho 'dhoë- kë -na, -yö nu n 'piö, -yö 'yi mü. ³⁸ Bhii -yö =bɛɛn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëedhe 'gü =nɛɛ: Mɛ 'ö =ya n -wun -dhe 'wun gia-, -kë -a 'gü 'yigɔ -nu -dho go -a =zuö' 'gü 'wo -ziö.»

³⁹ 'Wun 'ö Yesu -ya =blɛɛ 'dhö bhë -yö -gban -Zuu 'slööslö 'ö mɛ -nu 'wo- -wun -dhe 'wun gia-, 'wo dho -a yö bhë -a -bha; 'ö tɔɔ pë -nu bhë, =dhe 'wo kë -na 'dhö, kö -Zuu 'slööslö yaa nu =kun mɛ 'bhee- -nu -dhë, 'ö bhii kö Yesu yaa -da =kun 'tɔbhɔdhe 'gü.

'Gügludhe 'ö -da Yesu Klito -wun 'gü

⁴⁰ =Dhe mɛ -nu 'wo -kë mɛ gbung 'gü mü, 'ö -wo -nu 'wo bhë =waa- ma, -wo -yö -a pö -sü 'gü: «Mɛ 'ö =nɛ, 'wun gia- 'ka, -Zlan -wodhiölomɛ 'ö kwa 'yan 'dhoë- -gɔ bhë yö -mü!»

⁴¹ Kö -an mɛ 'bhaa -nu -wa pö -na: «-Zlan -bha -Yamɛ -mü!» Kö- mɛ 'bhaa -nu ('ö- -de, -a -bha -bhɔ Betelɛmë, Zude -sɛ 'gü -sü bhë 'ö 'waa- dɔ bhë), kö -wo bɔ -na -dhe

do bhë -a 'gü -wa pö -na: «'Öö- 'öö, -Zlan -bha -Yamε bhë, mε dho go Galile yö -mü -a? ⁴² (Këpë 'yaa -mü,) 'ö tɔɔ pë 'ö -bεεn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëedhε 'gü -ya -pö: -Zlan -bha -Yamε bhë -yö -go Davidö =suu' - 'gü, 'ö dho bhɔ Betelεmë -pö 'ö Davidö (-de gia-) -yö -kë -a 'gü bhë -a 'gü.»

⁴³ =Dhε =ya kë 'dhö, -an -wo yaa 'dho -dhε do 'gü gbɔ 'wun -nu 'wo bhë -an -wun 'gü; 'yö 'gügludhe -yö -da -an ziën. ⁴⁴ Mε 'bhaa -nu -wa -kë kö -waan -a 'kun 'kεε waa- 'kundhε yö.

Zuifö -nu -gɔmε -nu -bha -kɔ Yesu -wun 'ka -sü

⁴⁵ =Dhε 'wun -nu bhë =wa kë 'dhö, 'dhasi -nu -wo -yε wo 'zü 'wo dho slabhome -nu -gɔmε -nu waa- Falizi -mε -nu 'piö; 'yö 'wo -an =dhεε' kpɔ 'pö =nεε: «-Më -kë kaa- 'kun kaa nuë =ε?»

⁴⁶ 'Yö 'dhasi -nu -wa pö: «'Wun =blεε' -kɔ =suu' - 'ö gɔɔn- bhë 'ö- wo bhë, -a -mε yaa kë -dhö do!» ⁴⁷ 'Yö Falizi -mε -nu -wa pö -an -dhë: «-Më -nu 'ka dɔa =nε; -a 'wun =blεε' -wo -nu =wa ka -püö 'pö a? ⁴⁸ Kwa =kɔɔnmε -nu waa- Falizi -mε -nu bhë, -a -ga 'ka- wo bhë, -a dö -zë 'pö 'ö 'wun -nu bhë 'ka- yö =nε =ya -an -dhε 'wun gia-? ⁴⁹ 'Yö =dhε -kë 'dhö =nε mε -nu 'wo bhë -wo -dɔ =dhë 'ö 'wo wo =kwaa wo -de -zü -ii? 'Waa pë gbε dɔ -Zlan -bha tɔng -bha =dhεε! -Zlan -bha 'dhangga =ya -an 'kun.»

⁵⁰ Falizi -mε do -yö -kë mü 'pö, 'wo- -dhε Nikodεmö. Kë- wo bhë, yö =nε 'ö yi do 'ka 'ö dho Yesu 'piö 'dhiö =zian'. =Dhε 'wun -nu bhë =wa kë 'dhö, 'ö- pö -an -dhë: ⁵¹ «Kë- wo kwa -gɔ tɔng 'gü bhë, kwa -mɔa kö 'kwa za -lo mε tuö kö kwaa- -wo -nu ma 'iin kö pë -nu 'ö- kë -na kwaa- dɔ =a?»

⁵² 'Yö 'wo- -daa -kë -a -gɔ 'wo- pö: «-Më 'ü dɔa =nεε! Galile -mε =suu' - 'wo bhë ü -an 'piö 'pö a? =Kpɔɔ' - -Zlan -bha 'sëedhε -nu 'gü 'dhε! -Zlan -wodhiölmε =ya 'go Galile do 'bha- ma =a?»

⁵³ [=DhE =ya kē 'dhö, 'wo -kan wo 'kuë- 'ö mE 'ö -dhö, 'ö dho ö -gɔ kɔɔ.]

8

'Wun 'ö -gban dheɔ 'wo- kun gɔɔn- 'piö -a -bha

¹ [=DhE =ya kē 'dhö, Yesu -yö -dho Olivie -tɔn tuö. ² DhE 'ö- ta -dhE =ya 'po, -a -dhiadhiö tii 'gü, -yö -dho -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü, 'ö mE gbung -nu -wo =nië -a -zü (-waan wo 'to to -a -bha). 'Yö =yaannu, 'ö yö -an -daan' -sü -bha. ³ 'Yö tɔnggɔmE -nu waa- Falizi -mE -nu 'wo nu dheɔ do 'wo- kun gɔɔn- 'piö -a 'ka -a 'dhiö mE gbung 'gü mü. ⁴ 'Ö 'wo- pö Yesu -dhë: «Yi -GɔmE, dheɔ 'ö =nE yi- -kun gɔɔn- 'piö. ⁵ 'Yö pë 'ö =bEEn' -sü 'ka Moizö -bha tɔng 'sëedhE 'gü -ya -pö 'yi- -zuö -guö 'ka -yö 'to -a =kwaaw'. -DhE 'ü- ga -a 'gü bhë, 'yi- kē -dhë =EEn?»

⁶ =DhEEn' bhë -wa -kpɔ -a -gɔ 'dhö 'kpënn- 'ka, kö -waan -a 'kundhE yö 'wun dɔ -a -bha -sü 'ka. 'Yö Yesu -yö ö -gɔ yö 'sEi, 'ö yö pë -ya -sü -bha 'sia -ö -kɔnëga 'ka. ⁷ 'Wo =dhEEn' kpɔ -a -gɔ =naazë 'ka. =DhE =ya kē 'dhö, 'ö ö -gɔ =luu 'ö- pö -an -dhë: «ME -nu 'ka nu 'saadhö =nE, mE 'ö yaa =sɔɔn yaa kē do, -yö -guö 'sü, dheɔ =nE -ya -zuö dɔ -a 'ka -sü zü dɔ 'kwee-!»

⁸ =DhE =yaa- pö 'dhö, 'yö ö -gɔ -gban 'sEi 'zü, 'ö yö pë -ya -sü -bha 'zü. ⁹ =DhE mE -nu 'wo nu dheɔ bhë -a 'ka, =wa -wo -nu bhë -an ma 'dhö, 'yö 'wo -kan wo 'kuë- do do 'ka. =DhE 'ö mE ziizii -nu =wa ziö 'dhiö, 'ö -dadhëü -nu -wo -ziö 'pö; 'ö Yesu waa- dheɔ bhë, 'wo -an to 'sloo 'ka, kö yö =tun dɔ -sü 'ka -a 'dhiö mü. ¹⁰ 'Yö ö -gɔ =luu 'ö- pö dheɔ bhë -a -dhë: «Dheɔ, mE -nu 'wo bhë =wa 'dho 'më 'töüdhö =ee? Waa za -lo ü -bha gbɔ =a?» ¹¹ 'Ö dheɔ bhë 'ö- pö -a -dhë: «N -GɔmE, waa za -lo n tuö gbɔ.» 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Ma -de 'pö, n 'ka 'dho za -lo ü tuö 'pö; -bhö ü -bha 'dho wo; 'kEEn kö =kun 'ü =sɔɔn yaa -kë gbɔ.»]

Yesu -bha -kë 'kpongtaadhε -bha -dhepuudhε 'ka -sü

¹² =Dhε =ya kë 'dhö, Yesu -yö ö -bha -dho 'dhiö mε gbung -nu 'wo =sia bhë -an =daan' -sü 'ka, 'ö- pö: «Ma =nε 'a tɔɔ 'kpongtaamε -nu -bha -dhepuudhε; mε 'ö =ya ziö n 'piö, -dhepuudhε 'ö -kë -a 'gü -sü 'ka bhë, -yö -dho 'ta sü -a 'gü; yaa 'dho ta -dhetiidhε 'gü 'gbεεdhö.»

¹³ 'Ö Falizi -mε -nu -wa pö -a -dhë: «Pë -nu 'ü- =blεε' -na bhë, -an =bhlë gbε 'yaa 'dhö 'ö tɔɔ ü -de -gɔ -wun =nε 'ü- =blεε' -na bhë.»

¹⁴ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «'Kö -kë =nε -tɔmɔdhε 'a -kë -na bhë, -a -wun -yö -gban n -de -bha, -yö 'wun gia- 'ka, 'ö tɔɔ -dhε 'a go -a -bha, a- dɔ n -de -gɔ, 'ö 'a n 'dhodhε dɔ; 'kεε kö ka -zë, n 'godhε -nu, n 'dhodhε -nu 'kaa- gbε dɔ. ¹⁵ Ka -bha 'wun -yö 'ko 'dhiö -kɔ -nu =ga 'wo -kë mε 'bhee- -bha 'ka bhë! =Ao', ma 'pö 'maa za -lo mε gbε tuö. ¹⁶ 'Kεε =ya kë =nε 'ma- pö 'a za -lo mε tuö, kö ma za bhë -yö ö -wɔdhε -kun, 'ö tɔɔ za bhë 'maa- -lo mε tuö -mε 'ka 'dhö do. Yië- n Dë 'ö n bɔ bhë =nε =ya kë 'ö za bhë 'yi- -kan. ¹⁷ -Yö =bεεn' -sü 'ka ka -bha tɔng 'sëēdhε 'gü =nε -tɔmɔdhε 'ö dho kë, -a kë -mε -nu =wa kë =plε kö -yö =bhlëzë. ¹⁸ Ka gia-, -ka -dhε -ga bhë 'dhε! Ma -de gia-, a -tɔmɔdhε -kë n -de -bha, 'ö =ya 'go mü 'ö n Dë gia- -de 'ö n bɔ bhë 'pö, 'yö ö -bha -kë n -ma.»

¹⁹ 'Yö 'wo- =dhεε' kpɔ =nεε: «Ü dë -de 'kö ('ü- -wun =blεε' -na) bhë, -yö 'më poo =ee?» 'Yö- pö -an -dhë: «'Kaa n Dë dɔ 'iin 'kaa n dɔ. =Ya kë =nε ka n -dɔ -bezë kö ka -dho n Dë dɔ 'pö.»

²⁰ 'Wun -nu bhë Yesu -yö -an -blεε ö -bha mε -nu =daan' -sü 'ka kö -yö -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü, 'pian mε 'ö =ya kë 'wo pë -nu gbaɔ -Zlan -dhë bhë -a -dhε -bha. 'Ö mε gbε yaa nu -yaan (pö -a -dhë =ya 'wun =zaa' -sü kë kö -yaan) -a 'kun, 'ö bhii kö 'tɔng 'ö -ya -a -bha 'ka bhë yaa -lo =kun.

'Wun 'ö-gban Yesu 'dhodhε -bha, -a -wun 'ö- =blεε

21 'Yö Yesu -ya pö -an -dhë 'zü: «A 'dhoë- dho; ka -dho n =mεε'- 'kεε ka 'ka 'dho n yö; ka -dho ga ka -bha =sɔɔn yaa -nu 'gü, 'ö tɔɔ -dhε 'a dho dho -a -bha bhë, kaa 'dho -mɔa 'kaan- -da -a -dhε -bha.»

22 'Yö Zuifö -nu -gɔmε -nu -wo yö -a pö -sü -bha wo 'ko -nu -dhë: «-A pö 'ö- wo ka 'ka 'dho -da -dhε 'a dho dho -a -bha bhë -a -dhε -bha» =nε kö =ya kë 'dhö kö ö -de zë 'pö dhoë- wo bhë ee?»

23 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ, 'ö- pö: «Ka 'pö, ka 'kpongtaa zö, kaa 'go dhang- 'gü; 'kεε ma -zë, 'maa 'kpongtaame 'ka, a -go dhang- 'gü. 24 Pë 'ö -kë 'a- pö ka -dhë, ka -dho ga ka -bha =sɔɔn yaa -nu 'gü bhë 'ö bhë; 'ö bhii -ya kë =nε kaa- -wun -dhε 'wun gia- =nε ma =nε 'a tɔɔ <mε 'ö -dhö>, kö ka -dho ga 'gbönggböng ka -bha =sɔɔn yaa -nu 'gü.» 25 'Yö 'wo- pö -a -dhë: «Dö -mü ü 'ka εε?» 'Yö- -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «'Go -a züdɔyi -bha 'ö yö =dεε -bha =nε, 'wun -nu 'a- =blεε bhë, waa ka -zo 'kun a? 26 'Wun -yö n -gɔ =va kö 'aan- =blεε'- ka -blü 'gü. 'Kεε -yö kë 'püë- wo ka 'yaan =nε mε 'ö n bɔ bhë -yö 'wun gia- -blεε; 'ö pë 'a- =daan -a 'piö =nε 'a 'kpongtaame -nu =daan -a 'ka.»

27 'Wun bhë -a =blεε'- 'ö- wo 'dhö bhë, -an =zuö' yaa yö -a Dë 'ö kwa -bha -Zlan 'ka bhë -a -bha =nε yö 'ö- -wun =blεε'- -na bhë. 28 'Yö Yesu -ya pö -an -dhë: «Yi 'ö 'ka dho Mεgbö dɔa -gaatalü -bha bhë, -a yi bhë -a 'ka ka -dho -a dɔa =nε ma 'a tɔɔ <mε 'ö -dhö>; yi bhë -a 'ka, ka -dho -a -dhε yö =nε pë -nu 'a -an kë -na =nε, yaa 'go n -de 'gü. Pë -nu 'ö n Dë -yö n =daan -a 'ka bhë =nε 'a- =blεε'- -na =nε. 29 Mε 'ö n bɔ bhë -yö n 'piö. Yaa n 'to 'sloo 'ka 'ö bhii pë 'ö- -zo 'kun -wun 'ka =nε =ya kë 'a- -kë.»

30 'Wun bhë -a =blεε'- 'ö Yesu -ya wo 'dhö bhë, -yö -ya mε =plëezë =zuö' -bha 'ö 'wo- -wun -dhε 'wun gia-.

Mε =daan' -wo 'ö -gban =nua -nu waa- mε -nu 'ö 'wo -potaasü -an -bha

³¹ =Dhε =ya kë 'dhö, 'ö Yesu -ya pö mε -nu 'wo Zuifö 'ka 'wo- -wun -dhε 'wun gia- bhë -an -dhë: «'Ö =ya kë =nε ma mε =daan' -wo -nu 'a mε =daan' -na -an 'ka bhë, 'ka- 'kun ö 'kun -kɔ 'ka kpinngdhö, ka -dho kë ma =guë' -nu gia- 'ka; ³² =ya kë 'dhö, ka -dho 'wun gia- dɔ; 'ö- -wun 'gü, 'ka dho kë -potaasü.»

³³ 'Yö 'wo- pö -a -dhë: «Yi Ablaamö =suu'- -ta -nu 'ka; =ya kë 'dhö kö yiëë kë do mε gbε -gɔ 'gan 'gü. =Ya kë 'dhö kö yi -bha -go 'gan 'gü -sü kö -potaasü -yaan kë yi -gɔ bhë -yö -go 'më 'wun bhë -a 'gü ii?»

³⁴ 'Yö Yesu -ya pö -an -dhë: «A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: Mε 'kö =sɔɔn yaa -kë, kö -yö =sɔɔn yaa -gɔ =nuadhε 'gü =nε bhë. ³⁵ =Nua 'ö 'ka- -ga -na bhë, mε -mε 'yaa -mü. Mε 'ö mε -mε 'ka 'ö tɔɔ Mεgbö; 'ö dho toë 'dhö. ³⁶ 'Ö =ya kë =nε mε 'ö mε -mε 'ka, 'kwa -we -a 'ka -Zlan Gbö 'ka bhë, =ya kë =nε =ya ka bho =nuadhε 'gü, kö -potaasü giagia =ya kë ka -gɔ. ³⁷ Kë- wo bhë a- =tɛi' -dɔ =nε Ablaamö =suu'- -ta -nu -mü kaa. 'Kεε ka- 'piö 'ka n zë 'sa! 'Ö tɔɔ 'kaa ka -kɔ 'kpɔ ma mε =daan' -wo -nu -gɔ. ³⁸ Pë -nu 'ö n Dë -ya -zɔn n -dhë bhë =nε 'a -we -a 'ka; 'kεε ka -zë, pë -nu 'ö ka dë -ya pö ka -dhë bhë =nε 'ka- -kë.»

³⁹ 'Yö 'wo- pö -a -dhë: «Yi dë 'ö tɔɔ Ablaamö.»

'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «=Ya kë =nε ka -kë Ablaamö -bha 'në -nu gia- 'ka -be, ka -dho -a këpë -nu kë. ⁴⁰ 'Kεε dɔ 'kwa- wo =nε, 'kö -kë =nε 'wun gia- 'a goë -Zlan 'piö bhë a- -blεε ka -dhë, pë do 'ö ka =zuö' 'piö 'ö tɔɔ 'ka n zë. -A =ga 'ka- wo bhë, Ablaamö bhë, kë- wo =nε -yö 'wun =suu'- bhë -a -kë -a? ⁴¹ =εε, 'ö 'ka- -yö bhë =a! Mε 'ö ka dë 'ka bhë =nε 'ka 'to -a pin 'piö, 'ka pë -nu kë -na 'dhö bhë.»

'Yö 'wo- -daa -kë -a -gɔ 'wo- pö: «'Yiëë 'në -nu 'ö mɛ -nu -wo -mɔa -wa pö -gbloo 'gü -në -nu -mü yi 'ka -an 'ka; yi dë -yö do -Zlan 'ka.»

⁴² =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Zlan 'ka- =wɔɔn -na bhë, =ya kë =nɛ -yö ka dë 'ka 'wun gia- 'ka -bezë, n -dhɔ -yö -dho ka kë, 'ö tɔɔ nu 'a- wo zö =nɛ, -Zlan =nɛ 'ö n bɔ, 'a go -a 'piö 'a nu; yaa kë =nɛ a -nu n =deë' 'dhö, yö kun; yö =nɛ 'ö n bɔ. ⁴³ =Ya kë 'dhö kö 'wun -nu 'a- =blɛɛ' -na ka -dhë =nɛ -a ma 'kaa- wo n -gɔ bhë 'ö tɔɔ n -wo -nu ma -to =ya ta ka -gɔ. ⁴⁴ Ka dë 'ö tɔɔ dü. Pë 'ö 'ka- 'piö 'ö tɔɔ ka dë 'ö bhë -a -zo 'kun -wun kë -sü. 'Go -a züdüyi -de -bha, mɛ zë =nɛ 'ö- wo -kplawo. Yaa dɔ 'wun gia- 'gbloo 'piö do, 'ö bhii 'wun gia- 'yaa- 'gü. =Ya kë =nɛ =ya =sua -wun -nu =blɛɛ', 'yaa pë gbɛ 'ka yö =ga =suamɛ -mü -a 'ka, 'ö =sua dë 'ka. ⁴⁵ 'Kɛɛ ma -zë, 'wun gia- =nɛ 'a- =blɛɛ; pë 'ö -kë 'ö 'kaa n -wo -nu -dhɛ 'wun gia- 'ö bhë. ⁴⁶ =Dhɛɛ' do =ga =nɛ: Dö -mü ka songdhö 'ö dho -mɔa kö -yaan -zɔn =nɛ 'ma =sɔɔn yaa kë =ɛɛ? 'Ö =ya kë 'dhö kö -më -kë 'ö 'ma 'wun gia- =blɛɛ', 'ö 'kaa- dhɛ 'wun gia- =nɛɛ? ⁴⁷ 'Kɛɛ kë- wo bhë -yö kë ka 'yaan =nɛɛ: Mɛ 'ö -Zlan -bha mɛ 'ka, -yö ö 'to -kë -Zlan -wo -bha. Ka 'ö 'ka bhë, 'kaa -Zlan -bha mɛ 'ka bhë yö =ga 'ö- kë -kɔ 'dhö bhë.»

'Wun 'ö -gban Yesu -bha -kë -va Ablaamö -bha -sü -bha

⁴⁸ 'Yö Zuifö -nu -wa pö -a -dhë: «-A pö 'yi- wo Samali mi -mü ü 'ka, 'iin 'ö -zuu yaa -yö ü 'gü bhë, bhi gia-, -dhɛ 'ü- ga -a 'gü bhë, =sua 'yi- -kë -a?» ⁴⁹ 'Yö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Zuu yaa 'yaa n 'gü. Pë 'a- -kë 'ö tɔɔ n Dë =bhlë -ya 'a- wo; 'kɛɛ ka -zë, ka -kɔ n =bhlë -ya -sü 'ka. ⁵⁰ 'Maa 'tɔbhɔdhe =mɛɛ' -n -de -bha 'ka; mɛ 'ö 'tɔbhɔdhe =mɛɛ' -na n -ma 'ka bhë -yö -dhö. Yö =nɛ =ya kë 'ö za kan bhë. ⁵¹ 'Kɛɛ a- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka =nɛɛ: Mɛ 'ö =ya n -wo -nu =bhlë -ya, yö 'ka 'dho ga 'gbɛɛdhö.»

⁵² 'Yö Zuifö -nu -wa pö -a -dhë: «-Aa -ba, 'yië ü -dhë yö 'sabla! -Zuu yaa do -yö ü 'gü! Ablaamö =ya ga; -Zlan -wodhiöloomε -nu =wa ga; 'kεε bhi -zë, ü- pö: «Mε 'ö =ya n -wo -nu =bhlë -ya, yö 'ka 'dho ga 'gbεεdhö.» ⁵³ Yi dë Ablaamö bhë -ya ga; -Zlan -wodhiöloomε -nu 'wo bhë =wa ga 'pö. =Ya kë 'dhö kö kë 'pö 'ü- wo =va -an -bha 'pö bhë ee? =Ya kë 'dhö kö -më -mü ü 'ka ε?»

⁵⁴ 'Ö Yesu -ya -daa -kë 'ö- pö: «=Ya kë =nε n -de 'sü 'a- wo =va -be, kö -a -yöë -pë gbε 'yaa -dhö. 'Kεε mε 'ö n 'sü -na =bhlëzë bhë 'ö tɔɔ n Dë 'ö 'ka- pö -na -yö ka -bha -Zlan 'ka bhë. ⁵⁵ 'Kεε kö 'kaa- dɔ 'sa! Ma -zë a- -dɔ. =Ya kë =nε a- -pö -bezë 'maa- dɔ kö =sua 'a- -kë =nε ka 'dhö. 'Kεε a- -dɔ -së 'ka, 'ö 'a- -wo -nu =bhlë -ya. ⁵⁶ Ka dë Ablaamö 'ö bhë, kë- wo 'kpa bhë, pë 'ö- -zo -kë -a -dhë 'ö tɔɔ kö 'ö ö 'yan dɔ n -ma. 'Ö- =zuö' 'glu -yö dhi nu 'a dho -a wo bhë -a -wun 'gü; 'ö -dhε =yaa- yö 'ö- =zuö' 'glu -yö -dhi.»

⁵⁷ 'Yö Zuifö -nu -wa pö -a -dhë: «Bhi 'ö ü -kwe yaa 'gɔɔ- 'sɔɔdhuzë -kun bhë, 'ü ü 'yan -kpën Ablaamö -bha -sü -wun =blεε 'fεfε 'ka 'dhö a?»

⁵⁸ 'Yö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka =nεε: Ablaamö bhë -a kë =yië' -dewo kö -yaan bhɔ kö a -dhö, 'ö 'a =tun -dhö =nε.»

⁵⁹ =Dhε =yaa- pö 'dhö, 'wo -guö -lö kö -waan -a -zuö -a 'ka. 'Kεε Yesu -yö -bin 'ö -ziö 'ö go -Zlan -gba -a 'gü -kɔ mü 'ö dho.

9

Yesu -bha gɔɔn- 'ö bhɔ 'yënnngtiime 'ka -a -dhε bo 'ö- wo

¹ Yesu -yö -kë ziö =dhia yi do 'ka, 'ö -kpën gɔɔn- do 'ö- 'yënnng -yö -kë tii 'ö bhɔa -a -bha. ² 'Yö- -bha =guë' -nu -wa =dhεε' kpɔ =nεε: «Yi -Gɔmε, -më -kë 'ö gɔɔn- =nε 'ö- 'yënnng -kë tii 'ö bhɔa =εε? Kö kë- wo bhë, -yö -sü -a -de =sɔɔn -bha =ii, 'iin -yö -sü -a -mε -nu =sɔɔn -bha =ii?»

³ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «Yaa yö -a =sɔɔn 'iin -a -mɛ -nu =sɔɔn -wun -bha. -Yö -bhɔ 'yɛnngtiimɛ 'ka 'dhö -yö kē 'dhö kö -Zlan -yaan bɔ -a 'gü -yaan pē -nu kē. ⁴ =Dhɛ 'ö -dhɛ 'dhö =tun 'po -sü bhë, kwa =dua' -mü kö mɛ 'ö n bɔ bhë, kwa- -bha yuö kē. Gbeng -yi 'yaa =gbiin gbɔ, 'ö bhii 'kwa dɔ gbeng =sia, kwa yuökēdhɛ gbɛ 'ka dho kē -dhö. ⁵ 'Töng 'a- 'ka 'kpongtaa =nɛ, a -dhɛpuudhɛ 'ka.»

⁶ =Dhɛ =yaa- pö 'dhö, 'yö ö 'dhee bho; 'yö- =kaan 'sɛ 'ka 'ö- =glüü gɔɔn- 'ö bhë -a 'yɛnngdhö, ⁷ 'ö- pö -a -dhë: «'Dho 'ü ü wöödhɛ 'zlu Siloe 'yi -glu =bhaa.» (=Waa- pö Siloe kö -wa -pö «mɛ 'wo- bɔ».)

'Yö =dhɛ gɔɔn- bhë =ya 'dho =ya ö wöödhɛ 'zlu, 'yö nu kö -a 'yan =ya -dhɛ yö.

⁸ 'Yö gɔɔn- bhë -a -zü 'to mɛ -nu 'wo -an -gɔ 'gunng 'gü bhë, =dhɛ =waa- yö, 'wo- pö: «Gɔɔn- =nɛ 'yaa -mü 'ö -kē =yaannu -sü 'ka -de, -gba -dhɛ -sü 'ka -naa?»

⁹ Kö mɛ 'bhaa -nu -wa pö -na: «Yö -mü.»

Kö mɛ 'bhaa -nu -wa pö -na: «-Abi', 'yaa -mü; 'kɛɛ -yö -bhɔ -a -bha.»

=Dhɛ =ya kē 'dhö, 'ö gɔɔn- bhë 'ö- pö -an -dhë: «Ma gia- mü.»

¹⁰ 'Yö 'wo- =dhɛɛ' kpɔ =nɛɛ: «-A kē -kɔ -yö -kē =dhë 'ö 'ü -dhɛ yö =ee?»

¹¹ 'Yö- -daa kē 'ö- pö: «Gɔɔn- 'wo- -dhɛ Yesu bhë =nɛ 'ö pē -kē =nɛ 'yɔɔ 'dhö 'ö- sü 'ö- =glüü n 'yɛnggdhö, 'ö- pö n -dhë: «-Bhö 'dho Siloe 'yi -glu =bhaa 'ü ü wöödhɛ 'zlu; 'yö =dhɛ 'a yɛn n wöödhɛ 'zlu -sü -bha 'ö n 'yan -yö -dhɛ yö.»

¹² 'Yö 'wo- =dhɛɛ' kpɔ =nɛɛ: «Gɔɔn- bhë, -yö 'më ɛɛ?» 'Yö- pö -an -dhë: «-Dhɛ 'ö- -bha 'maa- dɔ -ɔ.»

Falizi -mɛ -nu -bha gɔɔn- 'ö- 'yan 'dhi -yö -po bhë -a =dhɛɛ' 'kpɔ 'wo- wo

¹³ =DHE 'wun -nu bhë =wa kë 'dhö, 'ö gɔɔn- bhë 'wo dhoë Falizi -mE -nu =dhia. ¹⁴ -A -gEn tɔɔ 'töng 'ö Yesu -yö ö -kɔ -ziö -a 'ka ö 'dhee 'gü 'sE -kaan -a 'ka -sü 'ka kö -yaan gɔɔn- bhë -a 'yan 'dhi poë bhë, -yö -kë Zuifö -nu -bha =glooyi 'ka. ¹⁵ 'Yö gɔɔn- bhë 'wo- =dHEE' kpɔ -kɔ 'ö =kaa' bhë -a -wun 'ka kö wo gia- -waan yö. 'Yö- pö: «'Yɔɔ pë 'tee 'ö- bho 'ö =glüü n 'yënnghö, 'a dho 'a n wöödhe -zlu, 'yö n 'yan -yö -po =nE.»

¹⁶ 'Yö Falizi -mE 'bhaa -nu -wo yö -a pö -sü 'gü =nEE: «ME 'ö 'wun -kë =nE -Zlan -bha mE 'yaa -mü bhii yaa =glooyi -bha tɔng 'kun.»

Kö -a mE 'bhaa -nu -wa pö -na: «-A =ga 'ka- wo bhë =sɔɔnyaamE -yö -mɔa kö -yö -dhidhaapë =suu'- =nE -a kë =a?»

'Yö 'wun bhë -a -wun 'gü 'ö 'gügludhe -yö -da -an ziën.

¹⁷ =DHE =ya kë 'dhö, 'ö Falizi -mE -nu -wo =dHEE' 'bhaa kpɔ gɔɔn- 'ö- 'yan -yö bo bhë -a -gɔ =nEE: «Bhi gia- -de 'ö gɔɔn- bhë 'ö ü 'yan po bhë, 'bha -dHE -ga 'wun bhë -a 'gü, gɔɔn- bhë dö -mü -a 'ka E?» 'Yö- -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «-Zlan -wodhiölome -mü.»

¹⁸ 'KEE 'wun bhë yaa Zuifö -nu -gɔmE -nu -zo 'kun =nE gɔɔn- bhë -yö kë 'dhiö =zian' -be 'yënngtiimE 'ka, kö 'töng bhë -a 'ka -yö kë -dHE yö -mE 'ka. 'Wo- -mE -nu =dhɔɔ -kë;

¹⁹ 'wo -an =dHEE' kpɔ =nEE: «ME 'ö =nE kaa- 'në -mü -a? =DHE 'ö bhɔ bhë -a 'yënnng- -kë tii =a? -Më -wun 'ö -kë 'ö- 'yan =ya 'po =nEE?»

²⁰ 'Yö- -mE -nu -wa -daa -kë -an -gɔ 'wo- pö: «Pë do 'yi- dɔ 'ö tɔɔ yi -bha 'në -mü, 'ö- 'yënnng -kë tii 'ö bhɔa. ²¹ -A mE 'ö -kë gɔɔn- 'ö- -dHE bo waa- -kɔ 'ö =kaa' zlöö 'ö- 'yan 'dhi -yö -po bhë 'yiëë- gbE dɔ. Ka gia-, -kaa =dHEE' kpɔ 'dHE, -yö -mɔa -yö ö -de -ta -wun =blEE'; =ya kë zii!»

²² Pë -kë 'ö- -mE -nu -wo 'wun -daa -kë 'dhö bhë, 'ö tɔɔ -wo -suö Zuifö -nu -gɔmE -nu -dhë, bhii tɔɔ Zuifö

=wa -mɔa 'gü 'saadhö kö mɛ 'oo mɛ 'ö 'dhoë- pö Yesu tɔɔ
-Zlan -bha -Yamɛ -waan kē -yaan 'go wo songdhö wo -bha
-bhɔkuëkɔ 'gü. ²³ Pē -kē 'wo- pö: «=Ya kē zii 'saadhö; -yö
-mɔa kö -yö ö -de -ta -wun =blɛɛ'-; -kaa =dhɛɛ' kpɔ!» 'ö
bhë.

²⁴ =Dhɛ =ya kē 'dhö, 'ö Falizi -mɛ -nu -wo gɔɔn- 'ö-
'yënnɔ -yö -kē tii 'dhiö bhë -a =dhɔɔ -kē 'zü -dëüwo 'wo-
pö -a -dhë: «'Wun gia- =blɛɛ'- -Zlan wö 'dhiö; gɔɔn- 'ö ü
-dhɛ bo bhë yi- =tɛi' -dɔ =nɛ =sɔɔnyaakëmɛ -mü -a 'ka.»

²⁵ 'Yö- pö -an -dhë: «-Yö =sɔɔnyaamɛ 'ka oo, 'yaa-
'ka oo, 'maa- gbɛ -naa dɔ. Pē do 'a- dɔ 'ö tɔɔ a -kē
'yënnɔtiimɛ 'ka -be, 'kɛɛ =dɛɛ =nɛ 'ma -dhɛ -yö zlöö.»

²⁶ 'Wo- =dhɛɛ' kpɔ =nɛɛ: «-Më 'ö- -kē ü 'ka ɛɛ? -Yö ü
'yan -po -kɔklë =ɛɛ?» ²⁷ 'Yö- pö -an -dhë: «Ka 'to 'pö kaa-
kē n -ma bhë =ee, 'iin =dhë, 'yaa 'pö 'ma bɔ -a 'gü 'saadhö
ka -dhë. -Më 'ö 'ka- 'piö kö 'a bɔ -a 'gü 'zü do ka -dhë =nɛɛ
'iin 'ka- 'piö kö 'ka kē -a -bha =guë' -nu 'ka 'pö bhë ee?»

²⁸ 'Wo yö 'wun -blɛɛ -a 'ka -sü -bha 'wo- pö: «Bhi =nɛ
'ü tɔɔ gɔɔn- bhë -a -bha =guë'. Yi -zë yi Moizö -bha =guë'
-nu 'ka. ²⁹ Yi- =tɛi' dɔ =nɛ kē- wo 'kpa bhë, -Zlan -yö 'wun
-blɛɛ Moizö -dhë; 'kɛɛ mɛ =suu'- =nɛ 'yiëë- 'godhɛ -dee
dɔ!»

³⁰ =Dhɛ =ya kē 'dhö, 'ö gɔɔn- bhë 'ö- pö -an -dhë:
«=Aan'-, ka gia- ka- -yö bhë =aa! Mɛ 'te 'tun -wun do kun
bhë =a; 'kaa- 'godhɛ dɔ, 'kɛɛ =ya n -dhɛ bo 'sa! ³¹ Kwa-
=tɛi' dɔ =nɛ -Zlan 'yaa ö 'to kē =sɔɔnyaamɛ -nu -bha, 'kɛɛ
-yö ö 'to -kē mɛ 'ö- =bhlë -ya, 'ö- -zo 'kun -wun -nu -kē -a
-bha. ³² 'Ka- ma do =nɛ mɛ =ya kē -dhö =ya mɛ 'ö 'yënnɔ
'dhö tii 'ö bhɔa -a 'yan 'dhi 'po =a? ³³ Gɔɔn- 'ö bhë =ya kē
=nɛ yaa 'go -Zlan 'piö -be, yö 'ka 'dho pē gbɛ kē.»

³⁴ 'Yö 'wo- pö -a -dhë: «-Më 'ü dɔa =nɛɛ, bhi 'ü =sɔɔn
yaa 'gü ü -de 'böü 'ka 'ü bhɔa bhë, ü- 'piö 'ü yi =daan'- 'pö

a?» =Dhε =ya kē 'dhö, 'wo- -kē 'ö go -an -bha -bhökuëko 'gü mü.

'Wun mε 'ö 'yënnngtiidhε 'ka -Zlan -bha zian -ta

³⁵ 'Wun bhë Yesu -ya -ma =nε gɔɔn- bhë =waa- kē. =Dhε =ya kē 'dhö, 'yö dho -a 'piö 'yö- =dhεε' kpɔ =woë' =nεε: «Ü Mεgbö -wun -dhε 'wun gia- -a?» ³⁶ 'Ö gɔɔn- bhë 'yö- pö: «N -Gɔmε, mε bhë dö -mü -ii kö 'aan- -a -wun -dhε 'wun gia- -ε?»

³⁷ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Yö -de gia- 'ö 'wun =blεε' -na ü -dhë =nε!» ³⁸ 'Yö gɔɔn- bhë 'ö yö ö kpɔn 'gü Yesu 'dhiö, 'ö- pö -a -dhë: «A ü -wun -dhε 'wun gia-, n Dëmε.»

³⁹ =Dhε =ya kē 'dhö, 'ö Yesu -ya pö -a -dhë: «A -nu 'kpongtaa zö za 'kan -wun 'ka, kö 'yënnngtiimε -nu -waan -dhε yö, 'iin kö mε -nu 'wo -dhε yö kö -an 'yënnng -yaan trö.»

⁴⁰ Falizi -mε -nu 'wo -kē mü 'pö bhë, =dhε 'ö- mε 'bhaa -nu =waa- -wo bhë -a ma, 'wo- =dhεε' kpɔ, 'wo- pö: «Yi -de 'pö yi 'yënnngtiimε -nu 'ka a?»

⁴¹ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «=Ya kē =nε ka -kē 'yënnngtiimε -nu 'ka -bezë kö za 'ka 'dho ka kun; 'kεε =dhε -kē =nε ka -pö ka -de -dhë =nε ka 'yan -yö 'po -sü 'ka bhë, yö =ga 'ö za =ya ka kun bhë.»

10

'Wun =zuan' 'ö -gban 'bhla -tuëmaakëmε waa- ö -bha -tuë -nu -an -bha

¹ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë 'zü =nεε: «A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: Mε 'ö dho -da -tuë -nu wɔdhε -bha, 'ö yaa bɔ -a 'dhi -bha, 'ö =ya -lö -gla -zü, kö mε bhë =kwaanmε -mü -a 'ka, kö kēpëyaamε -mü -a 'ka. ² 'Kεε mε 'ö =ya bɔ 'kɔdhi -bha 'ö =ya -da mü, kö -tuë -nu 'wo bhë -an -maakëmε -mü -a 'ka. ³ =Ya kē 'dhö 'ö 'kɔ -maakëmε -yö 'kɔdhi -po -a -gɔ 'ö -da mü. =Ya kē 'dhö 'ö -tuë -nu -wo 'wun ma -a -ta. Yö

=nE 'ö =ya -tuë -nu 'wo bhë -an =dhɔɔ kē -a mE 'ö -dhö -a 'tɔ 'ka, 'ö 'wo -ziö -a 'piö 'ö dho -an 'ka plaan. ⁴ Wo 'plE =wa yö plaan, 'ö yö -an -dhë 'dhiö, 'wo -ziö -a 'piö 'ö bhii -wo wo -maakëmE -wo -dɔ. ⁵ 'KEE waa 'dhö -mɔa -wo ziö mE 'ö 'waa- dɔ -a 'piö. =Duë =nE 'wo dho -a wo -a -dhë; 'ö tɔɔ 'waa- -wo dɔ.»

⁶ 'Wun =zuan' bhë =dhE Yesu =yaa- -zɔn -an -dhë 'dhö, waa- -gE n ma.

Yesu -bha -kë -tuëmaakëmE -së 'ka -sü

⁷ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë 'zü: «A- -pö ka -dhë giagia 'ka =nE -tuë -nu -bha 'kɔ bhë -a kpong wɔdhE -yö -a 'dhi -bha -pë 'ö tɔɔ ma. ⁸ ME -nu 'wo nu n 'dhiö 'saadhö bhë, =kwaanmE -nu -mü -an 'ka; këpëyaamE -nu -mü -an 'ka. 'KEE -tuë -nu waa 'to -an -wo -nu 'piö. ⁹ Ma =nE 'a tɔɔ -yö 'kɔdhi -bha kpong. ME 'ö =ya bɔ n -ta =ya -da kɔɔ, -yö -dho dha. =Ya kë 'dhö, -yö -dho -mɔa -yö -da kɔɔ 'iin -yö yö plaan; -yö -dho ö -bha -bhöpë yö. ¹⁰ =KwaanmE 'ö 'ka -ga -na bhë, -yö -nu kö -yaan ö -bha =kwaan, -yaan mE zë, -yaan pë 'gü =siö'. -A -bha yuö =nE bhë. 'KEE ma -zë a -nu kö -këdhösü -yaan kë mE 'bhee- -nu -gɔ ö 'plE 'ka.

¹¹ Ma =nE 'a tɔɔ -tuëmaakëmE giagia. -TuëmaakëmE giagia 'ö bhë -yö ö -de -nu ö -bha -tuë -nu -wun 'gü. ¹² 'KEE mE 'ö yuö -kë kö -waan -a =saan' bho, 'ö 'yaa -tuëmaakëmE giagia 'ka bhë; -tɔan gbE n -ya -wo yö, 'ö -tuë -nu 'wo bhë -an -dhë 'dhiö bhë, -yö -duë 'ö dho 'ö -tɔan gbE n -yö kan -an 'gü 'ö 'bhla -nu -wo -pE n. ¹³ =Duë 'ö- wo bhë 'ö tɔɔ pë 'ö- -yuö kë -na bhë 'ö tɔɔ 'wëü-; 'yaa ö -zo 'ta 'bhla -nu -wun 'gü. ¹⁴⁻¹⁵ Ma =nE 'a tɔɔ -tuëmaakëmE giagia. -Kɔ do 'ö n Dë -yö n dɔa, 'ö ma -de 'pö 'a- dɔa bhë 'ö- 'ka 'pö yië- ma 'bhla -nu yi songdhö 'ö 'a n -de -nu -an -wun 'gü. ¹⁶ -Tuë 'bhaa -nu -wo n -gɔ 'ö 'waa -tuë wɔdhE 'ö =nE -a -bha. =Yö -së kö 'a yö -an -dhë 'dhiö kö -wo -da mü 'pö.

-Wo -dho n -wo ma, 'ö -an dho 'kuë- -sü -yö -kë do, 'ö -an -maakëmε -yö -kë do.

¹⁷ N Dë -yö n -dhɔ -kë; 'ö tɔɔ a n -ma -tosiadhe -nu kö -këdhösü -yaan kë n -gɔ 'zü. ¹⁸ Yaa kë =nε n 'gbee- -ta 'wo- bho. A- -sü n -de 'gü 'a n -ma -tosiadhe nu. -Kɔ -mɔ 'wuën- -sü -yö n -gɔ kö 'aan- -a nu 'iin kö 'aan- -a yö 'zü. Pë 'ö n Dë -yö n bɔ -a -wun 'ka 'ö bhë.»

¹⁹ 'Wun 'ö- =blεε' -kɔ =suu'- -yö -kë 'dhö bhë, -yö 'gügludhe -da Zuifö -nu ziën 'zü. ²⁰ -An mε =plëözë -wo -kë -a pö =dhia: «-Zuu yaa do -ya 'gü! -Yö 'blɔɔnzë! Ka ka 'to -to -a -bha -më -wun 'gü ii?»

²¹ -An mε 'bhaa -nu -wo -kë -a pö =dhia 'pö: «Mε 'ö -zuu yaa 'dhoë- 'gü, -a 'wun =blεε' -wo yaa kë -dhö. Kë- wo bhë, 'ka- ma do =nε -zuu yaa =ya 'yënnngtiimε 'yan 'po do 'ka- yö =a?»

Zuifö -nu -bha -kɔ Yesu -wun 'ka -sü

²² (=Dhε 'ö 'töng 'bhaa =ya ziö,) mε -nu -wo -nu wo 'ko =bhaa Zeluzalεmë kö -Zlan -gba -a 'gü -kɔ kë 'wo- wo 'slööslö 'kpa bhë -a 'wlaan- 'wo- kë -na -kwε -bha bhë, -waan -a wo 'zü. -Yö -kë 'dhö 'nεnε 'töng 'ka. ²³ Yesu -yö -kë =ziö' 'ziö =dhia -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'pian mε 'ö Salomɔ -bha -Zlan -gba -a 'gü -kɔ -gban 'lü 'dhoë- 'ka bhë -a 'ka. ²⁴ 'Ö Zuifö -nu -wo =nië -a -zü, 'wo- pö -a -dhë: «-Më 'ü dɔ -a -gɔ kö 'üën- ü dɔ -kɔ =blεε' yi -dhë εε? =Ya kë =nε bhi =nε 'ü -Zlan -bha -Yamε 'ka, -a pö yi -dhë do =klöödhö kö yi =zuö' 'go yi =zlöö.»

²⁵ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-A mε 'kö bhë, 'ma- =blεε' ka -dhë 'saadhö; kë- wo 'ö 'kaa n -wo -dhε 'wun gia- bhë yö -mü. Pë -nu 'a- kë -na n Dë 'tɔ 'gü bhë -wa -zɔn =nε n -gɔ -wun -yö 'wun gia- 'ka. ²⁶ 'Kεε n -wun -dhε 'kaa- wo -na 'wun gia- bhë 'ö tɔɔ ma 'bhla -tuë -nu bhë 'kaa -an kpö 'gü -mε -nu 'ka. ²⁷ 'Ö bhii ma 'bhla -nu 'wo bhë -wo

wo 'to -to n -wo -bha. A -an -dɔ, 'ö =ya kë 'ma -an -dhɔɔ kë, 'wo nu n =dhɔɔ -wo -bha. ²⁸ A -dho =toëpö -këdhösü nu -an -dhë; waa 'dho ga 'gbɛɛdhö, 'iin 'ö mɛ gbɛ 'ka 'dho -an bho n kwɛɛ. ²⁹ N Dë 'ö pë nu n -dhë bhë -yö =va 'ö -ziö pë 'plɛ -ta. Mɛ gbɛ 'ka 'dho pë gbɛ bho -a kwɛɛ. ³⁰ Ma 'dhö, n Dë 'dhö, yi dosɛn.»

³¹ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö Zuifö -nu -wo -guö -lö; 'wo- dho 'kuë- kö -waan -a -zuö -a 'ka. ³² 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «Kë 'a- wo zö ka ziën bhë, a 'wunsë -nu -kë =va 'ka; 'ö 'a- -kë 'dhö n Dë -bha 'piigbeedhɛ =kwa'. 'Wun -nu 'wo bhë -a -mlë -zë 'ö- -wun 'gü 'ka- 'piö 'ka n zë -guö 'ka =nɛɛ?»

³³ 'Ö Zuifö -nu -wa pö: «Yaa kë =nɛ 'wun -së 'ü- -kë bhë =nɛ 'yi- 'piö 'yi ü zë -guö 'ka -a -wun 'gü; 'kɛɛ 'wun yaa 'ü- =blɛɛ' -na -Zlan -gɔ bhë -a -wun -mü. 'Ö tɔɔ bhi 'ü mɛ 'bhee- 'kpaan 'ka bhë, -dhɛ 'kwa yö 'më 'ü ü -de -kë -Zlan 'ka ɛɛ?»

³⁴ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Yö =bɛɛn' -sü 'ka ka -bha tɔng 'sëedhɛ 'gü =nɛɛ: -Zlan -ya -pö: Ka -zlan -nu 'ka. ³⁵ 'Ö kwa gia- 'kwa- =tɛi' dɔ =nɛ pë mɛ 'kö =bɛɛn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëedhɛ 'gü kö -a -bho mü -dhɛ 'yaa 'dhö. Mɛ -nu 'ö -Zlan -yö 'wun -blɛɛ -an -dhë bhë =nɛ 'ö -an -dhɛ -zlan -nu. ³⁶ Ma -zë, -Zlan -yö n -sü 'ö n bɔ 'kpongtaa. =Ya kë 'dhö kö -yö -kë -kɔklë zlöö 'ö 'ka- pö 'wun yaa =blɛɛ' -'a- wo -Zlan -gɔ -ɛ, =dhɛ kë =nɛ 'ma- pö -Zlan Gbö -mü n 'ka bhë ee? ³⁷ =Ya kë =nɛ 'maa n Dë -bha yuö -nu kë, kö kö =kun 'ka n -wun -dhɛ 'wun gia-. ³⁸ 'Kɛɛ =ya kë =nɛ a n Dë -bha yuö -nu -kë, 'ö 'kaa n -wun -dhɛ 'wun gia-; kö pë -nu 'wo bhë ka -an -wun -dhɛ 'wun gia- 'pië- wo =nɛ -wo -go -Zlan 'piö kö =ya 'go mü 'kaan- -a =tɛi' dɔ zlöö =nɛ a -go n Dë 'gü, 'ö n Dë 'dhö -ya -sü 'ka n 'gü i.»

³⁹ 'Yö 'wo yö -a 'slë =mɛɛ' -sü -bha kö -waan -a 'kun, 'kɛɛ waa- këdhɛ gbɛ yö. -Yö -dha -an -gɔ.

⁴⁰ =DhE =ya kē 'dhö, 'ö Yesu -yö dho Zuudɛn zlöö =zian' 'zü -dëüwo, 'pian mE 'ö Zan -yö mE bɔ yiö -a 'ka 'dhiö =zian' bhë -a 'ka; -dhE bhë =nE 'ö to -a -bha. ⁴¹ ME -nu -wo -nu -a 'piö =va 'ka. Pë 'ö -kë -an -wo 'ka 'ö tɔɔ: «Zan bhë kë- wo bhë, yaa -dhidhaapë gbE kë; 'kEE 'wun -nu 'ö- =blE 'saadhö gɔɔn- =nE -a -blü 'gü bhë 'wun gia- -mü.»

⁴² -DhE bhë mE -nu -wo -kë =va 'zü, 'wo Yesu -wun -dhE 'wun gia- -a -bha.

11

Lazaa -bha ga -sü

¹ Gɔɔn- do -yö -kë -dhö, 'wo- -dhE Lazaa. -Yö -kë Betani. 'Yö 'yua -ya -kë. Waa- ö dheglu 'nëdhezë =plE 'wo -an -dhE Mali waa- Maatö -wo -kë pö- bhë -a 'gü. ² Mali bhë =nE, 'ö 'dhiö bhë 'ö 'yi 'tëë -sëëzë sü 'ö- -lo kwa DëmE -gɛn -nu -bha, 'ö ö -bha wun -nu sü 'ö- -ziö -a -gɛn -nu -bha. Yö =nE 'ö 'kwa 'we -na -a dheglu Lazaa 'ka bhë. ³ 'Yö dheglu 'nëdhezë =plE 'wo bhë 'wo mE bɔ Yesu -dhë =woë' =nE: «Yi DëmE, -bhö nu; 'yua -yö ü 'bhamE Lazaa kë -na!»

⁴ =DhE -naɔ bhë =waa- bɔ Yesu -gɔ 'dhö, 'yö- pö -an -dhë: «'Yua 'ö Lazaa -bha bhë, yaa 'dho pë gbE kaa. -Yö -yaa -bha 'dhö kö -Zlan -bha 'tɔbhɔdhe -yaan yö -dhegbEadhE 'gü; 'wun bhë =nE 'ö dho kë -Zlan Gbö -bha 'tɔbhɔdhe -bɔ -a -ta 'ka 'pö.»

⁵ Mali waa- ö dheglu Maatö 'wo bhë waa- Lazaa -de gia-, -an -dhɔ -yö Yesu -kë 'dhö, ⁶ 'kEE kë- wo 'dhö bhë, =dhE 'ö- ma =nE 'yua -yö Lazaa kë -na, yaa =luu'- yaa 'dho, -yö -to -dhE 'ö -kë -a -bha bhë -a -bha, 'ö -dhekpaoyi =plE -kë mü, -yaan =tun 'dho -na -an 'piö Betani. ⁷ 'Yö- pö ö -bha =guë' -nu -dhë: «-Kwa 'yE kwa 'zü 'kwa dho Zude -sE 'gü.»

⁸ 'Yö- -bha =guë' -nu -wa pö -a -dhë: «Yi -GɔmE, -a -dhE yaa =glɔɔ =kun, Zuifö -nu -wo -kë -a 'slë =mEE' =dhia kö

-waan ü zë -guö 'ka, 'ö bhi 'ü bhë 'ü- 'piö kö 'kwa 'dho 'ma 'zü a?»

⁹ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «'Lεε 'yaa 'gɔɔ- do ö ga =plε -dhεkpaɔyi do 'gü a? Mε =ya 'ta 'sü -dhε 'po -sü 'gü -a -gεn 'yaa zuö bhë kun tɔɔ -a 'yan -yö -dhε -yö -dhε 'po -sü 'ö 'kpongtaa zö bhë -a 'gü a. ¹⁰ 'Kεε mε =ya 'ta 'sü gbeng, -a -gεn -yö -zuö 'ö bhii -dhε 'yaa 'po -sü 'ka.»

¹¹ =Dhε Yesu =ya 'wun -blεε' -an -dhë 'dhö, 'yö- pö 'zü: «Kwa dheglu Lazaa =ya yi zë; 'kεε -kwa 'dho kö 'aan- 'pa -a -bha.»

¹² 'Yö- -bha =guë' -nu -wa pö -a -dhë: «Yi Dēmε, =ya kë =nε =ya yi zë kö -a 'bhle =ya kë 'waa; -a -dhε -dho bo.»

¹³ Kë- wo 'dhö bhë, -a pö 'ö Yesu -ya wo Lazaa -ya yi zë bhë, -a -bha =guë' -nu waa- -gεn ma. -Wo wo -zo -to yi 'kpaan =ya kë 'kwa- zë -na =nε -a -dhë, 'kεε kö ga 'ö Lazaa -ya wo bhë =nε 'ö Yesu -yö -we -a 'ka. ¹⁴ =Dhε -kë 'dhö, 'ö Yesu -ya pö -an -dhë 'puu 'ka zlöö: «Lazaa =ya ga. ¹⁵ N =zuö' 'glu dhi -sü -mü kë 'ö kaa- wo 'ma bhë -a -wun 'gü. =Ya kë 'dhö, ka -dho n -wo -dhε 'wun gia;- 'kεε -kwa 'dho 'ma.»

¹⁶ =Dhε =ya kë 'dhö, 'ö Toma 'wo- 'tɔ kpɔ «-Flεan» 'ka bhë 'ö- pö ö 'bhamε =guë' -nu 'wo to bhë -an -dhë: «-Kwa 'dho kö kwa -de 'pö, kwaa- kwa -Gɔmε -nu 'kwaan- ga 'pö!»

Yesu -bha -kë -go ga 'sü -sü waa- -këdhösü 'ka -sü

¹⁷ =Dhε Yesu waa- ö -bha =guë' -nu =wa 'dho =wa -lo 'ma, kö =wa Lazaa -bin 'saadhö -a -dhεkpaɔyi =ya kë -yiisië.

¹⁸ 'Go Betani 'ü 'dho Zeluzalēmë -yö -kë =nε 'kilong -yaaga 'dhö. ¹⁹ -A -wun 'gü, Zuifö -nu -wo -nu =va Maatö waa- Mali -an =plöö kö -waan -an =zuö' =dhuë' -an dheglu 'ö ga bhë -a -wun 'gü.

²⁰ =Dhε 'ö Maatö -ya ma =nε Yesu -yö zian -ta nu =dhia, 'ö =luu 'ö dho -a -gɔ zian-. Mali -zë -yö -to kɔɔ. ²¹ 'Ö Maatö

-ya pö Yesu -dhë: «N Dëmε, ü -kë zö -bezë, n dheglu 'ka 'dho ga. ²² =εε, 'kεε a- =dɔa' =nε dɔ -de 'kwa- wo =nε pë 'oo pë kö 'ü- -dhε -Zlan -gɔ, -yö -dho -a nu ü -dhë.»

²³ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Ü dheglu -yö -dho go ga 'gü.»

²⁴ 'Ö Maatö -ya -daa -kë =woë' =nεε: «-Yö n 'yaan 'ka 'püë- wo =nε game -nu -bha -go ga 'gü -yi 'ka yi -kaanta 'ka, -yö -dho go ga 'gü 'pö.»

²⁵ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Ma =nε 'a tɔɔ mε -bho ga 'gü -mε waa- -këdhösü -nu mε -dhë -mε. Mε 'ö =ya n -wun -dhε 'wun gia-, -yö -dho kë -dhö 'kö -kë =nε -yö -ga 'dhee; ²⁶ 'Ö mε 'ö- -bha -tosiadhe kë -sü 'gü, 'ö =ya n -wun -dhε 'wun gia- 'ö yö 'ka 'dho ga gbɔ. 'Wun bhë, ü- -dhε 'wun gia- -a?» ²⁷ 'Ö- -daa -kë 'ö- pö: «=Ii-, n Dëmε, a- -wun -dhε 'wun gia- =nε bhi =nε 'ü tɔɔ -Zlan -bha -Yamε, 'ü -Zlan Gbö 'ö 'wo- pö -yö -dho nu 'kpongtaa bhë -a 'ka.»

Yesu -yö 'gbo -bɔ

²⁸ =Dhε Maatö =ya 'wun =blεε'- =nε -kɔ bhë -a 'dhö, 'ö -ziö 'ö dho 'ö ö dhegludhe Mali =dhɔɔ -kë, 'ö- pö -a -dhë 'saan 'gü: «-Gɔmε =ya nu, -yö zö; -ya -pö 'ü nu.»

²⁹ =Dhε 'ö Mali =ya -naɔ bhë -a ma, 'yö -ziö -bla 'ka 'ö dho Yesu 'piö. ³⁰ =Dhε kë -na 'dhö kö Yesu yaa -da plöö =kun. 'Kεε -dhε do 'ö Maatö -ya to -a -bha bhë 'ö to -a -bha. ³¹ =Dhε 'ö Zuifö -nu 'wo -kë Mali -gɔ kɔɔ -a =zuö' =dhuë' =dhia bhë =waa- yö =nε ziö 'ö- wo bhë, -yö -kë -bla -ta, 'wo -ziö -a 'piö. -Yö -kë -an -zo 'piö =nε -yö -kë 'dho =dhia blɔɔn- =taa kö -yaan 'gbo bɔ.

³² =Dhε 'ö Mali =ya -lo -dhε 'ö Yesu -yö -kë -a -bha bhë -a -bha, 'ö- 'yan -yö -da -a -ta, 'yö ö -de -zuö sia- -a =gεεndhö 'ö- pö: «N Dëmε, ü -kë zö -bezë, n dheglu 'ka 'dho ga.»

³³ 'Yö Yesu -ya yö =nε -yö -kë 'gbo bɔ =dhia, 'ö Zuifö -nu 'ö wo -nu 'wo nu bhë wo -de 'pö, -wo -kë 'gbo bɔ =dhia; 'ö -wεε -yö -lo -a -ta, 'ö- =zuö' -yö -da 'yena 'gü. ³⁴ =Dhε -kë

'dhö, 'yö -an =dhεε' kpɔ, 'ö- pö: «Ka- -bin mεε?» 'Yö 'wo- pö -a -dhë: «Yi Dëmε, -ko 'dho 'yi- -zɔn ü -dhë!»

³⁵ 'Ö Yesu -yö 'gbo bɔ. ³⁶ 'Yö Zuifö -nu -wo yö -a pö -sü 'gü: «'Oo nenu, -a -dhɔ -ya -kë =duö =dhεε!»

³⁷ 'Kεε mε 'bhaa -nu -wo -kë -an ziën mü 'pö, 'wo -kë -a pö =dhia: «Yö 'ö 'yënnngtiimε 'yan -po =nε, ka- -pö -a -kɔ 'pö yaa 'dhö -mɔa kö =ya kë kö Lazaa -yö 'kun ga -sü 'ka 'pö a?»

Yesu -bha Lazaa -bho ga 'gü -sü

³⁸ 'Yö -wεε -yö -lo Yesu -ta 'zü; =dhε -kë 'dhö kö -yö 'dho -na blɔɔn- =taa. -Yö -kë -guö -du 'ka 'ö 'wo -guö 'fa yö -a 'dhiö. ³⁹ =Dhε =wa 'dho =wa -lo 'ma 'ö Yesu -ya pö: «-Guö 'fa =nε, -kaa bho -a 'dhiö!»

'Ö Lazaa 'ö ga bhë -a dheglu Maatö -ya pö Yesu -dhë: «N Dëmε, -dhε 'wo- -bin bhë -a -dhεkpaɔyi =ya kë -yiisië; -a 'tëe -dhö kë dɔ -sü 'gü zlöö -bha.»

⁴⁰ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «N 'ka- pö ü -dhë, =ya kë =nε -zoyösü =ya kë ü -gɔ, ü -dho -Zlan -bha 'piigbeedhε yö =a?»

⁴¹ =Dhε 'ö =wa -guö 'fa bhë -a bho mü, 'ö Yesu -yö -dhε -ga dhang- 'gü, 'ö- pö: «N Dë, a ü =sεε- -pö 'ö tɔɔ ü ü 'to -kë n -wo -bha. ⁴² A- =tɛi' -dɔ =nε ü ü 'to -kë n -wo -bha -kplawo; 'kεε a- -pö 'dhö mε -nu 'wo =nië n -zü 'to =nε -an -wun 'gü, -yö kë 'dhö kö -waan -a -wun -dhε 'wun gia- =nε bhi =nε 'ü n bɔ.»

⁴³ =Dhε =yaa- pö 'dhö, 'yö -gbla 'gbee- 'ka 'ö- pö: «Lazaa, yö plaan!»

⁴⁴ =Dhε 'wo- -ga kö mε 'ö ga bhë -yö yö -na plaan, 'kεε sɔ 'pɛn -nu 'wo- =glöö bho -a 'ka bhë -wo -kë -a -kɔ -nu, -a -gɛn -nu, -a wöödhε -nu -an -bha. 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Kaa 'po 'ka ka =kwaa'- -zü 'kwa ziö!»

*Pë 'ö Zuifö -nu -gɔmε -wa -ya kö -waan kë Lazaa 'ka
(Matiö 26.1-5; Maakö 14.1-2; Lukö 22.1-2)*

⁴⁵ Mε -nu 'wo nu Mali 'yēnng -bha bhē, Zuifö -nu 'wo -kē -an ziēn bhē, =dhε 'ö pē -nu 'ö Yesu -ya -kē bhē, -an 'yan =ya -da -a 'gü, -an =plēēzē -wo Yesu -wun -dhε 'wun gia-. ⁴⁶ 'Kεε mε 'bhaa -nu -wo -kē -an kpö 'gü 'wo -ziö 'wo dho Falizi -mε -nu 'piö, 'ö pē -nu 'ö Yesu -ya -kē 'töüdhö bhē 'wo- =blεε -an -dhē. ⁴⁷ 'Wun bhē -a -wun 'gü 'ö Falizi -mε -nu waa- slabhomε -gɔmε -nu 'wo -ya 'kuē- -kē. Wo =nε 'ö 'wun =vava -nu =wa kē -dhö 'ö- -wun dho yö plan, 'ö =ya kē 'wo- -ya 'kuē- -kē. 'Yö 'wo- pö: «Kwa -dhoē kē -dhē 'ö gɔɔn- =nε 'ö -dhidhaapē =plēēzē -nu kē -na =nεε? ⁴⁸ =Ya kē =nε 'kwa kwa =kwaa'- -a -zü =nε -kɔ bhē -a 'dhö, mε -nu 'saadhö -wo -dho -a -wun -dhε 'wun gia-; 'ö =ya kē zlöö 'ö 'sekɔɔnmε -nu ('ö 'kwa -an -kɔ =löö 'ö) 'wo Wlɔmē -sε 'ka bhē, 'wo -dho kwa -bha -Zlan -gba -a 'gü -kɔ =nε -a wü 'ö 'wo kwa -bha 'sε wü 'dhε!»

⁴⁹ -An mε do -yö -kē mü 'wo- -dhε Kaifö. -Kwε bhē -a 'ka, yö =nε 'ö -kē slabhomε =va 'ka. 'Yö- pö -an -dhē: «'Kaa -dhε yö 'wun bhē -a 'gü bhē yö -mü! ⁵⁰ 'Kaa- =tεi' do =nε -yö 'gianza kö mε do -yö ga 'sεgümε -nu -wun 'gü, -yö =ziē' kwaa- 'sεgümε -nu -todhösü 'gü =siö' -sü -ta -a?» ⁵¹ 'Wun bhē -ya -blεε 'dhö ö tii -bha 'kpaan 'ka; 'kεε kē- wo 'dhö bhē, -yö -kē slabhomε =va 'ka -kwε bhē -a 'ka, 'ö- -wun 'gü, 'ö -kē -Zlan -wo 'dhiö -lo =dhia =nε Yesu -yö -dho ga Zuifö -nu -wun 'gü. ⁵² 'Kεε kē- wo 'dhö bhē yaa kē =nε mε -nu 'wo 'sεgɔ =nε 'wo- 'gü -an -wun 'sloo -mü; -yö -Zlan -bha 'nē -nu 'wo -pɛn -sü 'ka -dhε 'saadhö -bha -an -dho 'kuē- -sü 'ka bun do 'gü bhē -an -wun -mü.

⁵³ 'Kan yi bhē -a -bha zlöö, Zuifö -nu -wo -kē -a kēdhε =mεε' =dhia zlöö kö -waan Yesu zē. ⁵⁴ -A -wun 'gü =nε 'ö Yesu -yö -kan zlöö =ziö' 'ziö -sü -bha mε gbung -nu 'gü Zuifö -nu ziēn. 'Yö =dhε =ya kē 'dhö, 'yö =luu 'yö dho pödhe 'wo- -dhε Eflaimē 'ö 'yēnngtaadhε 'sɔɔ bhē -a 'gü. -Dhε bhē =nε 'ö waa- ö -bha =guē' -nu 'wo to -a -bha.

⁵⁵ Paakö 'wlaan- kë -yi bhë, =dhε =ya yö =klöö', mε -nu -wo -dho =va 'ka Zeluzalεmë kö -waan wo -de kë 'slööslö. ⁵⁶ -Wo -kë Yesu =mεε' =dhia -dhε bhë -a 'gü. 'Yö =dhε =wa -da -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü, 'wo wo 'ko -nu =dhεε' 'kpɔ =woë' =nεε: «-Yö ka -zo 'piö =nε -yö -dho nu 'wlaan- 'ö =nε -a -ta -a?»

⁵⁷ 'Töng bhë -a 'ka, slabhome -gɔmε -nu waa- Falizi -mε -nu -wa -pö mε -nu -dhë =nε mε =ya kë -dhö kö -dhε Yesu 'dhoë- -bha -ya -dhε dɔ, kö =ya kë kö -wa 'kun.

12

*Mali -bha pë 'yi 'tëë -sëëzë -lo 'ö- wo Yesu -gεn -bha
(Matiö 26.6-13; Maakö 14.3-9)*

¹ =Dhε 'ö Paakö 'wlaan- kë -yi =ya 'to =nε pë 'slado 'dhö, Yesu -yö -dho Betani -pö 'ö Lazaa bho ga 'gü -a -bha bhë -a 'gü. ² 'Yö 'wo pë -kpa -a -dhë 'ö Maatö -yö nuë -a =dhia. Mε -nu 'wo -kë Yesu 'piö pë -bhö =dhia mü bhë, Lazaa -yö -kë -an 'piö. ³ (-Wo -kë pë -bhö =dhia) 'ö Mali -yö pë 'yi 'tëë -sëëzë =sɔnng' 'gbeezë 'wo- -kë 'lüdhε 'wo- -dhε 'naa- -a 'ka 'ö dho -mɔ litrë 'gbu -bha -a sü 'ö- -lo Yesu -gεn -nu -ta. 'Yö =kloo, 'yö ö -bha wun sü, 'yö- =taa -a -bha. 'Kɔ bhë -yö -pa pë 'yi bhë -a 'tëë 'ka. ⁴ Yesu -bha =guë' -nu bhë -a mε do -yö -kë mü, 'wo- -dhε Zuda Ikalioṭö. Yö =nε 'ö =dhε 'kwa yö mü, 'ö dho Yesu 'dhɔɔ dɔ. 'Yö- pö: ⁵ «=Öööö', pë 'yi 'tëë -sëëzë =nε =yö -së -be kö -wa 'dhɔɔ dɔ dönïe 'wëüga bhε 'ö dho -mɔ -këng' -yaaga -bha -a -bha kö -a 'wëü- bhë -wa -glu 'fεεmε -nu 'ka.»

⁶ Kë- wo 'dhö bhë yaa kë =nε 'wun bhë -ya -blεε ö -wo 'kpɔ -sü 'ka 'fεεmε -nu -wun 'gü yö kun! -Ya -blεε 'dhö ö -bha -kë =kwaanmε 'ka -sü -wun 'gü. 'Ö tɔɔ 'wëü- -nu 'wo -kë -an -gɔ bhë, yö =nε 'ö -kë -a =waannumε 'ka; 'ö =ya kë 'dhö 'ö ö -kɔ -da -a 'gü. ⁷ 'Yö Yesu -ya pö -a -dhë: «Ü =kwaa' -a -zü! Ü =kwaa' -a -zü kö pë mε 'ö -dhi -a -dhë

-ya =waannu n -ma 'ka yi 'ö 'wo dho n =glöö bhoë bhë -a -gɔ 'sa! ⁸ 'FEEEMε -nu 'ka -an -ga -na bhë, -wo ka 'piö yi 'saadhö 'ka; 'kEE ma -zë, n 'ka 'dho to ka 'piö zö -kplawo.»

'Wun 'wo- yö 'ko 'dhiö Lazaa -gɔ

⁹ Zuifö -nu gbung =va 'wo -kë mü bhë, -wa -ma =nE Yesu =ya nu Betani. 'Yö 'wo dho 'ma. 'KEE yaa kë =nE Yesu do 'sloo =nE 'wo- -bha 'dho wo bhë; Lazaa 'ö Yesu -ya bho ga 'gü bhë 'wo dho kö -waan wo 'yan dɔ -a -bha. ¹⁰ (=DhE =wa 'dho =wa wo 'yan dɔ -a -bha 'dhö,) 'ö slabhomε -nu -gɔmε -nu -wa -yö 'ko 'dhiö -kë =nE -wo -dho Lazaa zë 'pö, ¹¹ 'ö tɔɔ -a -wun 'gü Zuifö -nu -wo -kë =va 'ö =ya kë 'wo Yesu -wun -dhE 'wun gia-.

Yesu -bha -da ZeluzalEmë plöö -sü

(Matiö 21.1-11; Maakö 11.1-11; Lukö 19.28-40)

¹² =DhE pë -nu bhë =wa kë 'dhö, 'ö- -ta -dhE =ya 'po, 'ö mE gbung -nu 'wo nu Paakö -ta bhë 'wo- ma 'zü =nE Yesu -yö -dho nu ZeluzalEmë. ¹³ 'Yö 'wo =glaa- -paa -nu bho, 'wo dho -a 'ka -a -gɔ zian-. 'Wo yö 'gEi kë -sü 'gü -a pö -sü 'ka =nEE: «Kwaa- 'yoo -mü! Kwaa- 'yoo -mü! -Zlan 'tɔ- kë =va! ME 'ö nu DëmE 'tɔ 'gü bhë, -Zlan -yö 'dhuë- 'kpɔ -a -bha! IzlaElö -mE -nu -bha -gludë bhë, -Zlan -yö 'dhuë- 'kpɔ -a -bha!»

¹⁴ Yesu 'yan -yö -kpën =soofang 'në -gbɔng do -bha; 'yö -ya -a =taa =nE -kɔ 'ö pë 'ö =bEEn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëedhe 'gü 'ö- =blEε -a 'ka bhë -a 'dhö. ¹⁵ -Yö -bEEn' -sü 'ka =nEE: Siɔn 'gü -mE -nu, kö =kun 'ö 'suö -yö ka -kë! -Ka -dhE -ga 'dhE, ka -bha -gludë -yö nu -na, -yö -ya -sü 'ka =soofang 'në -gbɔng =taa. ¹⁶ 'Wun -nu 'wo bhë 'saadhö, -wo -kë 'dhö 'kEE -a -bha =guë' -nu waa -dhE gbE yö -an 'gü. 'KEE =dhE 'ö -Zlan =ya 'tɔbhɔdhe -nu Yesu -dhE, 'ö -an -zo -yö -büö pë 'ö -kë =bEEn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëedhe 'gü bhë -a 'ka, kö -a 'dhiö =ya -mɔ 'kuë.

¹⁷ Mε -nu 'ö 'wo -kë Yesu 'piö yi 'ö Yesu -yö Lazaa =dhɔɔ =kaa' blɔɔn- =taa kö -yö yö plaan 'ö -kë Lazaa -bho ga 'gü -sü 'ka bhë, pë -nu 'wo -kë bhë -wo -kë -an =blɛɛ' =dhia.
¹⁸ 'Yö- -wun 'gü 'ö mε -nu -wo nu -a -gɔ zian- =va 'ka, 'ö bhii kö =waa- ma =nε yö =nε 'ö -dhidhaapë bhë 'ö- -kë.
¹⁹ 'Yö Falizi -mε -nu -wo yö -a pö -sü 'gü wo 'ko -nu -dhë: «-Ka -dhε -ga bhë 'dhε, ka -kɔ gbε yaa -mɔa -bha 'ö bhii mε 'saadhö -wo ziö -na -a 'piö!»

Glεkö -mε -nu kpö 'dɛdɛ -bha Yesu =mεɛ' 'wo- wo

²⁰ Glεkö -mε -nu kpö 'bhle 'dɛdɛ 'ö waa kë Zuifö 'ka -wo -kpa mε -nu 'wo -nu Zeluzalɛmë 'wlaan- 'töng 'ka bhë -an -bha, 'ö 'wo nu kö -waan -Zlan gba 'pö. ²¹ 'Yö =dhε 'wun -nu bhë =wa kë 'dhö, 'wo =yɔɔn gɔɔn- do 'ö go Betesaida, Galile -sɛ 'gü, 'wo- -dhε Filipö bhë -a -bha, 'wo- pö -a -dhë: «N Dë, yi- 'piö kö 'yi yi 'yan dɔ Yesu -bha.»

²² 'Yö Filipö -yö dho 'yö- =blɛɛ Andre -dhë, 'ö mε =plɛ 'wo bhë 'wo kpa wo 'kuë- 'wo dho 'wo- =blɛɛ Yesu -dhë.
²³ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «'Töng 'ö -ya kö Mεgbö -yaan 'tɔbhɔdhe yö -a 'ka bhë =ya -lo. ²⁴ A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka =nεɛ: 'Blee- ga 'ö 'ka- -ga -na bhë -yö -mɔa -yö 'to do 'ka =nε -kɔ 'ö 'ka- suö -a 'dhö; 'kεɛ kö yaa 'pa 'sɛ 'ka, 'iin kö yaa ga. 'Kεɛ kë- wo 'dhö bhë =ya ga, -yö -dho ö ga 'bhaa -nu kë =va 'ka. ²⁵ Mε 'ö- -dhɔ -kë -tosiadhe 'ö 'kpongtaa zö -a 'ka, -yö -dho =siö'- -a -gɔ; 'kεɛ mε 'ö- -bha -tosiadhe 'ö 'kpongtaa zö, 'ö 'yaa- -dhë pë gbε 'ka bhë, -yö -dho -a yö -këdhösü 'ö- 'yaa yën bhë -a 'ka. ²⁶ Mε =ya kë -dhö, 'ö- 'piö kö 'ö yuö kë n -dhë, kö -yö 'to n 'piö. -Kɔ bhë =nε 'ö -dhε 'a dho dho -a -bha bhë, 'ö yö -de 'pö 'ö dho kë -a -bha n 'piö 'pö. Mε 'ö yuö kë -na n -dhë bhë, n Dë -ya =bhlë -ya.»

Yesu -bha ö -bha ga -sü -wun -blɛɛ'- 'ö- wo

²⁷ 'Yö- pö -an -dhë 'zü: «'Kεɛ dɔ 'a- wo =nε, n =zuö' =ya -kaan' 'kuë. =εɛ, 'ö =ya kë 'dhö, -a pö 'pö 'a dhoë- wo: N

Dë, 'wun 'gbee- 'ö nu -na =nɛ, -bhö n dha -a -gɔ 'pö bhë ee? 'kɛɛ kö pë 'a nu -a -wun 'gü 'ö bhë 'sa! A -nu kö 'wun 'gbee- 'ö bhë 'aan- bɔ -a 'gü.» ²⁸ 'Yö- pö: «N Dë, -bhöë kë kö ü 'tɔ -yö bhɔ!»

'Yö -wo do -yö we dhang- 'gü 'ö- pö: «'Ma 'tɔbhɔdhe nu -a -dhë 'saadhö, 'kɛɛ a =tun -a nu -a -dhë.»

²⁹ Mɛ gbung 'wo -kë mü bhë -wo bhë -wa -ma; 'wo- pö: «Dha 'we -wo -mü 'dhɛ!»

Mɛ 'bhaa -nu -wo -kë -a pö =dhia: «-Zlan -bha bɔmɛ do =nɛ 'ö 'wun =blɛɛ -a -dhë bhë!»

³⁰ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Wo bhë yaa 'we n -dhë; -yö -we ka -dhë. ³¹ 'Töng 'ö -ya kö za -yaan 'kan 'kpongtaadhë -bha bhë =ya -lo. Mɛ 'ö -kë ka -gɔ =taa 'kpongtaa zö bhë, 'dho 'ö -Zlan 'dhoë- kë bhë. ³² 'kɛɛ ma -zë, =ya kë =nɛ n Dë =ya n =luu'-, 'ma 'go 'kpongtaa zö, a -dho mɛ 'plɛ gan n =bhaa.»

³³ 'Wun bhë -a =blɛɛ' 'ö- wo 'dhö bhë -yö -kë ö -bha ga -kɔ -wun =blɛɛ' -sü 'ka. ³⁴ 'Yö mɛ gbung 'wo -kë mü bhë, 'wo- pö -a -dhë: «Pë 'yi- =daan yi -gɔ tɔng 'sëedhɛ 'gü -ya -pö =nɛɛ -Zlan -bha -Yamɛ 'ö dho nu bhë, -yö -dho kë -dhö =toëpö 'ka. =Ya kë 'dhö, -dhɛ -mlë 'kwa yö -a -bha 'ü- pö Mɛgbö -yö -dho =luu' =ii? Dö -de 'pö tɔɔ Mɛgbö bhë poo =ee?»

³⁵ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Dhɛpuudhɛ -yö =tun ka ziën zö; 'kɛɛ yaa 'dho to zö =glɔɔsü gbɔ. -Ka =luu' 'ka 'ta, =dhɛ 'ö -dhɛ 'dhö =tun 'puu -a 'ka, =kun -kë 'ö -dhɛtiidhɛ dhö -lo ka tii =ii. 'Ö tɔɔ mɛ 'ö 'ta -na -dhɛtiidhɛ 'gü, 'yaa ö 'dhodhɛ dɔ. ³⁶ =Dhɛ 'ö -dhɛpuudhɛ 'ö =tun ka -gɔ =nɛ, -ka ka -kɔ 'kpɔ -a -gɔ kö 'kaan- kë mɛ -nu 'wo -dhɛpuudhɛ 'gü -an 'ka ɛ.»

Zuifö -nu -bha 'kun 'wo- wo Yesu -wun -dhɛ 'wun gia- -sü 'ka

=DhE 'ö Yesu =ya 'wun =blEε'- =nE -kɔ bhë -a 'dhö, 'yö -ziö 'ö dho -dhE do 'bhaa 'gü -an 'ka =gbiin, 'ö -bin. ³⁷ Yesu -yö -dhidhaapë =plëezë -kë -an wö 'dhiö mü, 'kEε waa Yesu -wun -dhE 'wun gia-; ³⁸ 'kEε pë -nu bhë -wo -kë 'dhö =nE -kɔ 'ö- pë 'ö -Zlan -wodhiölomE Ezai -ya =blEε 'ö =bEεn' -sü 'ka -a -wun 'gü -Zlan -bha 'sëedhE 'gü bhë, 'ö- 'ka bhë -a 'dhö. -Ya -pö: DëmE, dö 'ö yi -wo -nu -dhE 'wun gia- -εE? Dö -nu 'pö DëmE -yö ö -bha -kɔ -mɔ 'wuën- -sü -zɔn -an -dhë -εE? ³⁹ Yesu -wun 'ö waa- -dhE 'wun gia- bhë -yö -kë 'dhö 'zü =nE -kɔ 'ö Ezai -ya pöë bhë -a 'dhö =nEε: ⁴⁰ -Zlan =ya -an 'yënngr trö, =ya -an -bha 'wundɔdhe 'dhi ta, -yö kë 'dhö kö =kun 'ö -an 'yan -yö -dhE yö 'iin 'wo 'wun -nu 'gü dɔ, kö -waan 'kun -dhië -an 'piö -sü 'ka, kö -yaan -an -dhE bo. ⁴¹ 'Wun 'ö Ezai -ya =blEε 'dhö bhë 'ö tɔɔ kö =ya Yesu -bha 'tɔbhɔdhe yö; 'ö- -wun 'gü 'ö 'wun -gban -a -bha 'ö- =blEε bhë.

⁴² 'KεE kë- wo 'dhö bhë, Zuifö -gɔmE -nu ziën, mE -nu -wo -kë =va 'ö 'wo Yesu -wun -dhE 'wun gia-. 'KεE =dhE -kë =nE -wo -suö Falizi -mE -nu -dhë, -wo wo -de -kë 'slë 'ka, kö =kun 'wo dho wo kë -waan 'go -an -bha -bhɔküëkɔ -nu 'gü. ⁴³ Pë mE 'ö 'wo to -a 'piö bhë 'ö tɔɔ 'wun 'ö mE -zo 'kun -wun 'ka 'ö =zië' -a mE 'ö -Zlan -zo kun -a -ta.

Za 'kan -sü 'ö dho bɔ Yesu -wo -ta

⁴⁴ 'Yö =dhE =ya kë 'dhö, 'ö Yesu -yö 'wun =blEε 'gbee- 'ka =woë' =nEε: «ME 'ö =ya n -wun -dhE 'wun gia- kö ma do 'sloo kun 'ö n -wun -dhE 'wun gia- bhë; 'kEε mE 'ö n bɔ bhë =nE 'ö- -wun -dhE 'wun gia- 'pö. ⁴⁵ 'Ö mE 'ö =ya n yö, kö mE 'ö n bɔ bhë =yaa- yö =nE bhë 'pö. ⁴⁶ Ma 'a -dhεpuudhE 'ka, a -nu 'kpongtaa, -yö kë 'dhö kö mE 'ö =ya n -wun -dhE 'wun gia- -yaan kë -dhεpuudhE 'gü. ⁴⁷ ME 'ö =ya n -wo -nu ma 'ö yaa 'wun ma -a -ta, kö ma kun 'a dho za -lo -a tuö; -a -de n 'ka nu kö 'aan- za -lo 'kpongtaame -nu tuö, 'kEε a -nu kö 'aan- -an dha =zian'. ⁴⁸ ME 'ö =ya n

'sü -kɔ 'bhaa 'gü, 'ö =ya n -wo -nu bho yunng kö pë 'ö dho za -lo -a tuö 'ö tɔɔ mɛ =daan' -wo -nu 'wo go n dhiö bhë. Yö =nɛ 'ö dho za -lo -a tuö yi -kaanta 'ka. ⁴⁹'ö tɔɔ n -wo -nu 'wo bhë waa 'go n -de 'gü, 'kɛɛ -wo -go n Dë 'ö n bɔ bhë -a kwɛɛ. Yö =nɛ 'ö pë -nu 'a dho -a =blɛɛ' 'ö -an -ya n 'dhii. ⁵⁰Kë- wo 'dhö bhë, ma -de gia- a- =dɔa' =nɛ pë -nu 'ö- pö n -dhë 'a -an kë bhë =nɛ 'wo =toëpö -këdhösü nu mɛ -nu -dhë. Kö -yö kë ka 'yaan =nɛ pë -nu 'wo go -na n 'dhii bhë, n Dë (-Zlan) =nɛ 'ö -an dɔ n 'dhii.»

13

Yesu -bha ö -bha =guë' -nu -gɛn 'zlu 'ö- wo

¹ =Dhɛ 'kwa dɔ 'töng bhë -a 'ka, kö Paakö 'wlaan- =ya 'to =nɛ =dhia 'dhö, kö Yesu =yaa- =tɛi' dɔ =nɛ ö 'go -sü -mü 'kpongtaa zö -yaan 'dho ö Dë 'piö. -A -bha mɛ 'wo 'kpongtaa zö bhë -an -dhɔ -yö -kë -a -bha -kplawo; 'ö- -de -yö -kë -a -gɔ 'dhö 'ö =toë' 'dhö 'ö yöë -a -bha -tosiadhe 'dhiötöyi -bha zö.

² Waa- ö -bha =guë' -nu -wo -kë 'yinia 'piö -pë -bhö =dhia, 'kɛɛ kö -a -bha =guë' -nu 'wo bhë -a mɛ 'wo- -dhɛ Zuda 'ö -kë Simɔ Ikalioṭö gbö 'ka bhë, kö dü =yaa- 'sü ö -bha 'ka kö -yaan Yesu 'dhɔɔ dɔ ö yaagümɛ -nu -gɔ.

³ 'kɛɛ kë- wo 'dhö bhë, Yesu -de gia- -ya =tɛi' dɔ =nɛ ö -go -Zlan 'piö; =ya 'go mü, -yö -dho yɛ ö 'zü 'ö dho -Zlan 'piö, 'ö bhii -ya dɔ =nɛ -Zlan -ya pë 'plɛ -lo ö kwɛɛ. ⁴ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö =luu 'ö ö -bha sɔ -ta -sɔ bho ö -bha, 'ö 'zlu -sɔ do sü ö -klu ö vɛɛdhö. ⁵ 'Yö 'yi sü 'ö- -lo 'tia- 'gbɛa do 'gü, 'ö yö ö -bha =guë' -nu -gɛn 'zlu -sü -bha. 'Ö- mɛ 'ö =ya yën -a -gɛn 'zlu -sü -bha, 'ö 'zlu -sɔ 'ö- vɛɛdhö =sia bhë, 'ö- sü 'ö- -ziö -a -gɛn -nu -bha. ⁶ 'Ö =dhɛ =ya yö Simɔ Piɛɛ -bha, 'ö Simɔ -ya pö -a -dhë: «N Dëmɛ, bhi =nɛ 'ü dho n -gɛn -nu zlu =a, -abi!»

⁷ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Pë 'a- -kë -a -dhë 'dhö bhë, 'bhaa- -gɛn dɔ, 'kɛɛ 'dhiö =zian' ü -dho -a -gɛn dɔ.»

⁸ 'Ö Piɛɛ -ya pö -a -dhë: «N 'ka 'we -a -bha, ü 'ka 'dho n -gɛn zlu 'gbɛɛdhö!»

'Yö Yesu -ya pö -a -dhë: «=Ya kë =nɛ n 'ka ü -gɛn -nu 'zlu, ü 'ka 'dho pë gbɛ yö n kwɛɛ gbɔ.»

⁹ 'Ö Piɛɛ -ya pö: «=Ya kë =nɛ -yö 'dhö 'wɛa-, kö =kun -kë 'ü n -gɛn -nu 'sloo zlu, -bhö n -kɔ -nu waa- n -gɔ -an 'plɛ 'zlu =klöödhö -wa!»

¹⁰ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Mɛ 'ö =ya ö zlu -be 'saadhö, 'yaa- -bha kö -yö ö -de 'böü 'zlu 'zü; bhii =ya kë =nɛ =ya ö -gɛn 'zlu, kö =ya bhɔ 'papadhö =nɛ bhë. Dɔ 'ka- wo bhë, 'ka bhɔ -Zlan wö 'dhiö =nɛ bhë; 'kɛɛ ka 'plɛ kun 'ö 'ka bhɔ -sü 'ka.»

¹¹ -A pö 'ö Yesu -ya wo «'kɛɛ ka 'plɛ kun 'ö 'ka bhɔ -sü 'ka» bhë 'ö tɔɔ mɛ 'ö dho -a 'dhɔɔ dɔ ö yaagümɛ -nu -gɔ bhë -ya -dɔ.

¹² =Dhɛ Yesu =ya yën -an -gɛn -nu 'zlu -sü -bha, 'ö =luu 'ö ö -bha sɔ -ta -sɔ -nu -da ö -bha; =dhɛ =ya 'dho =ya -ya ö -bha =guë' -nu 'piö pë -bhö -a -ta =gba 'dhiö, 'ö- pö -an -dhë: «Pë 'a 'go -na -a kë =dhia bhë, ka- -gɛn -dɔ -a? ¹³ Ka n -dhɛ ka -Gɔmɛ, 'ö 'ka n -dhɛ ka Dëmɛ; -yö 'wun gia- 'ka, a- -de 'ka. ¹⁴ -Ka -dhɛ -ga bhë 'dhɛ! Ma 'a ka Dëmɛ, ka -Gɔmɛ 'ka bhë, 'ma ka -gɛn -nu 'zlu =nɛ -kɔ bhë -a 'dhö, kö -yö ka -bha kö 'ka ka 'ko -nu -gɛn 'zlu. ¹⁵ -A kë 'a- wo 'dhö bhë, -yö 'wun =zuan' 'ka, 'a- -kë 'dhö kö 'ka 'to -a kë -sü 'piö ka 'ko -nu ziën. ¹⁶ A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka =nɛ yuökëmɛ 'yaa =va ö -gɔmɛ -bha, 'iin bɔmɛ yaa =va mɛ 'ö- bɔ bhë -a -bha. ¹⁷ =Dhɛ 'wun mɛ bhë 'ka- dɔ zlöö bhë, -yö n 'gü =nɛ 'ka- 'kun -a 'kun -kɔ 'ka =zuögludhi -dho kë ka -gɔ.»

¹⁸ 'Yö- pö 'zü: «'Wun 'a- =blɛɛ bhë, yaa yö ka 'saadhö ka -bha; mɛ -nu 'ö 'wo n -ma 'ka 'ö 'a -an sü, a -an -dɔ. 'Kɛɛ

kë- wo 'dhö bhë, 'wun bhë -yö -kë 'dhö kö pë 'ö =bεεN' -sü 'ka -Zlan -bha 'säädhe 'gü, -a 'dhiö -yaan -mɔ 'kuë. -Yö =bεεN' -sü 'ka =nεε: Mε 'ö yi -nu 'yi pë -bhö -kplawo yi 'ko =bhaa bhë, =ya dɔ n -gɔ 'yënnɔ. ¹⁹ 'Wun bhë a- -to 'dhiö 'a- =blεε -yö kë 'dhö kö yi 'ö -a 'gü -pë dho kaa bhë, 'kaan- -a -dhe 'wun gia- =nε ma =nε 'a tɔɔ mε 'ö -dhö. ²⁰ A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka =nεε: Ma bɔmε bhë, mε =yaa- -nia 'kun, kö ma =nε 'ö n -nia kun bhë; 'ö mε 'ö =ya n -nia 'kun bhë; 'ö mε 'ö =ya n -nia 'kun, kö mε 'ö n bɔ bhë =nε 'ö- -nia kun bhë.»

Zuda -bha Yesu 'dhɔɔ dɔ -sü -wun 'ö Yesu -ya =blεε (Matiö 26.20-25; Maakö 14.27-31; Lukö 22.31-34)

²¹ =Dhe Yesu =ya yën 'wun =blεε' -sü -bha 'dhö, 'ö- =zuö' -yö -kaan 'kuë, =dhe -kë 'dhö 'ö- pö: «A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka =nεε: Mε do -yö ka ziën 'ö dho n 'dhɔɔ dɔ n yaagümε -nu kwεε.»

²² 'Ö- -bha =guë' -nu -wo yö wo 'ko -ga -sü 'gü 'wun 'ö- =blεε bhë -a -wun 'gü, 'ö bhii waa- -gεN gbε dɔ. ²³ =Dhe kë -na 'dhö, Yesu -bha =guë' -nu 'wo bhë -a mε 'ö- -dhɔ -ya -kë =duó bhë, -yö -kë Yesu 'sɔɔ. ²⁴ 'Yö Simɔ Piεε -yö ö 'yan zë -a -dhë kö -yö Yesu =dheε' kpɔ mε 'ö bhë -a -wun 'ka. ²⁵ =Dhe =ya kë 'dhö, 'ö mε bhë 'ö ö -gɔ =yɔɔN Yesu -bha, 'ö- pö -a -dhë 'saan 'gü: «N Dëmε, dö -mü -ii?»

²⁶ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «-Bhö n -ga 'dhe! A -dho =bluu' -'klu sü 'a- zë 'too 'ka 'tia- 'gü; mε 'a 'dhoë- nu -a -dhë bhë 'ö tɔɔ mε bhë.»

'Yö Yesu -yö =bluu' -'klu sü, 'ö- zë 'too 'ka, 'ö- nu Zuda 'ö -kë Simɔ Ikaliɔtö gbö 'ka bhë -a -dhë. ²⁷ =Dhe Zuda -yö ö -kɔ kpɔ =bluu' -'klu bhë -a -gɔ, 'ö- kun, 'ö Satan -yö -da -a =zuö' 'piö. 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Pë 'ü dhoë- kë bhë, -bhöë kë 'siö- siö-!»

²⁸ 'Kεε kë- wo 'dhö bhë, -a -bha =guë' -nu waa 'wun gbε dɔ -a -bha. ²⁹ =Dhe -kë =nε Zuda =nε 'ö -kë -an -bha 'wëü-

-kɔ 'dhiö 'ka bhë, 'yö -kë -an -zo 'piö =nɛ Yesu -ya -pö
 -a -dhë -yö 'dho -bhöpë 'wo dho 'wlaan- kë -a 'ka -a 'dho
 =dhia 'iin 'zü =nɛ -yö 'dho -yö gbaɔ kë 'fɛɛmɛ -nu -dhë.
 30 'Yö Zuda -yö =bluu'- 'klu bhë -a sü 'ö to mü 'ö yö plaan.
 -Dhɛ -yö -kë tii.

'Wun 'ö -gban tɔng -dëü -bha

31 =Dhɛ 'ö Zuda =ya yö plaan, 'ö Yesu -ya pö: «'Go 'tɔng
 =nɛ -a -bha, ma Mɛgbö, n 'tɔbhɔsü -mü zlöö; 'ö -Zlan
 -bha 'tɔbhɔdhe dhö bɔ -a -ta. 32 'Ö =ya kë =nɛ -Zlan -bha
 'tɔbhɔdhe =ya bɔ Mɛgbö 'ö bhë -a 'gü kö -Zlan -de gia-
 -yö -dho -a kë 'ö- Gbö -bha 'tɔbhɔdhe -yö bɔ ö -ta. Pë 'ö-
 -de dho kë -dëü yö -mü. 33 Ma 'në -nu, 'tɔng 'ö n -gɔ 'a-
 'ka ka 'piö zö bhë =ya 'to 'teete 'kpaan. Ka -dho n =mɛɛ',
 'kɛɛ -dhɛ 'a dho dho -a -bha bhë, kaa 'dho -mɔa -bha 'ka
 -da mü. Ka gia- ka- =tɛi' -dɔ. -A mɛ 'kö bhë 'ma- =blɛɛ'
 Zuifö -nu -dhë 'dhiö 'saadhö. 34 'Kɛɛ a ka 'paan bho -na,
 -yö tɔng -dëü 'ka, 'a- dɔ =nɛɛ: -Ka ka 'ko -nu -dho kë.
 Ka =dua' -mü 'ka ka 'ko -nu -dho kë =nɛ -kɔ 'a ka -dho
 =kaa' bhë -a 'dhö. 35 =Ya kë =nɛ 'ka ka 'ko -nu -dho kë, mɛ
 'saadhö -wo -dho -a -dhɛ yö =nɛ ka ma =guë' -nu 'ka.»

*=Kploo 'ö Piɛɛ dhoë- wo -a -wun 'ö Yesu -ya =blɛɛ
 (Matiö 26.31-35; Maakö 14.27-31; Lukö 22.31-34)*

36 =Dhɛ Yesu =ya 'wun =blɛɛ'- =nɛ -kɔ bhë -a 'dhö, 'ö
 Piɛɛ -ya =dhɛɛ' kɔɔ =nɛɛ: «N Dëmɛ, ü -dho mɛɛ?»

'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «-Bhö 'to bhë! -Dhɛ 'a 'dho -na
 -a -bha bhë, ü -kɔ yaa -mɔa -bha kö 'ü 'to n 'piö 'ko 'dho
 mü, 'kɛɛ ü -dho ziö n 'piö 'dhiö =zian'.»

37 'Ö Piɛɛ -ya pö -a -dhë: «N Dëmɛ, -më -kë 'ö n 'ka dho
 ziö ü 'piö 'tɔng mɛ =nɛ -a 'ka ɛɛ? N -mɔa 'gü -sü -mü kö
 'a ziö ü 'piö 'kö -kë =nɛ -wo -dho n zë 'dheel!»

38 'Ö Yesu -ya =dhɛɛ' kɔɔ, 'ö- pö: «Ü -dho pë 'saadhö kë
 'kö -kë =nɛ -wo -dho ü zë -a 'ka a? =Ao! A- -pö ü -dhë 'wun

gia- 'ka =nεε: -A kë -yi 'ka kö -tɔ ɡɔn -yaan 'we, ü -dho -a pö -gwaa -yaagazë =nε 'bhaa n dɔ.»

14

Yesu =nε 'ö tɔɔ zian 'ö dho kwa kwa Dë 'piö

¹ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë 'zü: «Kö =kun 'ö ka =zuö' -yö to zlöö. -Ka ka -zo yö -Zlan -bha, 'ka n -wun -dhε 'wun gia- 'pö. ² -Yadhε 'ö n Dë 'piö dhang- 'gü -yö =va; a 'dho -na kö 'aan- ka -bha -pë kë. =Ya kë =nε 'yaa 'wun gia- 'ka -bezë, n 'ka 'dho -a -wun =blεε' ka -dhë. ³ =Ya kë =nε 'ma 'dho, 'ma ka -yadhε -pë kë, a -dho yε n 'zü 'a nu ka 'sü -dhiadhö kö 'kwaan- 'dho 'ma; -yö kë 'dhö kö ka -de 'pö 'kaan- kë -dhε 'a- -bha -a -dhε -bha. ⁴ -Dhε 'a 'dho -na -a -bha bhë, ka -zian -dɔ.»

⁵ =Dhε =ya kë 'dhö, 'ö Toma -ya pö -a -dhë: «N Dëmε, 'yiëë ü 'dhodhε dɔ. =Ya kë 'dhö yi -dho -a -zian dɔ -kɔklë =ε?»

⁶ 'Yö Yesu -ya -daa -kë -a -ɡɔ 'ö- pö: «Ma =nε 'a tɔɔ zian 'ö dho -Zlan 'piö, 'wun gia- ɡɔ 'godhε waa -toëpö -këdhösü -nu mε -dhë -mε. Mε yaa 'dho -mɔa -bha kö -yö 'dho n Dë 'piö kö yaa bɔ n -ta. ⁷ =Ya kë =nε ka n -dɔ kö ka -dho n Dë dɔ 'pö. -A -de dɔ 'kwa- wo =nε 'ka- yö, 'ö 'ka- dɔ 'saadhö.»

⁸ 'Ö Filipö -ya pö -a -dhë: «N Dëmε, kwa Dë 'ö bhë, -bhöë -zɔn yi -dhë kö yi =zuö' -yaan 'dho sia- -ε.»

⁹ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Filipö, 'kwa =ɡlɔɔ kwa 'kuë- =duö 'ö 'bhaa n dɔ =nε, -yö 'yenazë =dhεε! Mε 'ö =ya n yö kö =ya ö 'yan dɔ n Dë -bha. =Dhε -kë 'dhö =nε -më tɔɔ <kwa Dë 'ö bhë -bhöë -zɔn yi -dhë> -ε? ¹⁰ 'Bhaa- -wun -dhε 'wun gia- =nε a n Dë 'gü 'ö n Dë 'dhö n 'gü a? 'Wun -nu 'a- =blεε' -na ka 'saadhö ka -dhë =nε -a gbε yaa 'ɡo n -de 'gü. N Dë 'ö -ya -sü 'ka n 'gü bhë =nε 'ö bɔ -na n 'gü 'ö ö -de -ɡɔ -yuö -nu kë -na bhë. ¹¹ -A pö 'a- wo -na ka -dhë a

n Dë 'gü 'ö n Dë 'dhö -ya -sü 'ka n 'gü bhë, -kaa -dhε 'wun gia-. 'Ö- -de kē =nε 'yaa 'dhö, ka -mɔa yuö -nu 'ö bɔ -na n 'gü 'ö- kē -na bhë -a -wun 'gü, ka- -dhε 'wun gia- 'püë- wo =nε Dë -yö -ya -sü 'ka n 'gü 'ö ma -de 'pö 'a- 'gü. ¹² A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka =nεε: Mε 'oo mε 'ö -ya n -wo -nu -dhε 'wun gia-, pë -nu 'a- kē -na =nε -yö -dho -an kē 'pö. 'Ö- -de 'ö dho pë -nu kē 'ö -ziö -a 'ka mü, bhii a 'dho -na n Dë 'piö. ¹³ Pë 'saadhö 'ka dho -a -dhε n 'tɔ 'gü, a -dho -a 'plε kē -yö kē 'dhö kö ma 'a- Gbö 'ka bhë, -yaan kē n -ma n Dë 'tɔ kē =va -sü 'ka. ¹⁴ Pë 'oo pë 'ka dhoë- -dhε n -gɔ, kwa -nu kwa -bha -klu 'kuë- -sü -wun 'gü, a -dho -a kē.»

Yesu -bha -Zuu 'slööslö 'tɔ 'go -sü

¹⁵ 'Ö Yesu -ya pö 'zü: «=Ya kē =nε n -dhɔ -yö ka -kē, kö -ka ma tɔng -nu 'kun. ¹⁶ 'Kεε kē- wo 'dhö bhë, a -dho -a -dhε n Dë -gɔ kö -yö mε 'waa gbε bɔ ka -dhë kö -yaan nu ka -dhë. Mε bhë 'ö tɔɔ -Zuu 'ö 'wun gia- -yö go -a 'gü. Yö =nε 'ö dho kē ka 'piö -kplawo. ¹⁷ 'Kpongtaamε -nu 'ka 'dhö -mɔa kö -wo wo -kɔ 'kpɔ -a -gɔ wo =zuö' 'gü; 'ö tɔɔ waa 'dho wo 'yan dɔ -a -bha kö -waan 'dhoë- dɔ. 'Kεε ka -zë ka -dɔ; 'kεε ka -zë, ka -nu ka ka 'ko 'piö, 'ö -ya -sü 'ka ka 'gü.»

¹⁸ 'Yö- pö: «N 'ka 'dho ka to 'sloo 'ka; a -dho yε n 'zü 'a nu ka 'piö. ¹⁹ 'Töng 'yaa =gbiin gbɔ kö 'aan- 'go 'kpongtaamε -nu 'yan 'dhiö; 'kεε ka -zë, ka -dho ka 'yan dɔ n -ma, 'ö tɔɔ a 'bhee-, 'ö ka -de 'pö, 'ka dho kē 'bhee-. ²⁰ Yi 'ö bhë -ya kē =nε =ya -lo, ka -dho -a -dhε yö =nε a -ya -sü 'ka n Dë 'gü, 'go mü, 'ka -ya -sü 'ka n 'gü; 'ö ma -de 'pö, 'a ka 'gü.

²¹ Mε 'ö =ya ma tɔng -nu 'kun, kö mε bhë n -dhɔ -ya -kē. Mε bhë =nε 'ö n Dë -ya -dhɔ -kē. Ma -de 'pö, -a -dhɔ -dho n kē 'ö 'a n -de -zɔn -a -dhë.»

²² =DhE =ya kë 'dhö, 'ö- -bha =guë' -nu bhë -a mE 'wo-
-dhE Zudë bhë, (n 'ka- pö Zuda Ikalioṭö,) 'ö Yesu =dhEε'
kpṵ 'ö- pö: «N DëmE, -yö -kë =dhë 'ö 'ü dho ü -de -zṵn yi
-dhë, 'ö ü 'ka 'dhoë- wo 'kpongtaamE -nu -dhë -εE?»

²³ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «ME 'ö n -dhṵ 'dhoë- 'gü, -yö
-dho n -ma tṵng -nu kun. ME bhë n Dë -dhoë -dhṵ kë, 'ö
ma 'dhö, n Dë 'dhö, 'yi kpa yi 'kuë- 'ö 'yi dho 'yi -ya -a -gṵ
kṵṵ. ²⁴ Yö =ga 'ö mE 'ö n -dhṵ 'yaa- 'gü 'pö, 'ö 'yaa n -wo
-nu =bhlë -ya. -Wo -nu 'wo 'go -na n dhiö 'ka- ma -na bhë,
waa 'go n -de 'gü; 'kEε n Dë 'ö n bṵ bhë =nE 'wo go -a 'gü.

²⁵ -Wo -nu 'wo bhë 'saadhö =nE 'tṵng 'ö =tun n -gṵ ka
'piö zö bhë, 'a ka =daan -an 'ka. ²⁶ ME 'ö dho nu kö -yaan
nu ka -dhë, -wo -nu 'wo bhë, ka -zo -büö -sü 'iin ka -daan
-an 'ka -sü 'ka bhë 'ö tṵṵ -Zuu 'slööslö 'ö n Dë dhoë- bṵ ka
-dhë n 'to 'gü bhë.

²⁷ N 'dho -sü -mü; 'kEε =zuöyagluu 'a- nu ka -dhë. -Yö
n -de -bha =zuöyagluu 'ka, 'a- nu ka -dhë. 'Yaa =nE -a mE
'ö 'kpongtaa zö -a 'dhö. Kö =kun 'ö ka =zuö' -yö to zlöö 'iin
'ö 'siö -yö -kan ka 'gluu. ²⁸ 'Wun 'a- =blEε ka -dhë =nEε
'a 'dho -na, 'kEε a -dho yE n 'zü» bhë, ka- ma -a! =Ya kë
'dhö, =ya kë =nE n -dhṵ -yö ka -bha -be, kö ka =zuö' 'glu
-dho dhi -a ma -sü 'ka =nE a -dho n Dë 'piö 'ö bhii n Dë
-yö =va n -ta. ²⁹ 'Wun -nu 'wo bhë a -an -to 'dhiö 'a -an
-wun =blEε ka -dhë, -yö kë 'dhö kö yi 'ö 'wo dho kë -a 'ka
bhë 'kaan- n -wo -nu -dhE 'wun gia-. ³⁰ 'Tṵng 'yaa n -gṵ
=va gbṵ kö 'kwaan- -ya kwa 'ko =bhaa =nE -kṵ =suu' -nE
-a 'dhö, kö 'aan- 'wun -nu =blEε' ka -dhë, 'ö tṵṵ -gludë 'ö
'kpongtaamE -nu =kṵṵn -na bhë -yö nu -na. 'KεE kë- wo
'dhö bhë -a -kṵ 'yaa -mṵ n -ma. ³¹ 'KεE a- 'piö kö 'a pë
'ö n Dë -ya pö 'a- kë bhë 'aan- kë; 'yaa n 'gbee- -ta bho -sü
'ka; -yö -kë 'dhö kö 'kpongtaamE -nu -waan -a dṵa =nE n
Dë -dhṵ -yö n -kë. =Ao', -ka =luu', 'kwa ziö!»

15

Yesu -bha -kë lɛzɛn -lü giagia 'ka -sü

¹ =Dhɛ Yesu =ya 'wun =blɛɛ'- -an -dhë 'dhö, 'yö 'wun =zuan' do 'bhaa -zɔn -an -dhë =nɛɛ: «'Ma 'wun 'sü lɛzɛn 'wo -drɔɔn kë -na 'ka bhë -a -bha =nɛ ma 'a tɔɔ lɛzɛn -lü giagia 'ö n Dë 'dhö -a tamɛ 'ka. ² =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö n Dë -yö nu, 'ö lɛzɛn -lü 'a- 'ka bhë 'ö- -kɔ -nu mɛ 'ö 'waa wo -kpa -ya bhë 'ö -an -kan 'ö -an bho mü; 'ö- mɛ -nu 'ö -an -kpa dhö -dhö bhë 'ö -an -ta -kan -yö kë 'dhö kö -an -kpa 'bhaa -yaan -ya 'zü. ³ -Ka -dhɛ -ga bhë 'dhɛ: Mɛ =daan' -wo -nu 'a- nu ka -dhë bhë waa ka kë =nɛ pë -ta 'kan -sü 'dhö kaa kë 'slööslö -a? ⁴ -Ka 'to -klu -sü 'ka n -ma =nɛ -kɔ 'a- 'ka ka -bha bhë -a 'dhö. =Dhɛ 'ka- -ga 'wun bhë -a 'gü bhë, ka -mɔa 'ka- pö lɛzɛn -lü -kɔ -yö -mɔa -a -kpa -yö -ya 'sloo 'ka kö 'yaa -gban -sü 'ka ö 'lü gia- -bha -a? =ɛɛ, 'ö -kɔ do bhë 'ö- 'ka 'pö kaa -mɔa ka -yö -a -bha -pë -yö kë -dhö -Zlan -bha zian -ta kö kaa 'to -klu -sü 'ka n -ma.

⁵ Ma =nɛ 'a tɔɔ lɛzɛn -lü, 'ö ka =nɛ 'ka tɔɔ lɛzɛn -lü 'ö bhë -a -kɔ -nu. Mɛ =ya 'to -klu -sü 'ka n -ma kö 'aan- kë -klu -sü 'ka -a -bha, -a -yö -a -bha -pë -nu -dho kë =plëëzë 'ka -Zlan -bha zian -ta =nɛ -kɔ 'ö lɛzɛn -lü bhë 'ö- -kpa -nu 'dhoë- 'ka bhë -a 'dhö, 'ö bhii kaa -mɔa 'ka pë gbɛ kë kö kaa 'to -klu -sü 'ka n -ma. ⁶ Mɛ 'ö yaa 'to -klu -sü 'ka n -ma, -yö -dho kë -zuö plaan -mɛ 'ka =nɛ -kɔ 'ö- 'ka 'lü -kɔ 'ö 'yaa ö -lü -bha -a 'dhö; 'ö =ya kë 'ö 'kpɛa kun. Ka gia- ka -dɔ =nɛ 'lü -kɔ 'kpɛa -nu bhë =wa -an 'dho 'kuëdhö, kö 'dho 'wo 'dhoë- -an güö bhë. ⁷ =Ya kë =nɛ 'ka 'to -klu -sü 'ka n -ma, 'ö n -wo -nu =wa -ya ka 'gü, pë 'oo pë 'ö 'ka dhoë- -dhɛ, ka -dhoë yö. ⁸ N Dë -bha 'tɔbhɔdhe 'ö bhë -a -wo -kɔ =ga 'ö bhë; 'ö bhii =ya kë =nɛ ka -yö -a -bha -pë -ya kë -dhö -Zlan -bha zian -ta =nɛ -kɔ 'ö lɛzɛn -kpa -nu 'dho -ya -na -a 'ka bhë -a 'dhö kö 'ka- -zɔn =nɛ ka n -ma =guë' -nu 'ka. ⁹ A ka -dhɔ -kë =nɛ -kɔ 'ö n Dë -yö n -dhɔ =kaa'

bhë -a 'dhö. -Ka 'to ma -dhö 'gü! ¹⁰ -A kë -kɔ =ga =nɛ: =Ya kë =nɛ 'ka ma tɔng -nu 'kun, ka -dho to ma -dhö 'gü =nɛ -kɔ 'ö ma -de 'pö 'a n Dë -bha tɔng -nu kuën 'ö- -wun 'gü, 'a- 'ka -a -bha -dhö 'gü bhë -a 'dhö.

¹¹ 'Wun bhë a- -blɛɛ ka -dhë 'dhö -yö kë 'dhö kö =zuögludhi 'ö n -gɔ bhë -yö -ya ka 'gü kö 'go mü ka =zuö' 'glu -yaan dhi 'fɛfɛdhö. ¹² Ma tɔng bhë 'ö tɔɔ: -Ka ka 'ko -nu -dhö kë =nɛ -kɔ 'ö 'a ka -dhö kë -na -a 'ka =nɛ -a 'dhö. ¹³ Ka gia-, ka- =tɛi' -dɔ =nɛ pë 'kö mɛ dhoë- kë kö -yaan -zɔn ö 'bha -dhë =nɛ 'ö- -dhö -kë =duö 'ö tɔɔ 'we 'ö dho -a wo -a -bha kö -yaan ga -a -wun 'gü. ¹⁴ =Ya kë =nɛ pë -nu 'a- pö ka -dhë 'töüdhö bhë 'ka- 'kun, kö ka n 'bhamɛ -nu 'ka. ¹⁵ N 'ka 'dho ka -dhɛ -dewo poo ma yuökëmɛ -nu zlöö, 'ö tɔɔ mɛ 'ö yuö -kë ö -gɔmɛ -dhë, pë -nu 'ö- -gɔmɛ 'dhoë- kë -na 'yaa- dɔ. A -dho ka -dhɛ zlöö n 'bhamɛ -nu, bhii pë -nu 'a- =daan 'saadhö n Dë 'piö bhë, 'ma- 'plɛ -zɔn ka -dhë, 'ka- dɔ. ¹⁶ Ka kun 'ka n sü; 'kɛɛ ma =nɛ 'a ka =dhöɔ -kë n =bhaa, 'ö 'a- pö ka -dhë 'ka 'dho kö 'ka yuö kë, -a -yö -a -bha -pë -nu -wo kë -Zlan -bha zian -ta =nɛ -kɔ 'ö lɛzɛn -lü -kpa 'dhö kë -na -a 'ka bhë -a 'dhö. 'Ö ka këyuö -nu 'wo bhë 'ö -an -yö -a -bha -pë -nu 'wo bhë 'wo dho =glɔɔ. =Dhɛ -kë 'dhö, pë 'oo pë 'ka- -dhɛ n Dë -gɔ n 'tɔ 'gü, -yö -dho -a nu ka -dhë. ¹⁷ 'Kɛɛ pë 'ö 'a- -dhɛ ka -gɔ 'ö tɔɔ kö 'ka ka 'ko -nu -dhö kë.»

'Kpongtaamɛ -nu -bha Yesu waa- ö -bha mɛ -nu -san zë 'wo- wo

¹⁸ 'Yö Yesu -ya pö -an -dhë 'zü: «=Ya kë =nɛ 'kpong- taamɛ -nu =wa ka -san zë kö -yö kë ka 'yaan =nɛ -wo n -san -zë 'dhiö -be -waan =tun yö -na ka -bha bhë. ¹⁹ =Ya kë =nɛ ka -kë 'kpongtaamɛ -nu 'ka 'pö -be, -wo -dho ka -dhö kë, 'ö bhii kö ka -an -mɛ 'ka. 'Kɛɛ 'ma ka 'sü, 'ma ka bho 'kpongtaamɛ -nu ziën; 'kaa 'kpongtaamɛ -nu 'ka gbɔ; pë 'ö- -wun 'gü 'ö 'wo ka -san zë -na 'ö bhë. ²⁰ Kë-

wo bhë n 'ka- pö ka -dhë 'dhiö =nεε yuökεmε 'yaa =va ö -gɔmε -bha -a? =εε, 'ö =dhε =wa n 'klo bho bhë, kö -yö kë ka 'yaan =nε -wo -dho ka 'klo bho 'pö. =Ya kë =nε =wa 'wun ma n -ma mε =daan' -wo -nu -ta, kö -yö kë ka 'yaan =nε -wo -dho 'wun ma ka -bha -nu -ta 'pö. ²¹ 'Kεε kë- wo 'dhö bhë, pë -nu 'wo dhoë- kë ka 'ka 'dhö bhë, -wo -dho -a kë kaa n -wun 'gü, 'ö bhii mε 'ö n bo bhë 'waa- do. ²² =Ya kë =nε n 'ka nu -be kö 'aan- 'wun =blεε' -an -dhë, za -bha -an 'kun -sü gbε 'ka 'dho kë -dhö, -an -bha =sɔɔn yaa -nu -wun 'gü. 'Kεε do 'kwa- wo =nε (=wa yën n -wo -nu ma -sü -bha; =ya kë 'dhö,) -a 'slë gbε 'ka 'dho kë -an -gɔ gbɔ -an -bha =sɔɔn yaa -nu -wun 'gü. ²³ Mε 'ö =ya n -san zë, kö =ya n Dë -san zë =nε bhë. ²⁴ =Ya kë =nε pë -nu 'a- -kë 'kpεεdhö, 'ö mε gbε yaa- kë do kun bhë, n 'ka- kë 'dhö -bezë, za 'ka 'dhö -an kun. 'Kεε =dεε, -an 'yan =ya -da n këyuö -nu 'gü; yö =ga 'ö 'wo ma 'dhö, n Dë 'dhö, yi -san zë -na bhë. ²⁵ 'Kεε pë -nu 'wo bhë -wo -kë 'dhö kö pë -nu 'wo -ya -sü 'ka -an -bha tɔng 'sëédhε 'gü -an 'dhiö -yaan -mɔ 'kuë. Pë 'ö -bεεn' -sü 'ka -ya -pö: -Wo n -san -zë 'kpaan 'ka; -a -gεn gbε 'yaa 'dhö. »

²⁶ 'Yö- pö: «Mε 'ö dho nu ka -dhë bhë, -yö -dho nu. 'Yö tɔɔ -Zuu 'slööslö 'ö go n Dë 'piö; yö =nε 'ö tɔɔ 'wun gia- gεn 'godhε. Ma =nε 'a dho -a bo ka -dhë. 'Kεε -yö -go n Dë 'piö. Yö =nε 'ö dho n -wun =blεε' ka -dhë. ²⁷ =Ya kë 'dhö, ka -de 'pö, 'ka n -wun =blεε' mε -nu 'wo to -an -dhë, 'ö bhii ka =nε 'ö 'ka -kë n 'piö -a züdɔyi 'ka 'ö yöë =dεε -bha.»

16

¹ 'Yö Yesu -ya pö 'zü: «A- -pö ka -dhë 'dhö, -yö kë 'dhö kö =kun 'ka dho ka bo -zo -yö n -ma -sü 'ka. ² -Wo -dho ka kë, 'wo ka bho -an ziën wo -bha -bhɔkuëkɔ -nu 'gü. -A -de 'töng 'bhaa 'ka, mε -nu -wo -dho ka zë -a pö -sü 'ka wo -de

=zuö' 'piö =nɛ -wo -Zlan -dhi -a -dhë -wun kë -na. ³ -A kë 'wo dhoë- wo 'dhö bhë 'ö tɔɔ waa n Dë dɔ 'iin waa n dɔ. ⁴ -A pö 'a- wo -na ka -dhë 'dhö bhë 'ö tɔɔ kö yi 'ö -an -bha 'töng dho -lo -a 'ka kö -waan pë -nu kë ka 'ka =nɛ -kɔ bhë -a 'dhö, kö ka -zo -yaan -büö =nɛ 'ma- 'to 'dhiö 'ma- =blɛɛ' ka -dhë 'saadhö. 'Wun -nu 'wo bhë -a =blɛɛ' 'ö n 'ka- wo ka -dhë 'dhö -blɛɛzë 'ka bhë 'ö tɔɔ kö a =tun ka 'piö.»

Yuö 'ö -Zuu 'slööslö dhoë- kë

⁵ 'Yö Yesu -yö dhoë 'dhiö, 'ö- pö -an -dhë: «'Kɛɛ =dhɛ 'ö -kë =nɛ n 'dho -sü -mü mɛ 'ö n bɔ -a 'piö bhë =nɛ, 'a 'wun =blɛɛ ka -dhë 'dhö bhë. -A -wun 'gü 'ka -ya diindhö, 'ö mɛ 'yaa -dhö ka ziën kö -yö n =dhɛɛ' 'kpɔ =nɛɛ: <Ü -dho mɛɛ?> 'ka bhë, ⁶ 'ö tɔɔ -wɛɛ =ya 'kpɔ ka -ta 'wun -nu 'wo bhë -a -wun 'gü. ⁷ 'Kɛɛ kë- wo 'dhö bhë, a- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka =nɛɛ: =Yö -së ka -bha 'ka kö 'a 'dho ka 'dhiö, 'yaa 'dhö mɛ 'ö dho nu kö -yaan nu ka -dhë bhë yaa 'dho -lo ka -ta. =Ya kë =nɛ 'ma 'dho, yö =nɛ 'a dho -a bɔ ka -dhë. ⁸ Yö bhë =nɛ 'ö =ya nu, 'ö dho -a -zɔn 'kpongtaamɛ -nu -dhë =nɛ 'wun 'ö -gban =sɔɔn yaa -wun -bha, 'wun 'ö -gban pë 'ö kpengdhö -a -bha, 'wun 'ö -gban -Zlan -bha za 'ö dho -a dɔ -a -bha, -kɔ 'ö- 'ka -an =zuö' 'piö bhë 'yaa 'dhö; wo -de -püö 'wo- wo -na bhë. ⁹ Wo -de -püö 'wo- wo -na 'wun 'ö -gban =sɔɔn yaa -bha -a -wun 'ka bhë 'ö tɔɔ 'waa n -wun -dhɛ 'wun gia-. ¹⁰ Wo -de -püö 'wo- wo -na 'wun 'ö -gban pë 'ö kpengdhö -a -wun 'ka bhë 'ö tɔɔ n 'dho -sü -mü n Dë 'piö; ka 'ka 'dho n yö gbɔ; ¹¹ 'iin 'zü, wo -de -püö 'wo- wo -na 'wun 'ö -gban -Zlan -bha za 'ö dho -a kan -a -wun 'ka bhë 'ö tɔɔ 'kpongtaamɛ -nu =kɔɔnmɛ bhë -a -bha za =ya 'kan 'saadhö, -a -gɔ =ya 'toë- 'gü.»

¹² 'Yö- pö -an -dhë 'zü: «'Wun -yö n -gɔ =va kö 'aan- =blɛɛ' -ka -dhë; 'kɛɛ 'ma -dhɛ -ga -a 'gü -së 'ka, -an 'plɛ 'ka 'dho to ka 'toë-, dɔ 'kwa- wo =nɛ -a 'gü. ¹³ -Zuu 'ö 'wun gia- -go -a 'gü -mɛ 'ka bhë =ya nu, yö =nɛ 'ö dho yö ka -dhë

'dhiö 'wun gia- -zian -ta. Yö =nE =ya nu, 'ö pë -nu 'ö- ma 'iin pë -nu 'wo dho kë, 'ö dho -an 'plE =blEε' ka -dhë. 'KEE kë- wo 'dhö bhë, yaa 'dho kë yö -de 'sloo -a -de -ta -wun 'ka. ¹⁴ -Yö -dho n 'tɔ kë =va, 'ö tɔɔ ma =nE 'a dho n -wo -nu -lo -a kwEε kö -yaan nu -yaan =blEε' -ka -dhë. ¹⁵ Pë 'saadhö 'ö n Dë -bha 'ka, kö ma pë -mü. Pë 'ö -kë 'a- pö -Zuu 'slööslo 'ö bhë a -dho n -wo -nu -lo -a kwEε kö -yaan nu -yaan =blEε' -ka -dhë 'ö bhë.»

'Yena -wun -bha -gla =zuögludhi -wun 'gü -kɔ 'ö dho kë

¹⁶ 'Yö- pö -an -dhë 'zü: «'Töng 'ö n -gɔ ka 'piö zö bhë 'yaa =va gbɔ; n -go ka 'yan 'dhiö -sü -mü kö 'aan- 'dho; 'ö =ya 'go mü, -a -dhe yaa 'dhö =glɔɔ 'ö 'ka -kpën n -ma 'zü.»

¹⁷ =Dhe =ya kë 'dhö, 'yö- -bha =guë' -nu 'bhaa -nu -wo yö -a pö -sü -bha wo 'ko ziën =nEε: «-Wo -nu 'ö- =blEε 'saadhö =nE <'töng 'ö n -gɔ ka 'piö zö bhë yaa =va gbɔ; n -go ka 'yan 'dhiö -sü -mü kö 'aan- 'dho, 'ö =ya 'go mü, -a -dhe 'ka 'dho =glɔɔ 'ö 'ka -kpën n -ma 'zü», 'ö- 'bhaa -nu -wo -kë <'ö tɔɔ n 'dho -sü -mü n Dë 'piö> 'wo bhë 'saadhö, -an -gE n tɔɔ -më, 'kwa dɔa =nEε? ¹⁸ <'Töng 'yaa =va gbɔ> -de 'kö- pö -na =nE -a -gE n tɔɔ -më poo =ee? Pë -nu 'ö- pö -na 'saadhö bhë, 'kwa- -gE n ma 'sa!»

¹⁹ =Dhe Yesu =yaa- -dhe yö =nE -wa 'piö 'wo =dheεkpɔdhe kë ö -gɔ, 'ö- pö -an -dhë: «A- -pö ka -dhë: 'Töng 'ö n -gɔ ka 'piö zö bhë 'yaa =va gbɔ; n 'go -sü -mü ka 'yan 'dhiö kö 'aan- 'dho, =ya 'go mü, -a -dhe yaa 'dhö =glɔɔ 'ö 'ka -kpën n -ma 'zü; 'wun bhë 'pö 'ka- -ta -dheε' kpɔ ka 'ko -nu -gɔ bhë ee? ²⁰ A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: Ka -dho 'gbo -nu bɔ 'yenazë 'ka; 'KEE 'kpongtaame -nu =zuö' 'glu -dho dhi. Ka -dho kë 'yenazë 'dhö, 'KEE ka -bha 'yena -wun bhë -yö -dho gla =zuögludhi -wun 'gü. ²¹ -Ka -dhe -ga 'dhe! 'Wun bhë -a -tEi' =ga =nE: Koyiga =ya dhebɔ 'kun, -a =zuö' -yö -kaan 'kuë; 'ö tɔɔ 'töng 'ö- 'yënn g dho

bhɔa bhë =ya -lo. 'Kɛɛ =ya yën 'bë bho -sü -bha, 'ö- -zlö -yö -trö 'yënnghɔdhe bhë -a 'ka, 'ö tɔɔ -a =zuö' 'glu =ya dhi mɛ 'bhee- 'ö- -da 'kpongtaa bhë -a -wun 'gü. ²² -Kɔ do gia- bhë 'ö- 'ka 'pö =dɛɛ. 'Ö tɔɔ ka -de 'pö ka =zuö' =ya =kaan' 'kuë. 'Kɛɛ a -dho yɛ n 'zü. -Yö n 'gü =nɛ -a yi bhë -a 'ka, ka =zuö' 'glu -dho dhi; mɛ gbɛ -kɔ 'ka 'dho -mɔa kö =zuögludhi 'ö dho kë ka -gɔ bhë, -ya 'kun ka -gɔ.

²³ Yi bhë =ya kë =nɛ =ya -lo, =dhɛɛkɔdhe gbɛ 'ka 'dho kë -dhö 'wun gbɛ -wun 'gü gbɔ. A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: Pë 'oo pë 'ka- -dhɛ n Dë -gɔ n 'tɔ 'gü, -yö -dho -a nu ka -dhë. ²⁴ 'Ö yö =dɛɛ -bha, kaa pë gbɛ -dhɛ n Dë -gɔ do n 'tɔ 'gü =kun. -Ka pë -gba -dhɛ 'dhɛ! Ka -dho -a yö; =ya kë 'dhö ka -bha =zuögludhi -dho -mɔ 'kuë.»

Yesu -bha -to -a 'gbee- 'ka -sü 'ö 'kpongtaadhɛ -ta

²⁵ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë 'zü: «'Wun -nu 'a- =blɛɛ ka -dhë 'saadhö bhë, a -an -kë 'dhö 'wun =zuan' 'ka. 'Kɛɛ -a 'töng -yö nu -na 'ö n 'ka 'dho 'wun =zuan' -zɔn ka -dhë, 'wun -blɛɛ ka -dhë -sü 'ka; -a yi bhë -a 'ka, 'wun -nu 'wo -gban n Dë -bha, a -dho -an =blɛɛ' -ka -dhë 'puu 'ka. ²⁶ Yi bhë =ya kë =nɛ =ya -lo, ka -dho pë -nu -dhɛ n Dë -gɔ n 'tɔ 'gü; n -ma -wun 'ka 'dho kë -a -bha -dewo kö 'a =bhɛa' -a -dhë 'zü pë 'ka- -dhɛ bhë -a -wun 'gü kö -yaan =tun -a nu -na ka -dhë, ²⁷ 'Ö tɔɔ n Dë -de gia- -yö ka -dhɔ -kë. Ka -dhɔ -ya -kë, 'ö tɔɔ n -dhɔ -yö ka -kë, 'ö 'ka- -dhɛ 'wun gia- =nɛ a -go -Zlan 'piö. ²⁸ A -go n Dë 'piö, 'a nu 'kpongtaa zö. 'Kɛɛ a 'go -na 'kpongtaa, a 'dho -na n Dë 'piö.»

²⁹ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö- -bha =guë' -nu -wa pö -a -dhë: «=Nnn'-, 'wun =ga 'ü- =blɛɛ' -na 'puu 'ka bhë. -A mɛ bhë 'yaa 'wun =zuan' 'ka. ³⁰ Dɔ 'kwa- wo =nɛ, =ya kë yi 'yaan 'sabra =nɛ ü pë 'plɛ -dɔ, 'ö ü -bha -wun 'yaa- -bha kö 'yi ü =dhɛɛ' 'kpɔ 'zü 'wun 'bhaa -wun 'ka. -A -wun 'gü, yi- -dhɛ 'wun gia- =nɛ ü -go -Zlan 'piö 'ü nu.»

³¹ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ =nɛɛ: «'Ka- -wun -dhɛ 'wun gia- 'sablá -a? ³²=Ao'; 'kɛɛ -a yi -yö nu -na, 'ö -de =ya -lo 'saadhö, 'ö 'ka dho kan n -zü, mɛ 'ö -dhö, -yaan 'dho ö =plöö kö 'kaan- n 'to 'sloo 'ka. 'Kɛɛ kë- wo 'dhö bhë, 'maa n 'sloo 'ka, 'wun gia- 'ka, bhii n Dë -yö n 'piö. ³³ Pë -nu 'wo bhë, a- -pö ka -dhë 'dhö 'saadhö -yö kë 'dhö kö ka -bha -klu n -ma -sü 'gü, =zuöyagluu -yaan kë ka -gɔ. Ka 'yënnɔ -dho bhɔ 'kpongtaa zö. 'Kɛɛ -ka ka 'gü dɔ 'gbee-! 'Ma 'to -a 'gbee- 'ka -gludë 'ö 'kpongtaa zö bhë -a -ta.»

17

Yesu -bha -bhɛ a ö -bha =guë' -nu -wun 'gü -sü

¹ =Dhɛ =ya 'wun =blɛɛ'- -an -dhë 'dhö, 'ö -dhɛ -ga dhang- 'gü =zian', 'ö- pö: «N Dë, 'töng 'ü- -ya bhë =ya -lo. -Bhö 'tɔbhɔdhe nu ü Gbö -dhë kö ü Gbö -yaan 'tɔbhɔdhe nu ü -dhë 'pö. ² Bhii 'bha -kɔ -mɔ 'wuën- -sü nu -a -dhë mɛ 'kpekpɛ -ta, -yö kë 'dhö kö mɛ -nu 'ü -an nu -a -dhë 'saadhö bhë -yaan =toëpö -këdhösü nu -an -dhë. ³ =Toëpö -këdhösü 'ö bhë 'ö tɔɔ kö -waan ü dɔ, bhi 'ü -Zlan dosɛn 'ö giagia 'ka bhë 'iin kö Yesu Klito 'ü- bɔ bhë -waan -a dɔ 'pö. ⁴ 'Ma- kë, ü 'tɔ =ya bhɔ 'kpongtaa. Yuö 'ü- dɔ n kwɛɛ kö 'aan- kë bhë =ya yën. ⁵ 'Kɛɛ n Dë, 'tɔbhɔdhe 'ö -kë n -gɔ ü 'piö 'ma kö 'kpongtaadhɛ -de yaa kë =kun bhë, -a nu n -dhë ü wö 'dhiö zö.

⁶ Mɛ -nu 'ü -an bho 'kpongtaa 'ü -an nu n -dhë bhë, 'ma- kë =wa ü dɔ. -Wo -kë ü -bha 'ka -be; 'ö =dhɛ 'bha -an nu n -dhë bhë, =wa ü -wo -nu =bhlë -ya. ⁷ =Ya kë -an 'yaan =nɛ pë -nu 'ü- nu n -dhë 'saadhö bhë -yö -go ü 'piö, ⁸ bhii -wo -nu 'ü- 'kluën bho n -ma -an -bha 'ka bhë, -a 'plɛ =ya -lo -an -ta; 'yö =wa wo -kɔ 'kpɔ -a -gɔ. =Dhɛ -kë 'dhö =waa- yö 'wun gia- 'ka =nɛ a -go ü 'piö, bhi =nɛ 'ü n bɔ.

⁹ A -bhɛ a ü -dhë -an -wun 'gü. N 'ka- pö 'kpongtaamɛ -nu. A- -pö mɛ -nu 'ü -an nu n -dhë bhë, bhii -wo ü -bha

'ka. ¹⁰ Pë -nu 'wo n -gɔ 'saadhö, -wo ü -bha 'ka; 'ö pë -nu 'wo ü -gɔ 'pö 'saadhö, 'wo n -ma 'ka. 'Go mü 'ö n -ma 'tɔbhɔdhe -yö bɔ -an 'gü. ¹¹ 'Maa 'kpongtaa zö gbɔ, 'kɛɛ wo -zë, -wo =tun zö. A nu -na ü 'piö 'ma. =Dhɛ 'ö 'dhö, n Dë 'slööslö, ü -zo kë -an 'piö, ü 'tɔ 'piigbeezë bhë -a 'ka, -yö kë 'dhö kö -waan kë do =nɛ -kɔ 'ö 'ko- 'ka do bhë -a 'dhö. ¹² =Dhɛ 'a =tun -an 'piö, 'tɔ 'ü- nu n -dhë bhë =nɛ 'a n -zo -kë -an 'piö -a -bha 'piigbeedhɛ 'ka. A n -zo -kë -an 'piö, 'ö -an mɛ gbɛ yaa =dhɔng, -a 'ke yaa kë mɛ 'ö dho kë dhɔng -mɛ 'ka bhë -a 'ka, =nɛ -kɔ 'ö pë 'ö =bɛɛn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëedhɛ 'gü 'ö- pöë bhë -a 'dhö. ¹³ 'Kɛɛ a nu -na ü 'piö 'ma. 'Wun -nu 'wo =nɛ a -an -blɛɛ 'dhö =dhɛ -kë =nɛ a =tun 'kpongtaa zö bhë, -yö kë 'dhö kö ma =zuögludhi 'ö 'fɛfɛdhö bhë -yö kë -an -gɔ. ¹⁴ -Wo -nu 'ü- 'kluën bho n -ma bhë =nɛ 'a- -lo -an kwɛɛ. Yö =ga 'ö 'kpongtaamɛ -nu 'dhö -an -san zë -na bhë, bhii -dhɛ 'ö =wa wo -kɔ 'kpɔ -a -gɔ bhë, 'waa 'kpongtaadhɛ -bha 'ka gbɔ =nɛ -kɔ do 'a- 'ka bhë -a 'dhö. ¹⁵ A -bhɛa ü -dhë. N 'ka- pö 'ü -an -bho 'kpongtaamɛ -nu ziën, 'kɛɛ a- -pö 'ü -an -maa kë dü -gɔ. ¹⁶ 'Waa 'kpongtaadhɛ -bha 'ka =nɛ -kɔ gia- 'ö 'maa- 'ka 'kpongtaadhɛ -bha 'ka bhë -a 'dhö. ¹⁷ -Bhöë kë kö -wo kë ü -bha 'ka ö 'plɛ 'ka, ü -wo 'ö 'wun gia- 'ka bhë -a 'ka. ¹⁸ 'Ma -an bɔ 'kpongtaamɛ -nu ziën =nɛ -kɔ 'ö 'ü n bɔa 'kpongtaa bhë -a 'dhö. ¹⁹ 'Ma n -de nu ü -dhë n 'plɛ 'ka (kö pë 'ö -dhi ü -dhë 'ü- kë n 'ka), -an -bha 'wun -së -wun 'gü, -yö kë 'dhö kö wo -zë -wo -ya -de -ta.

²⁰ =Bhɛa' 'a- wo -na =nɛɛ, 'yaa wo do 'sloo -an -wun 'gü; a -bhɛa mɛ -nu 'ö 'wo dho n -wun -dhɛ 'wun gia-, -an 'wun =blɛɛ' -wo -bha bhë -an -wun 'gü 'pö. ²¹ A =bhɛa kö wo 'saadhö -wo kë mɛ -lü do 'ka. N Dë, -bhöë kë kö -wo kpa kwa -bha, 'kwa kë =nɛ mɛ -lü do 'dhö =nɛ -kɔ 'ü- 'ka -ya -sü 'ka n 'gü, 'ö ma -de 'pö 'a- 'ka ü 'gü bhë -a 'dhö. -Wo kë do kö 'kpongtaamɛ -nu -waan -a -dhɛ 'wun gia-

=nE bhi =nE 'ü n bɔ. ²² 'Tɔbhɔdhe 'ü- nu n -dhë bhë, 'ma- nu -an -dhë -yö kē 'dhö kö -waan kē do =nE -kɔ 'ö bhi 'dhö, ma 'dhö, 'ko- 'ka bhë -a 'dhö. ²³ 'Ö bhii a -ya -sü 'ka -an 'gü, 'ö bhi -de 'pö, ü -ya -sü 'ka n 'gü kö -waan kē mE -lü do 'ka 'iin kö 'kpongtaamE -nu -waan -a yö -an -gɔ =nE bhi =nE 'ü n bɔ 'ö 'ü -an -dhɔ -kē =nE -kɔ 'ö 'ü n -dhɔ =kaa' bhë -a 'dhö.

²⁴ N Dë, 'bha -an nu n -dhë. -Yö 'dhö, 'kEE a- 'piö kö -dhe 'a dho -da -a -bha bhë, -wo -da mü, kö 'tɔbhɔdhe 'ü- nu n -dhë bhë -waan -a -dhe yö, 'ö tɔɔ ü n -dhɔ -kē -a -de kö 'kpongtaadhE yaa kē =kun. ²⁵ N Dë, bhi 'ü kpengdhö, 'kpongtaamE -nu 'waa ü dɔ; 'kEE ma -zë, a ü -dɔ. 'Go mü mE -nu 'ü- nu n -dhë, 'ö 'wo =nE bhë, -wa =tEi' -dɔ =nE bhi =nE 'ü n bɔ. ²⁶ 'Ma- kē =wa ü dɔ 'ö 'a dho dhoë 'dhiö, -yö kē 'dhö kö -dhɔ 'ö ü -gɔ n buëndhö bhë, -yö kē -an 'gü 'iin kö ma -de gia- 'aan- -ya -an 'gü.»

18

'Wun 'ö -gban Yesu 'kun -sü -bha

(Matiö 26.47-56; Maakö 14.43-50; Lukö 22.47-53)

¹ =Dhe Yesu =ya 'wun =blEE' - 'dhö, yö 'dhö, ö -bha =guë' -nu 'dhö, -wo -ziö 'wo dho 'yiga 'wo- -dhe Sedron bhë -a =zlöö =zian'. 'LüdhEEdhe do -yö -kē 'ma ('ö =ya kē 'ö mE -nu -wo dho wo 'tEE pa =dhia -a 'gü). -Dhe bhë =nE 'ö Yesu waa- ö -bha =guë' -nu 'wo dho -a -bha. ² Yesu -bha =guë' -nu 'wo bhë -a mE 'wo- -dhe Zuda, 'ö yö =nE 'ö Yesu 'dhɔɔ dɔ bhë, -dhe bhë -ya -dɔ 'pö, 'ö tɔɔ 'dhiö =zian', waa- Yesu -nu =ya kē -wo -dho mü -kplawo wo 'kuë. ³ 'Yö Zuda -yö dho 'lüdhEEdhe bhë -a -bha, yö 'dhö, 'dhasi -nu 'dhö, waa- -dhe -maakemE -nu 'ö slabhomE -gɔmE -nu waa- Falizi -mE -nu -wa yö -an 'piö bhë -nu, 'wo dho. 'Gbïa -nu, =labang -nu, -piö -nu, -wo -kē -an kwEE 'wo dhoë. ⁴ Kē- wo 'dhö bhë, pë -nu bhë Yesu -yö -an 'plE -naa -dɔ. =Dhe =ya

kë 'dhö, 'ö =yɔɔn -an -bha, 'ö -an =dhɛɛ' kɔɔ =nɛɛ: «Dö 'pö 'ka- =mɛɛ' -na bhë =ɛ?»

⁵ 'Wo- -da -kë -a -gɔ, 'wo- pö: «Nazalɛtë mi 'wo- -dhɛ Yesu bhë 'yi- =mɛɛ' -na bhë.»

'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «Ma =ga 'a =nɛ!»

Zuda 'ö- 'dhɔɔ dɔ bhë, -yö -kë mɛ 'wo nu bhë -an 'piö mü 'pö. ⁶ =Dhɛ Yesu -ya pö -an -dhë «ma =ga 'a =nɛ,» 'yö 'wo bhɔ wo züë 'ö 'wo -püö sia-. ⁷ 'Ö Yesu -yö -an =dhɛɛ' kɔɔ 'zü -dëüwo =nɛɛ: «Dö 'pö 'ka- =mɛɛ' -na bhë?»

'Wo- pö: «Nazalɛtë mi 'wo- -dhɛ Yesu.»

⁸ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «'Ma- pö ka -dhë 'saadhö =nɛ ma -mü. =ɛɛ, 'ö =ya kë =nɛ ma 'ka n =mɛɛ' -na bhë kö -ka ka =kwaa'- mɛ -nu 'wo to =nɛ -an -zü -wo 'dho.»

⁹ 'Wun =blɛɛ' -kɔ =suu'- bhë, Yesu -ya -wo 'dhö -yö kë 'dhö -a -de -wo 'ö- pö 'dhiö 'ö -kë: «N Dë, mɛ -nu 'ü- nu n -dhë bhë, n 'ka n =kwaa'- -an -zü -an mɛ do -de 'gü yaa =siö'-» 'ka bhë, kö -a 'dhiö -yaan -mɔ 'kuë. -Kɔ bhë =nɛ 'ö =kaa', 'ö -Zlan 'dhi -wo pö -wo bhë 'ö- -wun 'dhiö -yö -mɔ -a 'ka 'kuë. ¹⁰ =Dhɛ 'ö 'wun -nu bhë 'wo kë -na 'dhö, -blaan do -yö -kë Simɔ Piɛɛ -gɔ. =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö- -gan; -a -zuö 'ö- wo bhë 'ö slabhomɛ =va -bha yuökëmɛ 'wo- -dhɛ Maakisö bhë 'ö -a =kwɛɛ- 'gü 'tonëga 'kan 'wa 'dödhö. ¹¹ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö Yesu -ya pö Piɛɛ -dhë: «-Bhö ü -bha -blaan -da ö -kloo 'gü. -Yö ü -zo 'piö =nɛ 'yënnghödhe 'yi -kɔɔ 'ö n Dë -ya nu n -dhë bhë n 'ka 'dhoë- mü =a?»

-Wo -dho Yesu 'ka Anë 'dhiö

¹² =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'yö 'dhasi -nu 'wo nu bhë waa- wo -gɔmɛ 'dhö, 'yan -kë -dhɛ -bha -mɛ -nu 'wo bhë 'dhö, wo 'plɛ 'wo -lo Yesu -bha, 'wo- -lö =bhüö' 'ka. ¹³ 'Wo dho -a 'ka Anë -gɔ kɔɔ -blɛɛzë 'ka. Anë bhë, Kaifö 'ö -kë slabhomɛ =va 'ka -kwɛ bhë -a 'ka bhë -a bɔɔ dë -mü. ¹⁴ 'Yö Kaifö bhë, yö -de 'pö, kë- wo 'dhiö bhë, yö =nɛ 'ö- pö Zuifö -nu

-gɔmɛ -nu -dhë =nɛɛ: «=Yö -së kö mɛ do -yö ga 'ö =zië' 'sɛgɔ -todhösü 'gü -mɛ -nu =siö' -sü -ta.»

Piɛɛ -bha =kploo 'ö- wo Yesu 'ka

(*Matiö 26.69-70; Maakö 14.66-68; Lukö 22.55-57*)

¹⁵ =Dhɛ 'wo 'dho -na Yesu 'ka, Simɔ Piɛɛ waa- =guë' -nu 'wo bhë -a mɛ do -wo -to -an 'piö. Mɛ 'ö waa- Piɛɛ 'wo to wo 'ko 'piö 'wo dho bhë, slabhomɛ =va -ya -dɔ. Pë -kë 'ö -dhɛ 'wo -da -na Yesu 'ka 'kwɛandhö mü, 'ö yö -de 'pö 'ö -da kɔɔ 'ö bhë. ¹⁶ 'Kɛɛ Piɛɛ -yö -to plaan 'kɔ 'dhiö; 'ö =guë' mɛ 'ö -da kɔɔ =sia bhë, 'ö dho 'yan -to 'kɔdhi -bha -dhe 'ö -kë mü -a 'piö plaan, 'ö 'wun =blɛɛ -a -dhë, 'ö -da Piɛɛ 'ka 'kwɛandhö mü. ¹⁷ 'Yö dhebo bhë 'yö Piɛɛ =dhɛɛ' kpɔ =woë' =nɛɛ: «Bhi -de 'pö, gɔɔn- =nɛ -a -bha =guë' -nu bhë -an do kun ü 'ka a?» 'Ö Piɛɛ -ya pö -a -dhë: «-Abi, 'maa- 'piö.»

¹⁸ =Dhɛ 'ö 'nɛnɛ 'dhö kë -na 'gbee-, 'ö yuökëmɛ -nu waa- 'kɔdhi -maakëmɛ -nu -wo 'siö 'gba -da 'ö wo 'plɛ 'wo dho -a -maa 'nɛnɛ bho =dhia. Piɛɛ -yö -kë -an 'piö mü 'pö 'nɛnɛ bho =dhia.

Slabhomɛ =va -bha Yesu =dhɛɛ' 'kpɔ 'ö- wo

(*Matiö 26.59-66; Maakö 14.55-64; Lukö 22.66-71*)

¹⁹ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö Anë 'ö -kë slabhomɛ =va zii 'ka bhë, 'yö Yesu =dhɛɛ' kpɔ -a -bha =guë' -nu -wun waa- -a -bha mɛ =daan' -wo -nu 'ka. ²⁰ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «A 'wun -blɛɛ 'dhëëdhɛ -nu 'gü mɛ 'plɛ -dhë; -dhɛ -nu -ya kë 'ö Zuifö -wo dho -a -bha 'kuëdhö =nɛ -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'iin -bhɔkuëkɔ -nu 'gü -dhɛ -nu 'dhö bhë =nɛ =ya kë 'a 'wun -nu =blɛɛ -an -bha. N 'ka 'wun gbɛ =blɛɛ' -bin -blü. ²¹ =Ya kë 'dhö, -më -wun ü- =dhɛɛ' -gban n -ma 'gbödhö =ee? Mɛ -nu 'wo wo 'to to n -wo -nu -bha bhë -an =dhɛɛ' 'kpɔ 'dhɛ! 'Wun -nu 'a- =blɛɛ, -wa -dɔ -së 'ka.»

²² -Yö -to 'wun =blɛɛ' =dhia 'ö 'yan -to 'kɔdhi -bha -mɛ do -ya -gɔ -ma 'wa 'gböüdhö, -a -kë 'fɛfɛ -sü 'ka, 'ö- pö: «'Wun -daa kë -kɔ =suu'- bhë ü- -wo 'dhö =dhë slabhome =va -gɔ =ɛɛ?»

²³ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «-Wo -mlë 'ö 'wun -daa kë -kɔ yaa 'ka mü ii? -A -zɔn n -dhë, 'yaa 'dhö kö ü n -gɔ -ma 'kpaan?»

²⁴ 'Wun bhë -a -gɔ yaa kë -dhö gbɔ, 'ö Anë -ya to -lö -sü 'ka 'dhö 'ö- bɔ Kaifö 'ö -kë slabhome =va 'ka -kwɛ bhë -a 'ka bhë -a -dhë.

Piɛɛ -bha =kploo =plɛ 'ö- wo 'zü

(Matiö 26.71-75; Maakö 14.69-72; Lukö 22.58-62)

²⁵ =Dhɛ pë -nu bhë 'wo kë -na 'dhö, kö Piɛɛ -yö 'nɛnɛ bho =dhia. 'Wo- =dhɛɛ' kpɔ =nɛɛ: «Bhi -de 'pö 'bhaa gɔɔn- =nɛ -a -bha =guë' -nu do 'ka a?»

'Ö Piɛɛ -yö =kploo =woë' =nɛɛ: «-Abi, 'maa- 'piö.»

²⁶ Gɔɔn- do -yö -kë mü, 'ö -kë slabhome =va -bha yuökëmɛ do 'ka. Yö =nɛ 'ö Piɛɛ -ya dheglu 'tonëga 'klu -kan bhë. 'Yö Piɛɛ =dhɛɛ' kpɔ =nɛɛ: «Kaa- gɔɔn- bhë ka -nu kaa kë ka 'ko 'piö 'lüdhɛɛdhö; 'yaa 'dhö a?»

²⁷ 'Yö Piɛɛ -ya -daa -kë -a -gɔ 'zü =nɛɛ: «'Wun gia- 'yaa -mü.» =Dhɛ do bhë 'wo to -a -bha 'ö -tɔ gɔn -yö -we.

'Dho 'wo- wo Yesu 'ka Pilatö 'dhiö

(Matiö 27.1-2, 11-14; Maakö 15.1-5; Lukö 23.1-5)

²⁸ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'wo go Yesu 'ka Kaifö -gɔ kɔɔ, 'wo dho -a 'ka 'sɛ =kɔɔnmɛ 'ö Wlɔmë -mɛ -nu -wa -ya 'sɛgɔ 'ö bhë -a -ta bhë -a -gɔ 'kwɛandhö. =Dhɛ 'wun -nu bhë 'wo kë -na 'dhö, kö 'kwa dɔ -dhiadhio tii 'gü. -A -kë 'dhö -sü 'ka, Zuifö -gɔmɛ -nu waa -da -a 'ka Pilatö -gɔ kɔɔ mü 'ö bhii kö =wa wo -de kë -dhiizë -be wo -bha wɔ -kɔ 'gü -Zlan wö 'dhiö; kö wo 'ka 'dho Paakö 'wlaan- -bhöpë -bhö =nɛ bhë. ²⁹ 'Ö- -wun 'gü, 'ö 'sɛ =kɔɔnmɛ Pilatö -yö yö

plaan, 'ö dho -an -gɔ zian-, 'ö -an =dhɛɛ' kɔɔ =nɛɛ: «-Më -wun 'ö 'ka- dɔ gɔɔn- =nɛ -a -bha -ɛ?»

³⁰ 'Wo- -daa -kë -a -gɔ 'wo- pö: «Yaa kë këpëyaamɛ 'ka -bezë, yi 'ka 'dho nuë ü =dhia.»

³¹ 'Ö Pilatö -ya pö -an -dhë: «Ka -de gia- ka dhoë, 'ka- -wun =blɛɛ'- =nɛ -kɔ 'ö ka -bha tɔng -nu 'dhoë- 'ka bhë -a 'dhö.» 'Ö Zuifö -nu -gɔmɛ -nu -wa pö -a -dhë: «Tɔng yaa- pö yi -dhë 'yi mɛ zë.»

³² Kë- wo 'dhiö =zian' bhë, Yesu -yö 'wun -gban ö -bha ga -kɔ -bha 'ö- =blɛɛ; yö =nɛ 'ö -de 'dhoë- kë bhë. ³³ 'Yö Pilatö -yö -sɔ kɔɔ, 'ö Yesu =dhɔɔ -kë, 'ö- =dhɛɛ' kɔɔ =nɛɛ: «Ü Zuifö -nu -bha -gludë 'ka a?»

³⁴ 'Ö Yesu -ya -daa -kë 'ö- pö: «-A pö 'ü- wo 'dhö bhë ü -zo 'pö 'ü- -ta 'wun bhë -a 'gü yö -mü 'iin ü- -pö =nɛ -kɔ 'wo- =blɛɛ -a 'ka ü -dhë -a 'dhö ee?»

³⁵ 'Ö Pilatö -ya -daa -kë 'ö- pö: «'Maa Zuifö 'ka; bhi gia- ü- -yö; 'kɛɛ ü -sɛgümɛ -nu waa- slabhomeɛ -gɔmɛ -nu -wo nu ü 'ka 'wo ü dɔ n kwɛɛ 'sa; =ya kë 'dhö kö -më 'ü- -kë -ɛɛ?»

³⁶ 'Ö Yesu -ya -daa -kë 'ö- pö: «Ma -gludëdhɛ yaa 'go 'kpongtaa zö. =Ya kë =nɛ ma -gludëdhɛ -yö -go 'kpongtaa zö -bezë, ma yuökëmɛ -nu -wo -dho 'ko -zë -be mɛ -nu 'wo nu kö -waan n 'kun bhë -an 'ka, kö =kun 'wo dho n dɔ 'sɛ =kɔɔnmɛ -nu kwɛɛ. 'Kɛɛ -abi', ma -gludëdhɛ yaa 'go 'kpongtaa zö.»

³⁷ 'Ö Pilatö -ya =dhɛɛ' kɔɔ =woë' =nɛɛ: «=Ya kë 'dhö kö -gludë -mü ü 'ka a?» 'Ö Yesu -ya pö: «=Ii-, -gludë -mü n 'ka. A -bhɔ 'a nu 'kpongtaa zö kö 'aan- 'wun gia- 'gü -wun =blɛɛ'- mɛ -nu -dhë. Mɛ 'ö 'ta sü 'wun gia- 'gü, -yö ö 'to -kë n -wo -bha.» ³⁸ 'Yö Pilatö -ya pö: «-Më tɔɔ 'wun gia- 'gbödhö =e?»

*Ga -za -bha -lo 'ö- wo Yesu tuö
(Matiö 27.15-31; Maakö 15.6-20; Lukö 23.13-25)*

=DhE Pilatö waa- Yesu =wa 'dɔɔ 'bhle dɔ 'dhö, 'ö Pilatö -yö yö plaan Zuifö -nu 'piö, 'ö- pö -an -dhë: «'Maa 'wun 'ö dho kë ga -za -lo gɔɔn- 'ö =nE -a tuö -gEn 'ka -a yö -na. ³⁹ 'KEE =dhE -kë =nE -kwE 'saadhö 'ka, ka- -dhE n -gɔ kö 'a mE do bho -kanso 'gü ka -dhë ka -bha Paakö 'wlaan- -yi 'ka bhë, ka- 'piö kö Zuifö -nu -bha -gludë bhë 'a n =kwaä' -a -zü ka -dhë -a?»

⁴⁰ =Aa', 'wo yö =gblaa 'gbla -sü -bha =nEE: «-Abi', -abi', 'yië- 'piö! -Bhö Balaba -zë bho mü yi -dhë!» Balaba 'ö bhë, kë- wo bhë, -yö -kë këpëyaamE 'ka.

19

¹ =DhE =ya kë 'dhö, 'ö Pilatö -ya pö 'dhasi -nu -dhë -wo 'dho Yesu 'ka, -wa -ma -klaa 'ka. ² 'Yö 'dhasi -nu -wo 'gingng 'gɔ =gblaa' -pë -kë 'wo- -ya Yesu tuö; 'wo gblang nuεazë do sü 'wo- -da -a -bha (-gludëdhE -kwaä). ³ =DhE =waa- kë 'dhö, 'wo =yɔɔn -a -bha 'wo- pö -a -dhë: «Zuifö -nu -bha -gludë, 'bha -büee!» =Waa- kë 'dhö, =waa- kë 'dhö, 'wo- -gɔ -ma.

⁴ 'Ö Pilatö -yö yö plaan 'zü -dëüwo, 'ö- pö mE gbung 'wo -kë mü bhë -an -dhë: «-Ka ka 'to 'to, a 'dhoë- nuë ka =dhia plaan zö kö ka -de 'kaan- yö =nE 'maa za -lo -a tuö -gEn yö -na kö -yaan kë -a zë -gEn 'ka bhoo-!»

⁵ 'Wo nu Yesu 'ka -an 'dhiö mü; 'gɔ =gblaa' -yö -kë -a tuö, sɔ nuεazë -yö -kë -a -bha. 'Ö Pilatö -ya pö -an -dhë: «Yö =ga =nE! -Kaa -ga bhë 'dhE!»

⁶ 'Yö =dhE slabhomE -nu -gɔmE -nu waa- 'yan -to 'kodhi -bha -mE -nu =waa- yö, 'wo yö =gblaa 'gbla -sü -bha =woë' =nEE: «-A dɔ -gaatalü -bha! -A dɔ -gaatalü -bha!»

'Ö Pilatö -ya pö -an -dhë: «=EE, ka gia- -kaa 'kun, 'ka dhoë, 'ka- dɔ -gaatalü -bha, 'ö bhii ma -zë 'maa- zë -gEn yö -na.»

⁷ 'Yö Zuifö -nu -wa pö -a -dhë: «Tong do -yö yi -gɔ 'ö =yaa- -lō 'gü; yō =nɛ 'ö tɔɔ -a zë -gɛn; 'ö bhii -ya pö yō =nɛ 'ö tɔɔ -Zlan Gbö.»

⁸ =Dhɛ -wo bhë Pilatö =yaa- ma, 'ö 'suö -yö -kan -a 'gluu.
⁹ 'Yö -da kɔɔ 'ö Yesu =dhɛɛ' kpɔ =nɛɛ: «Ü -go 'më 'ü nu =ii?»

'Kɛɛ Yesu yaa -daa gbɛ kē -a -gɔ. ¹⁰ 'Ö Pilatö -ya pö -a -dhë: «Ü 'ka 'dho we n =woë' =a? 'Kɛɛ -yö kē ü 'yaan =nɛ ma do =nɛ, -dhɛ 'ü dɔ -a -bha zlöö =nɛ 'a -mɔ -a -bha kö 'a -potaasü nu ü -dhë 'iin 'a- pö mɛ -nu -dhë -wo ü dɔ -gaatalü -bha.»

¹¹ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Ü -kɔ 'yaa -mɔ pë gbɛ -bha -a 'ke yaa kē 'wun -nu 'ö -Zlan -yö -an -wun -lo ü kwɛɛ -an 'ka. Pë 'ö -kē 'ö mɛ 'ö n dɔ ü kwɛɛ bhë 'ö za -bha -lo -a tuö -sü bhë 'ö -ziö ü -bha -ta 'ö bhë.»

¹² =Dhɛ Yesu -yö 'wun =blɛɛ 'dhö zlöö, Pilatö -yö -kē -a 'slë =mɛɛ' =dhia zlöö kö -yaan -potaasü nu Yesu -dhë. 'Kɛɛ =dhɛ =ya 'dho Zuifö -nu 'dhiö 'zü 'wun do bhë -a 'ka 'yö 'wo yö =gblaa 'gbla -sü -bha =woë' =nɛɛ: «=Ya kē =nɛ mɛ bhë 'bha ü =kwaa'- -a -zü, kö 'bhaa -gludë =va 'bhame 'ka gbɔ! 'Ö bhii mɛ 'oo mɛ 'ö- pö ö -gludë 'ka kö =ya kē -gludë =va 'ö Wlɔmë bhë -a yaagümɛ 'ka =nɛ bhë!»

¹³ =Dhɛ Pilatö =ya -wo -nu bhë -an ma 'dhö, 'ö- pö -wo nu Yesu 'ka 'dhëedhö. 'Ö yö -zë 'ö =yaannu zakanmɛ -bha -gbloo 'gü. -Dhɛ bhë -wa -dhɛ Eblö -wo 'gü «Gabata».
¹⁴ -Yö -kē Paakö -waamayi 'ka, kö lan- =ya dɔ mɛ -gɔ ziën. 'Yö Pilatö -ya pö Zuifö -nu -dhë: «Ka -bha -gludë bhë =ga =nɛ!»

¹⁵ 'Yö 'wo yö =gblaa 'gbla -sü -bha 'zü =woë' =nɛɛ: «-A zë! -A zë! -A dɔ -gaatalü -bha!»

'Yö Pilatö -yö -an -dhɛɛ' kpɔ =nɛɛ: «Ka- 'piö kö 'a ka -bha -gludë dɔ -gaatalü -bha -a?»

'ö slabhomε -nu -gɔmε -nu -wa -daa -kë -a -gɔ =nεε:
«=Ya 'kan -gludë =va 'ö Wlɔmë -a -bha, -gludë gbε 'yaa yi
-gɔ.»

¹⁶ =Dhε =ya kë 'dhö, 'ö Pilatö -yö Yesu dɔ -an kwεε kö
-wo 'dho -a 'ka, -wa dɔ -gaatalü -bha.

Yesu -dɔ -gaatalü -bha -sü

(Matiö 27.32-44; Maakö 15.21-32; Lukö 23.26-43)

'Wo dho Yesu 'ka. ¹⁷ Yesu gia- =nε 'yö ö -bha -gaatalü
bun kö -wo 'dho -na pö- =taa. 'Wo dho 'wo -lo -dhε do
'wo- -dhε Eblö -wo 'gü «Gɔɔgɔta» bhë -a -bha (=waa- pö
'dhö kö -wa -pö «mε -gɔ -klëë -lo -dhε»). ¹⁸ -Dhε bhë =nε
'ö 'dhasi -nu -wo Yesu dɔ -a -bha -gaatalü -bha. Mε =plε
'waa gbε -wo -kë mü, 'ö 'wo -an dɔ -gaatalü -bha 'pö; 'wo
mε do dɔ Yesu =kwεε- 'gü, 'wo- mε do dɔ -a =kwaa- 'gü.

¹⁹ 'Yö Pilatö -ya pö -wo 'lü 'fa 'sü -wa zë -gεn -yaa -ta
kö -wo =taanga -gban -a -ta -a -gɔ dhuö zian =woë' =nεε:
«Yesu, Nazalεtë mi, Zuifö -nu -bha -gludë.» ²⁰ Zuifö -nu
-wo -kë =va 'ö -wo bhë 'wo- pö 'ö bhii -dhε 'wo Yesu dɔ
-a -bha -gaatalü -bha bhë, yaa kë pö- 'ka =gbiin; 'ö pë 'wo-
-ya 'pö bhë 'ö -kë Eblö -wo 'gü, 'wo- -ya Latεn -wo 'gü, 'wo-
-ya Glεkö -wo 'gü 'zü. ²¹ =Dhε =ya kë 'dhö, 'ö slabhomε -nu
-gɔmε -wo dho Pilatö 'piö 'wo- pö -a -dhë: «-Wo 'ü- -ya
<Zuifö -nu -bha -gludë> 'ka bhë, kö =kun 'ü- to 'dhö; pë 'ü
dhoë- -ya -be 'ö tɔɔ <gɔɔn- =nε -ya -pö: Ma =nε 'a tɔɔ
Zuifö -nu -bha -gludë.»

²² 'ö Pilatö -ya pö -an -dhë: «Pë 'ö 'ma- -ya 'saadhö, -yö
-dho to -ya -sü 'ka 'dhö!»

²³ =Dhε 'dhasi -nu =wa yën Yesu -dɔ -gaatalü -bha -sü
-bha, 'wo- -bha sɔ -nu sü 'wo- -kan 'kou -yiisië, 'ö mε 'ö
-dhö 'ö ö -bha sü. 'Yö 'wo- -bha gblang sü 'pö. Gblang 'ö
bhë -a -wɔ -pin gbε yaa kë -a -bha. -Yö -kë bɔ -sü 'ka 'dhö
do 'ö goë dhuö 'ö yöë sia-. ²⁴ 'Yö =dhε =waa- -dhε yö 'dhö,

'wo- pö wo 'ko -nu -dhë: «-Ka dɔ; sɔ mɛ =nɛ, kö =kun 'kwa- blë, 'kɛɛ -kwa 'töü- -bhö kö mɛ 'ö dho to -a -gɔ, 'kwaan- dɔ.»

-Kɔ bhë =nɛ 'ö pë 'ö -kë =bɛɛn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëedhɛ 'gü, 'ö- 'dhiö -mɔ -a 'ka 'kuë, 'ö bhii -yö =bɛɛn' -sü 'ka =nɛɛ: -Wo ma sɔ -nu -glu wo 'kuë, 'wo 'töü- -bhö ma sɔ -ta.

²⁵ =Dhɛ 'wo Yesu dɔ -gaatalü -bha, -a dhe 'dhö, -a dhe dheglu 'nëdhe 'dhö, Mali 'ö -kë Kleopasö bɔɔ 'ka bhë 'dhö, waa- Mali 'ö go Madala -wo -kë dɔ -sü 'ka -a 'sɔɔ. ²⁶ =Dhɛ =ya kë 'dhö, Yesu -yö -kpën ö dhe -bha kö -a -bha =guë' -nu 'wo bhë -a mɛ 'ö- -dhɔ -ya -kë =duö -yö dɔ -sü 'ka -a 'sɔɔ mü, 'yö- pö ö dhe -dhë: «N dhe, ü gbö =ga dɔ bhë.»

²⁷ 'Yö- pö 'pö =guë' 'ö bhë -a -dhë: «Ü dhe =ga 'ö bhë.»

-Dhɛ 'ö go -a -bha 'ö =guë' 'ö bhë 'ö Yesu dhe kpa ö -bha, 'ö to -a =plöö zlöö 'ö bhë.

Yesu -bha ga -sü

(Matiö 27.45-56; Maakö 15.33-41; Lukö 23.44-49)

²⁸ =Dhɛ 'wun -nu bhë =wa kë 'dhö, 'ö Yesu yö -de gia- =yaa- yö =nɛ pë 'plɛ 'dhiö =ya -mɔ 'kuë 'ö- pö: «A -dho 'yi mü» =nɛ -kɔ 'ö =bɛɛn' -sü 'ka -a 'ka (-Zlan -bha 'sëedhɛ 'gü) -a 'dhö.

²⁹ -Guö 'lɔɔ- =fië' do 'ö -drɔɔn 'yi -ya pa -yö -kë mü. 'Wo 'lü 'wo- -dhɛ izɔpö bhë 'wo- -kɔ 'në sü, 'wo =fuu' -ya -a 'dhiö. =Dhɛ =waa- zë -drɔɔn 'yi bhë -a 'ka, 'wo- -zɔn -a 'dhi -dhë, ³⁰ 'Ö -yɛ -a nɛ- -bha, 'ö- pö: «Pë 'plɛ 'dhiö =ya -mɔ 'kuë.»

=Dhɛ =yaa- pö 'dhö, 'ö- -gɔ =yɔɔ, 'ö ga.

'Dhasi do -bha 'dü -sɔ Yesu 'sɛn 'piö -sü

³¹ 'Wun -nu bhë -wo -kë 'dhö Zuifö -nu -bha =glooyi -waamayi 'ka, 'ö waa 'we -a -bha kö Yesu waa- mɛ -nu 'wo bhë -wo 'to -gaatalü -bha mü kö =glooyi -yö -lo -a 'ka; 'ö tɔɔ =glooyi mɛ 'ö bhë -a -wun -yö -kë -an -gɔ 'gbee-. 'Yö

'wo dho Pilatö 'piö 'wo- pö -a -dhë -ya pö ö -bha 'dhasi -nu -dhë -wo mε -nu 'wo dɔ -sü 'ka -gaatalü -bha bhë -an 'gban 'yε, kö =ya kë =nε =wa ga, -waan -an bho -gaatalü -bha. ³²'Yö ö -bha 'dhasi -nu bɔ, 'wo dho; 'yö =dhε mε =plε 'wo -an dɔ -gaatalü -bha Yesu 'sɔɔ bhë 'ö =wa -an 'gban 'yε. ³³'Ö =wa yö Yesu -bha, 'wo- yö =nε =ya ga 'saadhö. =Dhε -kë 'dhö, waa- -a -gεn -nu 'yε gbɔ. ³⁴'Kεε 'dhasi do -yö ö -bha 'dü -gban -a 'sεn 'piö 'ö- zɔa 'Ö to mü 'yi waa- fεi 'wo go -a 'sεn 'piö 'wo -lo. ³⁵Mε 'ö pë -nu 'wo =nε 'ö -an -ya =nε, -wo pë -nu bhë -a -kë -a 'yaan 'ka; 'ö pë -nu 'ö -an -ya bhë, 'ö 'wo 'wun gia- 'ka. Yö gia- -ya =tεi' dɔ =nε 'wun gia- -mü. 'Ö -an -ya 'dhö kö ka -de 'pö 'kaan- bɔ -a -ta 'kaan- -a -wun -dhε 'wun gia-. ³⁶Bhii pë -nu 'wo bhë -wo kë 'dhö kö pë 'ö =bεεn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëedhε 'gü -a 'dhiö -yaan -mɔ 'kuë. 'Ö tɔɔ -yö =bεεn' -sü 'ka =nεε: Waa 'dho -a dɔ gbε yε -a -bha. ³⁷'Yö =bεεn' -sü 'ka -dhε 'bhaa 'gü 'zü =nεε: Mε 'ö 'wo- zɔa 'dü 'ka -a 'sεn -bha bhë =nε 'ö -an 'yan dho to -a 'piö.

Yesu -da blɔɔn- 'gü -sü

(Matiö 27.57-61; Maakö 15.42-47; Lukö 23.50-56)

³⁸=Dhε pë -nu bhë =wa kë 'dhö, gɔɔn- do -yö -kë -dhö 'wo- -dhε Zozefu, 'ö -kë Alimate mi 'ka; -yö -nu Pilatö 'piö 'ö Yesu =glöö -dhε -a -gɔ kö -yaan 'dho -yaan -a -bin. Zozefu 'ö bhë -yö -kë -to Yesu 'piö -mε do 'ka, 'kεε -ya -kë 'dhö -bindhε 'gü, 'ö tɔɔ -yö -suö Zuifö -nu -gɔmε -nu -dhë. 'Ö Pilatö -yö -we -a -bha -a -gɔ. 'Ö dho 'ö Yesu =glöö sü 'ö -ziö -a 'ka. ³⁹Gɔɔn- do -yö -kë mü 'pö 'wo- -dhε Nikodemö. Yö =nε 'ö dho yi do 'ka Yesu 'piö gbeng =dhεε' 'ka bhë. Yö -de 'pö, yi -de gia- bhë -a 'ka, 'yɔn 'wo- 'kpɔ -na wo -bha =nε -a =suu'- do 'bhaa =sɔnnng' 'gbeezë 'ö -kë aloε waa- 'miilö -an 'ka bhë, -ya 'kilong 'gɔɔ- yaaga -sü 'ö dho -a 'ka Zozefu 'piö. ⁴⁰'Yö 'wo -lo 'kuë- 'wo pë

'yi bhë 'wo- sü, 'wo sɔ 'pɛn sü, 'wo Yesu =glöö =baa -a 'ka =nɛ -kɔ 'ö 'wo- kɛ -na -a 'ka Zuifö -nu wɔ -kɔ 'gü bhë -a 'dhö. ⁴¹ =Dhɛ 'ö 'wo Yesu dɔ -a -bha -gaatalü -bha bhë, 'lüdhɛɛdhɛ do -yö -kɛ -a 'sɔɔ mü. 'Lüdhɛɛdhɛ bhë =nɛ 'ö -guö -du do -dëü 'ö waa mɛ -bin -a 'gü do =kun -yö -kɛ -a 'gü. ⁴² =Dhɛ -kɛ =nɛ -yö -kɛ Zuifö -nu -bha =glooyi -waamayi 'ka, 'ö -guö -du bhë yaa kɛ 'ma =gbiin, 'wo dho Yesu =glöö 'ka 'wo- =wɛɛ bho.

20

Yesu -bha -go ga 'gü -sü

(Matiö 28.1-8; Maakö 16.1-8; Lukö 24.1-12)

¹ =Dhɛ 'ö Zuifö -nu -bha =glooyi -ta -dhɛ =ya 'po, 'ö Mali 'go Madala -yö -so -dhiadhiö tii 'gü, 'ö dho blɔɔn- =taa. =Dhɛ =ya 'dho =ya -lo 'ma, 'ö- yö =nɛ -guö 'fa 'ö 'wo- yö -guö -du bhë -a 'dhiö bhë, =ya 'go -a 'dhiö. ² 'Yö -ziö -bla 'ka 'ö dho Simɔ Piɛɛ waa- =guë' mɛ 'ö- -dhɔ -yö Yesu -kɛ =duö bhë -an 'piö, 'ö- pö -an -dhë: «=Wa kwa Dëmɛ bho -a blɔɔn- 'gü =wa dhoë -dhɛ gbɛ 'gü, 'ö 'kwa- -dhɛ dɔ 'pö 'sa.»

³ 'Yö Piɛɛ waa- =guë' mɛ bhë 'wo -ziö, 'wo dho blɔɔn- =taa. ⁴ 'Dho 'wo -kɛ -a wo =dhia bhë, -yö -kɛ -bla 'ka 'wo- sü; 'kɛɛ =guë' 'ö bhë -yö ö -bha -sü 'gbee- 'ka 'ö dhoë Piɛɛ 'dhiö blɔɔn- =taa. ⁵ =Dhɛ =ya -lo 'ma, 'yö =kloo 'ö -dhɛ -ga -guö =duudhö mü. 'Yö sɔ 'pɛn -nu 'wo- =ploö Yesu 'ka bhë, 'yö- yö sia- mü. 'Kɛɛ yaa 'to mü yaa -da kɔɔ. ⁶ 'Ö Simɔ -yö -lo mü, 'yö -da blɔɔn- 'gü; 'yö sɔ 'pɛn -nu bhë -an yö sia- mü. ⁷ Sɔ 'wo- kpa Yesu -gɔ -bha 'pö bhë -yö -kɛ mü 'pö, 'kɛɛ yaa kɛ sɔ 'pɛn -nu 'wo bhë -an 'piö. -Yö -kɛ -ya -sü 'ka kpöë -de -ta -dhɛ gbɛ 'gü. ⁸ =Dhɛ =ya kɛ 'dhö, 'ö =guë' mɛ 'ö -lo 'dhiö =sia bhë, 'ö -da blɔɔn- 'gü mü 'pö. =Dhɛ 'ö- 'yan -ya -da pë -nu 'wo bhë -an -ta 'dhö, 'ö- =tɛi' dɔ ö =zuö' 'gü =nɛ Yesu =ya 'go ga 'gü. ⁹ 'Kɛɛ kɛ- wo 'dhö bhë,

-Zlan -bha 'sädhε =bεεn' -yan 'ö -kë Yesu -yö -dho go ga 'gü 'ka bhë, =guë' -nu 'wo bhë kö waa- -gεn ma -a -gεn ma -kɔ gia- 'ka =kun. ¹⁰=Dhε =ya kë 'dhö, 'ö =guë' -nu =plε 'wo bhë 'wo -yε wo 'zü, 'wo dho wo =plöö.

*Yesu -bha ö -de -zɔn Mali 'go Madala -dhë -sü
(Matiö 28.9-10; Maakö 16.9-11)*

¹¹=Dhε pë -nu 'wo bhë =wa kë 'dhö, Mali 'go Madala bhë, -yö -dho 'ma 'zü; 'ö dɔ plaan 'gbo bɔ -sü 'ka. 'Yö =kloo kö -yaan -dhε -ga blɔɔn- 'gü. ¹²'Yö- 'yan -yö -da -Zlan -bha bɔmε -nu =plε -ta kö -wo -ya -sü 'ka -dhε 'ö Yesu =glöö -yö -kë -a -bha bhë -a -bha; sɔ 'puu -yö -kë -an -bha. -A mε do -yö -kë -dhε 'ö bɔ Yesu -gɔ bɔ -dhε 'ka bhë -a -bha, 'ö- mε do 'bhaa -yö -kë 'pian 'ö Yesu -gεn -yö bɔa bhë -a 'ka. ¹³'Ö -Zlan -bha bɔmε -nu -wa =dhεε' kpɔ =woë' =nεε: «Dhebɔ, -më 'ü- -gbo bɔ =ε?»

'Ö- -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «N Dëmε bho 'wo- wo zö =nε, -dhε 'wo dhoë -a -bha, 'maa- dɔ.»

¹⁴'Yö =dhε =yaa- pö 'dhö, 'yö -dhε -ga ö =zlöö; 'ö Yesu yö kö -yö =gbaannu =süë' mü, 'kεε yaa- =tεi' dɔ =nε Yesu -mü. ¹⁵'Ö Yesu -ya =dhεε' kpɔ 'ö- pö: «Dhebɔ, -më 'ü- -gbo bɔ -na =nε =ε? Dö 'ü- =mεε?»

=Dhε -kë 'dhö, -yö -kë -a -zo 'piö =nε 'lüdheεdhε bhë -a -yuökëmε -mü; 'yö- pö -a -dhë: «=Ya kë =nε bhi =nε 'ü- sü 'ü -ziö -a 'ka, -bhöë pö n -dhë kö 'aan- dho 'aan- 'sü.»

¹⁶'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Mali!»

=Dhε -kë 'dhö 'ö =luu 'ö =sië -a 'piö, 'ö- pö -a -dhë Eblö -wo 'gü: «Labuni!» (=Waa- pö 'dhö kö -wa -pö «-Gɔmε».)

¹⁷'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Kö =kun 'ü n kuënnu, bhii n 'ka dho n Dë 'piö dhuö =kun. 'Kεε -bhö 'dho 'ü- pö n dhegluzë -nu -dhë a 'dho -na n Dë 'ö ka Dë 'ka, n -ma -Zlan 'ö ka -bha -Zlan 'ka 'pö bhë -a 'piö.»

¹⁸ =DhE =ya kë 'dhö, 'ö Mali 'ö go Madala bhë 'ö -ziö, 'ö dho =guë' -nu 'piö 'ö- pö -an -dhë: «'Ma DëME yö!»
 'Ö 'wun -nu 'ö- =blEε -a -dhë bhë 'ö- 'plE =blEε -an -dhë.

Yesu -bha ö -de -zɔn ö -bha =guë' -nu -dhë -sü
(Matiö 28.16-20; Maakö 16.14-18; Lukö 24.36-49)

¹⁹ Yi gia- bhë -a 'yinia 'piö, Yesu -bha =guë' -nu -wo -kë wo 'kuë- 'kɔ do 'gü. 'Yö 'wo 'kɔdhi -nu -zuö wo -blü bhii 'suö -yö -an -kë Zuifö -nu -dhë. =DhE 'wo dho -a -ga kö Yesu =ya -wo -an ziën mü. 'Yö- pö -an -dhë: «=Zuöyagluu -yö kë ka -gɔ!»

²⁰ =DhE =ya 'wun =blEε' -an -dhë 'dhö, 'ö ö -kɔ -nu waa- ö 'sɛn 'piö -dhE -zɔn -an -dhë. 'Ö -an =zuö' 'glu -yö dhi DëME yö 'wo- wo bhë -a -wun 'gü. ²¹ 'Yö Yesu -ya pö -an -dhë 'zü: «=Zuöyagluu -yö kë ka -gɔ! -Kɔ do gia- 'ö n Dë -yö n bɔ -a 'ka 'a nuë ka 'piö bhë, ma -de 'pö 'ma ka bɔ.»

²² =DhE =ya -wo -nu 'wo bhë -a pö -an -dhë 'dhö, 'ö 'tëë -piö -an -bha 'ö- pö: «=Zuu 'slööslö 'a- nu ka -dhë bhë!
²³ ME -nu 'ö 'ka 'dhoë- ziö -an -bha =sɔɔn yaa -nu -ta, -Zlan -dho ziö -an -bha =sɔɔn yaa 'ö bhë -a -ta; mE -nu 'ö 'ka dho -an -bha =sɔɔn yaa -wun -nu -lo -an tuö, -Zlan 'ka 'dhö ziö -an -bha =sɔɔn yaa 'ö bhë -a -ta.»

Yesu -bha ö -de -zɔn Toma waa- =guë' -nu mE 'wo to -an -dhë -sü

²⁴ =DhE 'ö pë -nu bhë 'wo kë -na 'dhö, kö Yesu =ya nu ö -bha mE -nu ziën bhë, =guë' -nu 'gɔɔ- do ö =ga =plE 'wo bhë -a mE 'wo- -dhE Toma 'wo- 'tɔ kpɔ -Flɛan 'ka bhë, yaa kë mü. ²⁵ =DhE =ya 'yE ö 'zü =ya nu, 'ö- 'bhamE -nu -wa pö -a -dhë: «'Yië kwa DëME yö.»

'Yö Toma -ya pö: «=Ya kë =nE =taanga pin -nu 'wo- -kɔ -nu -bha n 'ka n 'yan dɔ -an -bha, 'ö n 'ka n -kɔnëga -sɔ -a pin -nu 'wo bhë -an 'piö, 'iin -a 'sɛn 'piö -dhE 'wo- zɔɔa

bhë 'ö n 'ka n -kɔ -sɔ -a 'piö, kö pë 'ka- pö -na bhë n 'ka-
-dhɛ 'wun gia-.)»

²⁶ =Dhɛ 'dhɔɔɔ do =ya ziö, Yesu -bha =guë' -nu -wo
-kë wo 'kuë- 'zü 'kɔ bhë -a 'gü kö =wa 'kɔdhi -nu -zuö wo
-blü, 'ö Yesu -yö -da -an 'piö kɔɔ 'ö dɔ -an ziën. Toma
-yö -kë -an 'piö yi bhë -a 'ka. 'Yö Yesu -ya pö -an -dhë:
«=Zuöwaannudhe -yö kë ka -gɔ!»

²⁷ 'Yö- pö Toma -dhë: «-Dhɛ -ga zö 'dhɛ! Ü -kɔnëga 'pa
ma bhüö pin -nu 'ka n kwɛɛ 'dhɛ! Ü -kɔ -sɔ n 'sɛn 'piö
'dhɛ! -Bhö ü bo -kɔ pë -nu 'wo bhë -an -dhɛ 'wun gia- sü
'ka 'ü n -wun -dhɛ 'wun gia-!»

²⁸ 'Yö Toma -ya -daa -kë -a -gɔ 'ö- pö: «N Dëmɛ, ma
-Zlan!»

²⁹ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «=Dhɛ -kë =nɛ 'bha n yö bhë,
'ü n -ma -go ga 'gü -sü -wun -dhɛ 'wun gia- bhë ɔɔ? 'Kɛɛ
mɛ -nu 'ö waa n yö 'ö 'wo n -wun -dhɛ 'wun gia- bhë, -an
-bha =yö -së!»

'Sëedhɛ 'ö =nɛ -a -gɔ 'dhodhɛ

³⁰ Kë- wo bhë Yesu -yö -dhidhaapë =plëëzë 'bhaa -nu -kë
ö -bha =guë' -nu 'yan 'dhiö, 'kɛɛ 'waa -ya -sü 'ka 'sëedhɛ
=nɛ -a 'gü. ³¹ 'Kɛɛ -an mɛ -nu 'wo -ya -sü 'ka zö bhë, -wo
-ya 'dhö kö Yesu -bha -kë -Zlan -bha -Yamɛ, -a Gbö 'ka -sü
'ö bhë 'kaan- -dhɛ 'wun gia-, 'iin kö -zo -yö -a -bha -sü do
'ö bhë 'kaan- bɔ -a -ta kö =toëpö -këdhösü bhë 'kaan- -a
yö.

21

Yesu -bha ö -de -zɔn ö -bha =guë' -nu 'slaplɛ -dhë -sü

¹ =Dhɛ 'töng 'bhaa =ya ziö, Yesu -yö ö -de -zɔn 'zü ö -bha
=guë' -nu -dhë, Tibeliasë 'yipuë 'kpong 'dhiö. -Kɔ 'ö 'wun
bhë 'ö =kaa' =ga =nɛɛ: ² Yi bhë -a 'ka, Simɔ Piɛɛ 'dhö, Toma
('wo- 'tɔ kpɔ -Flɛan 'ka) 'dhö, Natanaɛlö ('ö -kë Kana mi

'ka Galile) 'dhö, Zebede gbö -nu 'dhö waa- Yesu -bha =guë'
=plɛ 'bhaa -wo -kë wo 'ko 'piö. ³Ö Simɔ Piɛɛ -ya pö: «'Ma
'dho 'kplö -zuö =dhia.»

'Yö 'wo- pö -a -dhë: «Kwa -nu 'plɛ 'kwa dho dho.»

'Ö wo 'plɛ 'wo dho 'wo -da 'yitagɔ 'gü. 'Kɛɛ =dhɛ =wa
'kplö -zuö gbeng -yi bhë -a 'ka, waa pë gbɛ 'sü. ⁴=Dhɛ 'ö-
-dhɛ 'dhö 'po -na, 'ö Yesu -yö nu 'yi 'kpong 'dhiö mü. 'Kɛɛ
=guë' -nu waa- =tɛi' dɔ =nɛ yö -mü. ⁵'Yö Yesu -ya pö -an
-dhë: «-Dadhëü -nu 'ka -de, ka 'yuö- -sü -a?» 'Wo- pö -a
-dhë: «-Abi'!»

⁶'Yö- pö -an -dhë: «Ka 'kplö -zuö 'yitagɔ =kwɛɛ- 'gü
=zian' 'dhɛ, ka -dho 'yuö- sü.»

'Yö 'wo 'kplö -zuö, 'kɛɛ -an -kɔ yaa -mɔa -bha gbɔ kö
-wa 'gan yiö bhii kö 'yuö- =yaa- pa. ⁷=Dhɛ =ya kë 'dhö, 'yö
=guë' mɛ 'ö- -dhɔ Yesu -kë =duö bhë, 'ö- pö Piɛɛ -dhë:
«Dëmɛ -mü!»

=Dhɛ Simɔ Piɛɛ =yaa- ma 'dhö, 'ö ö -bha gblang -da
ö -bha -bla 'ka, 'ö -püö 'yiëë-, 'ö nu 'kpong 'dhiö =zian'.
⁸=Guë' -nu mɛ 'wo to bhë 'wo nu zlöö 'yitagɔ 'gü 'kplö
'ö 'yuö- -ya pa bhë -a 'gan -sü 'ka, 'ö bhii -dhɛ 'wo -kë -a
-bha bhë -yö -mɔa -yö -lo -gɛn wang =këng' do -naa =taa
'yi 'kpong 'dhiö -dhɛ 'ka. ⁹=Dhɛ =wa -lo 'kpong 'dhiö, kö
'siö -yö -da -sü 'ka, kö 'yuö- waa- =bluu'- 'klu -wo siö. ¹⁰'Ö
Yesu -ya pö -an -dhë: «'Yuö- -nu 'ka 'go -na -an 'sü =dhia
bhë, -ka nu -a 'bhaa -nu 'ka 'kwee-!»

¹¹'Yö Simɔ Piɛɛ -yö dho 'ö 'kplö 'ö 'yuö- =vava -nu -wa
pa bhë, 'ö- -gan sia-; -wo -kë 'yuö- bhɛ =këng' do ö -kɔ
'sɔɔdhu waa- 'yuö- -yaaga -an 'ka. 'Kɛɛ mɛ 'te 'tun -wun
'ö -kë mü 'ö tɔɔ 'yuö- bhë -yö -kë =va giagiawo, 'kɛɛ 'kplö
bhë yaa 'blë 'sa. ¹²=Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö Yesu -ya pö -an
-dhë: «-Ka nu 'kwa pë -bhö.» 'Kɛɛ mɛ gbɛ yaa kë -dhö
-an ziën kö -yaan =dhɛɛ' 'kpɔ =nɛɛ: «Dö -mü ü 'ka ɛ?» 'Ö
tɔɔ kö =waa- =tɛi' dɔ =nɛ Dëmɛ -mü. ¹³'Yö Yesu -yö dho,

'yö =bluu'- bhë 'ö- sü, 'ö- nu -an -dhë; 'ö 'yuö- nu -an -dhë 'pö.

¹⁴ =DhE 'ö Yesu -yö go ga 'gü bhë, -a -bha ö -de -zɔn ö -bha =guë' -nu -dhë -sü kē -yaaga -naa =nE 'wo =kaa' bhë.

Yesu waa- PiEε

¹⁵ =DhE =wa yën pē -bhö -sü -bha, 'ö Yesu -ya pö Simɔ PiEε -dhë: «Simɔ, Zan gbö, n -dhɔ -yö ü -kē 'ö -ziö -a 'ka mE -nu 'wo to -an -ta -a?» 'Ö Simɔ -ya -daa -kē -a -gɔ 'ö- pö: «=li-, n DëmE; bhi -de gia- ü- =tEi' -dɔ =nE ü -dhɔ -yö n -kē.» 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Ü -zo kē ma 'bhla 'nē -nu 'piö.»

¹⁶ 'Yö- pö -a -dhë 'zü -gwaa kē =plE -naa wo: «Simɔ, Zan gbö, n -dhɔ -yö ü -kē -a?»

'Ö PiEε -ya -daa -kē 'ö- pö: «=li-, n DëmE; bhi gia- ü- =tEi' -dɔ =nE ü -dhɔ -yö n -kē.» 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Ü -zo kē ma 'bhla -nu 'piö.»

¹⁷ 'Yö Yesu -ya pö -a -dhë 'zü -gwaa kē -yaaga -naa wo: «Simɔ, Zan gbö; n -dhɔ -yö ü -kē -a?»

'Ö PiEε -yö -da =zuötozlöödhe 'gü 'tetundhe 'ka -a pö 'Ö Yesu -ya wo -a -dhë -gwaa -yaaga -naa wo «n -dhɔ -yö ü -kē -a?» bhë -a -wun 'gü. 'KEE -ya -daa -kē 'ö- pö: «N DëmE, ü pē 'plE -dɔ; ü- =tEi' -dɔ =nE ü -dhɔ -yö n -kē.»

'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Ü -zo kē ma 'bhla -nu 'piö. ¹⁸ A- -pö ü -dhë gia- 'ka =nEE: =DhE 'ü =tun -dadhëü 'ka, (yi mE =ya dhi ü -dhë,) 'bha ü -bha -du kwi -klu sɔ -ta, kö ü 'dho -sü -mü -dhE 'ö -dhi ü -dhë -a -bha; 'kEE 'bha kē =klöö =sia, ü -dho ü -kɔ =luu'- 'ö mE 'kpaan gbE -yö nu 'ö ü -bha -du kwi -klu ü vEEdhö. =Ya kē 'dhö, -yö -dho dho ü 'ka -dhE 'ö 'yaa ü -zuë -a 'ka -a -bha.»

¹⁹ 'Wun bhë -a =blEE' 'ö Yesu -ya wo 'dhö bhë, -yö -kē -kɔ 'ö PiEε dhö gaa waa- -a -gɔ -wun -bha -kē -Zlan 'tɔ bhɔ -gEn 'ka -sü -wun =blEE' sü 'ka. =DhE =ya kē 'dhö, 'yö- pö -a -dhë: «Ziö n 'piö!»

Yesu waa- -a -bha =guë' mε 'ö- -dhɔ -ya -kë

²⁰ =Dhε Piεε =ya =dhië' ö -zü, 'ö =guë' mε 'ö- -dhɔ -yö Yesu -kë =duö bhë 'ö- yö kö -yö nu -na wo 'piö. Yö bhë =nε kë- wo 'töng 'bhaa 'ka kö -wo pë -bhö -na bhë, 'ö waa- Yesu 'wo wo -gɔ dun, 'ö =dhεε' kpɔ Yesu -gɔ 'saan 'gü =nεε: «N Dëmε, dö 'ö dho ü 'dhɔɔ dɔ =ε?» ²¹ =Dhε Piεε =yaa- yö 'dhö kö -yö nu -na wo 'piö, 'ö- pö Yesu -dhë: «N Dëmε, mε mε 'ö =nε 'dhe, -më 'ö dho kë -a 'ka ε?»

²² 'Ö Yesu -ya -daa -kë -a -gɔ 'ö- pö: «=Ya dhi n -dhë kö -a 'yan -yö 'to -a 'gü -yö 'dho -yö yöë n -yε 'zü -sü -bha, ü -bha -më -wun 'ö- 'gü i? Bhi -zë, -bhö ziö n 'piö!»

²³ Kö dö 'pö dho 'ö -taɔ -pεn 'iin kö -wa -kë =dhë, 'kεε -wa -pö -yö -kë dhegluzë -nu 'wo bhë -an ziën =nε =guë' mε 'ö bhë yö 'ka 'dho ga. 'Kεε kö Yesu yaa- pö Piεε -dhë: «Yö 'ka 'dho ga,» 'kεε -ya pö =zian': «=Ya dhi n -dhë kö -a 'yan -yö 'to -a 'gü -yö 'dho -yö yöë n -yε 'zü -sü -bha, ü -bha -më -wun 'ö- 'gü i?»

²⁴ =Guë' gia- bhë =nε 'ö 'wun -nu 'wo bhë 'saadhö 'ö- -ya 'sëedhε =nε -a 'gü; kë- wo 'dhö bhë, kwa- =tεi' -dɔ =nε pë -nu 'ö- -gεn bho 'saadhö bhë -wo 'wun gia- 'ka.

-Wo -kaanta -nu

²⁵ Yesu -yö 'wun =plëëzë 'bhaa -nu -kë. =Ya kë =nε 'kwa- pö -a 'plε -yö -ya 'sëedhε 'gü, -yö -kë n 'gü =nε -a 'sëedhε -be -nu 'wo bhë -an -dadhε 'ka 'dho kë -dhö 'kpongtaa.

'WUN SĚ -NAŌ 'SĚĚDHĚ

Dan: 'WUN SĚ -NAŌ 'SĚĚDHĚ New Testament

copyright © 1991 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Dan

Dialect: Western

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 1 Jun 2022

74f67de7-5f93-5988-92e9-b1a45247636e